Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول جزء اول منزل
(سورة «الفاتحة» مكية وهی سبع آيات)
(نزلت بعد (المدثر) رقمها (۱) تسلسلهاحسب النزول (٥)
(د «الفاتحة» سورت مکی دی (۷) آیتونه لری)
(د «المدثر» سورت نه وروسته نازل شوی دی. په تلاوت کښې
(۱) او په نزول کښې (٥) سورت دی او (۱) رکوع لری)

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ○

(شروع کوم) په نامه د الله چه ډیر زیات مهربان او رحم لرونکی دی.

تفسیر: «رحمٰن» او «رحیم» دواړه د مبالغی صیغی دی، مګر په «رحمٰن» کښې له «رحیم» څخه مبالغه زیاته ده، په دغه ترجمه کښې د دغو تولو نکتو لحاظ شوی دی.

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ

تولی ستاینی (صفتونه) خاص الله لره دی.

تفسیر: تر تولو ښی او غوره ستاینی (صفتونه) چه له اوله تر آخره پوری شوی دی، یا کیدونکی دی هغه واړه خاص الله تعالیٰ لره ښایی، ځکه چه الله تعالیٰ د هر نعمت او هر شی پیدا کوونکی او ښوونکی دی او ښښنه ئی عامه ده که بی واسطی وی او که په واسطه سره وی لکه څوک چه د لمر له رڼا (رڼرا) او تودوالی څخه ګټه (فائده) اخلی نو دغه ګټه (فائده) په حقیقت کښې د لمر فیض دی نه د رڼا (رڼرا) او تودوالی.
خدای سره نسبت لری چیری چه ستاینه (صفت) ده هر څوک چه ستایلی شی هم د رب ستاینه (صفت) ده د ﴿اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ﴾ ترجمه یوازی په دی جملی سره چه هر ډول (طریقه) ستاینه (صفت) الله تعالیٰ لره ده لنده او نیمګړی ده چه پوهان د دی جملی په تقصیر اعتراف لری ﴿اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ﴾ خورا (ډیره) ښه ترجمه هم دغه ده چه په اوله کښې ولیکل شوه. او عام فهمه ترجمه ئی دغه ده؛ «تولی ثناوی له هر چا، په هر څه، په هر وخت، په هر ځای کښې خاص الله تعالیٰ لره دی» ځکه د هر شی تقدیر د ده له لوری دی.
تنبیه : په فاتحه الکتاب کښې الله تعالیٰ د (۷) شیانو یادونه کړی ده؛
(۱) د نعمت یادونه لکه چه فرمایی؛

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝۲

چه پالونکی د عالمیانو (د خپل لوی حکمت له مخه)

تفسیر: د مخلوقاتو مجموعی ته «عالم» وایی، نو له دی کبله (له وجی) د جمعی په شکل نه راوړل کیږی مگر په دی آیت کښی د عالم د هر جنس د ښودلو دپاره د جمعی په شکل راغلی لکه د ملائکو عالم د انسانانو عالم، د پیریانو عالم او نور ترڅو چه دا خبره ښه روښانه شی چه د عالم تول افراد د الله تعالیٰ مخلوق دی.

(۲) د ښو ښو شیانو د ورکولو او ښښلو تمه او هیله (امید) لکه چی فرمایی؛

الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۝۳

ډیر زیات مهربان پوره رحم لرونکی

تفسیر: یعنی تولی ستاینی (صفتونه) خاص الله تعالیٰ لره دی چه د تولو مخلوقاتو پالونکی او روزونکی (تربیت کونکی) دی او ډیر زیات مهربان دی چه هر ساکښ (ذی روح) ته د روغ، بدن او رزق ورکوونکی دی، او پوره رحم لرونکی دی چه یوازی مؤمنانو ته د اجر او ثواب، د جنت د نعمتونو او خپلی رضا او دیدار ښښونکی دی.

(۳) د رب العزت **(جل شانه واعظم برهانه)** په عظمت او قدرت کښی فکر کول لکه چه فرمایی؛

مٰلِكِ يَوْمِ الدِّيْنِ ۝۴

څښتن (مالک) (د تولو امورو) د ورځی د جزا دی

تفسیر: د جزا د ورځی (قیامت) د تخصیص اوله وجه دا ده چه په هغه ورځ به داسی لویی او ویروونکی پیښی (حادثی) واقع شی چه د هغو په شان به نه پخوا تیری شوی وی او نه به وروسته راشی بله وجه ئی دا ده چه په هغه ورځ به د الله تعالیٰ د پاک ذات له حقیقی حکومت څخه پرته (علاوه) د بل هیچا کوم ظاهری او مجازی واک (اختیار) او حکومت هم هیڅ نه وی.

﴿لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾ . (۲ رکوع سورت المؤمن).

(٤) په عبادت کښی اخلاص لرل لکه چه فرمایی؛

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِيَّاكَ نَعْبُدُ

خاص تاته عبادت کوو

تفسیر: د هغه ذات له ذکره وروسته چه د تولو ستاینو (صفتونو) وړ (لائق) دی علم او پوهه په يو معلوم او معين پوری متعلق او خطاب د هغه سره وکړ شو يعني ای هغه ذاته! چه ستا لوړ او پاک شان دغسی لوی، هسک (اوچت) او پورته دی مونږ یوازی ستا عبادت کوو او خاص له تا څخه مرسته (مدد) غواړو، ښکاره ده چه دغسی خطاب پر اختصاص ډیر ښه دلالت کوی، او له برهانه عیان ته د ترقی خورا ښه (ډیرښه) وسیله ګرځی، او له غیب نه شهود ته د انتقال ډیره ښه ذریعه کیږی نو ګواکی (ګویا که) معلوم عیان او معقول مشهود وګرځید، او خبره له غیبت څخه خطاب ته واوښته چه دغه ته التفات ویل کیږی، ړومبی د کلام شروع په داسی شیانو سره وشوه چه د عارفانو د حال مبادی دی چه هغه د پالونکی خدای (جل جلاله) په نومونو، صفتونو، انعامونو، او د ده په مخلوقاتو، موجوداتو مصنوعاتو، او په ښکاره سلطان قوی برهان، لوی شان او عام احسان کښی ئی غور فکر او تأمل کول دی. بیا وروسته د کلام د هغی برخی یادونه وشوه چه هغه د دوی د حال منتهی ده ترڅو چه متفکرین پند آخستونکی او د بصیرت خاوندان د وصول ژورو برخو ته ورننوځی، او ځانونه د اولوالالباب، او د بصیرت، مشاهدی، پوهی او هوښیاری له خاوندانو څخه وګرځوی، او د خپل زړه په سترګو پاک خدای (جل جلاله) ښکاره وګوری او په ډیر اخلاص او ادب مخامخ ورته ودریږی، او په ډیره عاجزی او زاری ورته داسی عرض وکړی چه یاالله؛ ﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴾ الآية.
(٥) د مرستی (مدد) غوښتنه لکه چی فرمایی؛

وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝

او خاص له تا څخه مرسته (مدد) غواړو

تفسیر: له دی آیت شریف څخه معلومیږی چه بی د الله تعالیٰ له پاک ذات نه له بل چا څخنی حقیقی مرسته (مدد) غوښتل بیخی روا نه دی، مګر که څوک کوم ښه او مقبول بنده محض د الله تعالیٰ د رحمت وسیله او غیر مستقل وګڼی، او یوازی په ظاهری او غیر حقیقی ډول (طریقه) سره ورڅخه مرسته (مدد) یعنی که ورته ووائی ماته دعا وکړه نو باک نه لری ځکه چه دغه ډول (طریقه) مرسته (مدد) غوښتل هم په حقیقت کښی د الله تعالیٰ څخه مرسته (مدد) غوښتل دی.
(٦) د هغی سمی او روښانی لاری د ښودلو غوښتنه چه مقصود ته رسوونکی ده لکه چه فرمایی؛

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اِهۡدِنَا الصِّرَاطَ الۡمُسۡتَقِيۡمَ ۙ﴿۶﴾ صِرَاطَ الَّذِيۡنَ اَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ ۙ

وښيه مونږ ته لاره سمه لاره د هغو کسانو چه انعام کړی تا پر هغو باندی

تفسير: پر هغو کسانو چه انعام شوی دی څلور طايفی دی
(۱) نبيين (۲): صديقين (۳): شهداء (٤): صالحين. د دغه څلورو طايفو تصريح د پاک قرآن په بل ځای کښی شوی ده، ځينو علماؤ ويلی دی چه له ﴿ الۡمَغۡضُوۡبِ عَلَيۡهِمۡ ﴾ څخه «يهود» او له ﴿ الضَّآلِّيۡنَ ﴾ څخه «نصارىٰ» مراد دی چه د دی مطلب د تائيدولو لپاره ډير آيتونه او روايتونه شاهد دی. له ﴿ الصِّرَاطَ الۡمُسۡتَقِيۡمَ ﴾ يعنی له مستقيمی لاری څخه پاتی کسان دوه ډوله (قسمه) دی يو هغه کسان دی چه په ناپوهی سره له سمی لاری څخه محروم او بيرته پاتی دی. بل هغه کسان دی چه دوی سره له پوهی قصداً سرکشی غوره کړی ده، پخوانی او وروستنی گمراهان له دغو دوه ؤ طايفو څخه وتلی نشی، «نصارىٰ» په اوله او «يهود» په دوهمه طايفه کښی داخل دی.
(۷) له خرابو او ناوړو (غلطو) کارونو څخه د ځان ساتلو غوښتنه او د پاکی او عصمت اميد لکه چه فرمايی

غَيۡرِ الۡمَغۡضُوۡبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا الضَّآلِّيۡنَ ﴿۷﴾

نه «لاره د هغو بدو کسانو چه» غضب کړی شوی پر هغو باندی او نه «لاره د هغو بدو کسانو چه» گمراهان دی

تفسير: (يعنی مونږ ته د هغو کسانو سمه او صافه لاره وښيه چه په هغو باندی انعام شوی دی او د هغو کسانو له کږو وږو لارو څخه مو چه پری غضب شوی او گمراهان دی چپ (بچ) کړه او د بدانو له متابعت څخه مو وساته).
الله تعالىٰ دغه سورت د خپلو بندگانو له ژبو څخه فرمايلی دی يعنی کله چه تاسی زمونږ دربار ته حاضريږی نو له مونږ څخه دا رنگه سوال وکړی، نوځکه د دی سورت يو نوم «**تعليم المسئلة** يعنی د غوښتلو ښودنه» هم دی.
د دی سورت په اوله برخه کښی د الله تعالىٰ ثنا او صفت دی، دوهمه برخه ئی د بندگانو د دعا لپاره ده.
«**فائده**»: ﴿ غَيۡرِ الۡمَغۡضُوۡبِ ﴾ **الآية** ــ د ﴿ الَّذِيۡنَ ﴾ بدل ــ يا د هغه صفت دی، نو ځکه ترجمه ئی هم په هماغه تناسب سره شوی ده، په ځينو دهلوی تراجمو کښی دغه ترجمه هسی شوی ده، چه د ترکيب او مقصود نه مخالفه ده.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

«سورة «البقرة»، مدنية الاآية «۲۸۱» فنزلت بمنى فیحجة الوداع»
«وهی مائتان وست وثمانون آیة واربعون رکوعا»
«نزلت بعد «المطففین» رقمها (۲) تسلسلهاحسب النزول (۸۷)»
«د «البقرة» سورت مدنی دی پرته (علاوه) د (۲۸۱) آیة نه چه د حجة الوداع په کال په منیٰ کښې نازل شوی دی»
«دوه سوه شپږاتیا (۲۸٦) آیتونه او څلویښت (٤٠) رکوع لری»
«د «المطففین» له سورت څخه وروسته نازل شوی دی. په تلاوت کښې (۲) او په نزول کښې (۸۷) سورت دی»

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ○

(شروع کوم) په نامه د الله چه ډیر زیات مهربان پوره رحم لرونکی دی

الٓمٓ ①

تفسیر: دغو حروفو ته «مقطعات» وایی، د دغو حروفو په اصلی معنی باندی پرته (علاوه) له الله تعالیٰ څخه بل هیڅوک نه شی پوهیدی، او د الله تعالیٰ یوه پټه خبره او پټ راز دی، څوک وایی دغه حروف د الله تعالیٰ او د ده د رسول صلی الله علیه وسلم په مینځ کښې مخصوص رموز دی چه مونږ ته د ځینو مصالحو او حکمتونو لامله (له وجی) نه دی راښکاره شوی او هغه معناګانی چه د ځینو لویانو له خوا د دغو حروفو په نسبت نقل شوی دی تش یو تمثیل تنبیه او د مقصود آسانتیا ده نه دا چه یوازی همغه د الله تعالیٰ مراد کیدی شی، نو هغو ته شخصی رأی ویل، او بیا ئی غلط ښودل یوازی هغه شخصی رأی ده چه په تحقیق سره د عالمانو د منلو وړ (لائق) نه ده.

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ ۛ فِيْهِ ۛ

دا کتاب نشته هیڅ شک په ده کښې (چه د الله تعالیٰ له لوری نازل شوی دی)

تفسیر: یعنی په دی خبره کښې هیڅ شک او شبهه نشته چه قرآن د الله تعالیٰ کلام دی او تول مضامین ئی رښتینی او واقعی دی.

تنبیه: په کوم کلام کښې چه اشتباه لیدل کیږی هغه به له دوه ؤ لارو څخه وی یا به په هغه کلام کښې کومه غلطی او خرابی وی، یا به د اوریدونکی په پوهه کښې څه فساد او خلل وی. په

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول صورت کښې د ﴿رَيۡبَ﴾ محل، دغه کلام دی، او په دوهم صورت کښې د ﴿رَيۡبَ﴾ محل په حقیقت کښې د پوهیدونکی پوهه ده دغه کلام «قرآن» خو بالکل حق دی، که څه هم ناپوهانو ته د دوی د ناپوهی لامله (له وجی) شک او شبهه پکښې پیدا کیږی، نو په دی مبارک آیت کښې ئی د ﴿رَيۡبَ﴾ د اول صورت نفی وفرمایله نو دا «شبهه» او ﴿رَيۡبَ﴾ (چه کافرانو په قرآن کښې ﴿رَيۡبَ﴾ کړی او ترینه انکار لری چه دا کلام د الله تعالیٰ کلام نه دی نو بیا د دی نفی معنی څه ده؟) بالکل له مینځه وواته، پاتی شو دوهم صورت چه د هغه نفی له دی نه وروسته په ﴿وَإِن كُنتُمۡ فِي رَيۡبٖ مِّمَّا نَزَّلۡنَا عَلَىٰ عَبۡدِنَا﴾ الآیة- کښې راځی.

هُدٗى لِّلۡمُتَّقِينَ ۝٢

(دغه کتاب) لارښوونکی دی لپاره د پرهیزګارانو.

تفسیر: له دغه ځایه د عظیم الشان قرآن تر آخره پوری د ﴿ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ﴾ ځواب دی چه د بندګانو له خوا غوښتل شوی ؤ.

یعنی دغه کتاب هغو بندګانو ته لار ښیی چه له الله تعالیٰ څخه ویره لری ځکه هغه څوک چه د الله تعالیٰ څخه ویریږی هغه به هرومرو (خامخا) د ښو او بدو امورو «طاعت او معصیت» غوښتنه او پلټنه (لټون) کوی، او د چا په زړه کښې چه د الله تعالیٰ ویره نه وی نو هغه به له طاعت سره څه علاقه او له معصیت ځنی به څه اندیښنه ولری ؟.

ٱلَّذِينَ يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡغَيۡبِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ۝٣

هغه کسان چه ایمان (باور) لرونکی دی په غیب باندی او قائموی دوی (سم ادا کوی سره د ټولو حقوقو) لمونځ او ځینی له هغو شیانو چه ورکړی مونږ دوی ته صرفوی ئی (د الله تعالیٰ د رضا لپاره).

تفسیر : یعنی هغه شیان چه د هغوی له عقولو او حواسو څخه پټ دی لکه وحدانیت رسالت، حشر، نشر، قیامت، حساب، کتاب، ملائک، جنت، دوزخ، او نور دغه واړه د الله تعالیٰ او د هغه د رسول صلی الله علیه وسلم له ارشاد سره سم حق او یقینی ګنی له دی څخه دا راښکاره شوه چه د دغو غایبو او پټو شیانو منکران د هدایت له فیضه محروم او بی برخی دی.

د صلوٰة له اقامت څخه مطلب دا دی چه هغه تل د خپلو ټولو حقوقو او آدابو په مراعات کولو سره په تاکلو (مقررو) وختونو کښې اداء کړی شی.

د ټولو عباداتو اصل دری شیان دی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) هغه امور چه د زړه سره تعلق او اړه لري.
(۲) هغه امور چه په بدن پوري متعلق او تړلي وي.
(۳) هغه امور چه په مال پوري مربوط وي.
په دې مبارک آيت کښې دا دري واړه اصول په ترتيب سره ياد شوي دي.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾

او هغه کسان چه ايمان لري (دوی) په هغه (کتاب) چه نازل کړی شوی دی تاته او (په) هغو (کتابونو) چه نازل کړی شوی دی. له مخه د تا او په آخرت دوی يقين کوی (چه ضرور راتلونکی دی).

تفسير: په تير آيت کښې د هغو کسانو يادونه وه چه له شرک نه وتلي او مسلمانان شوي دي، لکه د مکي خلق، او په دغه آيت کښې هغه کسان ياد شوي دي چه اهل کتاب ؤ او په اسلام مشرف شوي دي لکه «يهود» او «نصارىٰ»

أُولَٰٓئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

دغه (ستايل شوی) کسان (دی) په هدايت له (جانبه) د رب خپل او دغه (ستايل شوی) کسان دی هم دوی په مراد رسيدلی (يا) او دغه (ستايل شوی) کسان هم دوی په مراد رسيدلی دی.

تفسير: يعنې د ايماندارانو دغو دواړو ډلو ته چه پاس يادی شوی په دنيا کښې دوی ته هدايت وربه برخه شو او په آخرت کښې خپلو مرادونو ته رسيږی له دی څخه معلوم شو چه هر هغه څوک چه د ايمان له نعمت او له ښو اعمالو څخه محروم او بی برخی دی. د هغه دنيا او آخرت دواړه برباد او ابته (خراب) کيږی اوس د مؤمنانو د دغو دوه ؤ ډلو له يادونی څخه وروسته د کافرانو د حالاتو يادونه کيږی.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیشکه هغه (خاص) کسان چه کافران شوی دی برابر دی په دوی ویرول ستا دوی لره او نه ویرول ستا دوی لره دوی ایمان نه راوړی (یا دا خبره) که وویروی ته هغوی یاکه ته نه ویروی هغوی ایمان نه راوړی.

تفسیر: له دی کفارو څخه خاص هغه خلق مراد دی چه هغوی ته کفر مقرر شوی دی، او د ایمان له دولت څخه تل بی برخی دی (لکه ابوجهل، ابولهب او نور) که نه، نو ښکاره ده چه ډیر کسان له هغو خلقو څخه چه کافران وو په اسلام مشرف شوی دی، او وروسته له دی نه هم مسلمانیږی.

خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ ؕ وَعَلٰۤى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ ؗ وَّلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۝۷

مهر لګولی دی الله پر زړونو د دوی او پر غوږونو د دوی او پر سترګو د دوی. (یوه څانته) پرده ده او دی دوی لره عذاب ډیر لوی.

تفسیر: د هغوی پر زړونو باندی مهر لګول شوی دی (یعنی د حق پر خبرو باندی نه پوهیږی) او پر غوږونو باندی ئی مهر لګولی شوی دی (یعنی رښتیا خبرو ته په غور سره غوږونه نه ږدی) او پر سترګو باندی ئی پرده ده (یعنی د حق لاره نه وینی). د کفارو بیان هم ختم شو، اوس په دغو وروستیو دیارلسو آیتونو کښی د منافقانو حالات راځی.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَّقُوْلُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ ۝۸

او ځینی له خلقو هغه څوک دی چه وایی ایمان راوړی دی مونږ په الله او په ورځ وروستۍ (چه قیامت او د جزا وخت دی). حال دا چه نه دی دوی مؤمنان

تفسیر: یعنی د زړه له کومی (منځ) ئی ایمان نه دی راوړی چه هغه ته حقیقی ایمان ویلی شی، یواځی په ژبی سره د مسلمانانو د تیر ایستلو دپاره د ایمان اظهار کوی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۚ وَمَا يَخْدَعُوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ﴿۹﴾

تکی کوی دوی (په خپل گمان) له الله سره او له هغو کسانو سره چه ایمان ئی راوړی دی حال دا چه نه کوی تکی دوی مګر له ځانو خپلو سره حال دا چه نه لری شعور دوی (او نه پوهیږی چه ضرر ئی هم دوی ته رسیږی).

تفسیر: یعنی د دوی دا تیرایستل نه په الله تعالیٰ باندی چلیږی چه عالم الغیب دی، او نه په مؤمنانو باندی څه اثر اچولی شی، ځکه چه هغوی د خپل رسول صلی الله علیه وسلم په ژبه او د نورو دلایلو او قراینو په وسیله د دوی له فریبکاری او دغابازی څخه خبریږی بلکه د دی فریب وبال او د هغی خرابی په حقیقت کښی هم دوی ته بیرته ورګرځی خو سره له دی دوی د خپل غفلت، ګناه او جهالت له امله (وجی) په غور سره ورته نه ګوری او د هغی په نقصان او زیان نه پوهیږی، که دوی غور او فکر وکړی نو وبه پوهیږی چه له دی فریبکاری څخه مسلمانانو ته هیڅ یو زیان نه رسیږی، او تل د هغی خرابه نتیجه په خپله هم دغو منافقانو ته رسیدونکی ده.
دا د حضرت شاه عبدالقادر صاحب (قدس سره) د پوهی نزاکت دی چه دلته ئی د ﴿وَمَا يَشْعُرُوْنَ﴾ له ښکاره ترجمی (نه لری شعور دوی) څخه سترګی اړولی او په نه پوهیدلو او نه غور کولو سره ئی ترجمه فرمایلی ده
«او دغه منافقان د خپل ځان په ضرر او نقصان ځکه نه پوهیږی چه»

فِىْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ ۙ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا ۚ

په زړونو د دوی کښی مرض (د شک او نفاق) دی نو زیات کړ دوی لره الله مرض

تفسیر: د هغوی په زړونو کښی د نفاق او د اسلام له دین څخه د نفرت او له مسلمانانو سره د کینی او عناد مرض لا له پخوا موجود ؤ، اوس د قرآن له نزوله او د اسلام د شوکت له ظهوره او د مسلمانانو د ترقی، نصرت او لوړتیا (وچت والی) له کبله (وجی) د دوی هغه ناروغتیا لا سخته او درنه شوه.

وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۢ ۙ بِمَا كَانُوْا يَكْذِبُوْنَ ﴿۱۰﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

او (مقرر) دی دوی ته عذاب ډیر دردناک په سبب د دی چه وو دوی چه دروغ به ئی ویل (په اظهار د ایمان سره)

تفسیر: له دی دروغ ویلو څخه همغه د اسلام دروغ دعوی چه ویل به ئی ﴿ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ﴾ مراد ده چه پاس تیره شوه یعنی ﴿ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴾ په حقیقت کښی د دوی د نفاق سزا ده نه د مطلقو دروغ ویلو.

حضرت شاه رحمة الله علیه د دی باریک فرق د ښکاره کولو له امله (وجی) د «یکذبون» ترجمه د دروغ ویلو په ځای په دعوی د دروغو سره کړی ده **فجزاه الله ما ادق نظره.**

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ ۙ قَالُوْٓا اِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُوْنَ ⑪

او کله چه وویلی شی دی منافقانو ته : فساد مکوئ په ځمکه کښی نو وایی دوی بیشکه هم دا خبره ده چه مونږ هم دغه اصلاح کوونکی یو

تفسیر: لنده دا چه منافقانو به ډول ډول (قسم قسم) فسادونه خپرول (خورؤل)

(۱) په نفسانی خواهشونو کښی غرق او د شرعی احکامو له منلو څخه نفرت کوونکی او سستی کوونکی وو.

(۲) له مسلمانانو او کافرانو (دواړو) سره به ئی تګ او راتګ درلود (لرلو) د خپل قدر او منزلت د لوړتیا (ترقی) لپاره به ئی د مسلمانانو خبری کافرانو او د کافرانو به ئی مسلمانانو ته رسولی او یو بل ته به ئی چغلی او شیطانی کوله.

(۳) له کافرانو سره ئی په ډیر دار او مدار سره ګډون، ملاقات او معاملی کولی او له دین څخه په مخالفو کارونو کښی به ئی په کافرانو هیڅ غرض نه کاوه او که به کافرانو د دین پر مسئلو کوم اعتراض یا شبهه کوله هغه قصی به دوی مسلمانانو ته ښکاره او مخامخ کولی څو چه ضعیف الاعتقاده او کم فهمه مسلمانان په شرعی احکامو کښی شکمن او حیران کړی اوکه چا به دوی له فسادونو څخه منع .کول نو ویل به ئی مونږ اصلاح کوونکی یو او غواړو چه د پخوانی زمانی په شان د خلقو په مینځ کښی یووالی او دوستی پیدا شی او هغه مخالفت چه د نوی دین له امله (وجی) اوس مینځ ته راغلی دی بالکل ورک شی لکه چه په هر وخت او هره زمانه کښی ماده پرست او نفاق روزونکی (تربیت کونکی) خلق هم داسی خبری او اتری کوی.

اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُوْنَ وَلٰكِنْ لَّا يَشْعُرُوْنَ ⑫

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبردار اوسی بیشکه دوی دی هم دوی فساد کوونکی مګر نه لری شعور دوی (پخپل فساد)

تفسیر: اصلاح په حقیقت کښی دا ده چه حق دین په نورو تولو ادیانو غالب شی او له تولو دنیوی منافعو او اغراضو څخه د شرعی احکامو زیات مراعات وشی او د دین په لاره کښی د هیچا د مخالفت یا موافقی پروا او لحاظ ونه کری شی.

(د «شهاب» په شانی وله شیطان تل ▪ د غلیم په سترګو خاوره پاشه تل)

هغه چاری چه منافقان ئی د مصلحت او صلح په بهانه او پلمه (خیال) سره کوی هغه تولی په حقیقت کښی فساد او نفاق دی مګر دوی نه پری پوهیږی او شعور نه لری.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ

او کله چه وویلی شي دوی ته چه ایمان راوړی لکه چه ایمان راوړی دی نورو خلقو نو وایی دوی آیا ایمان راوړو مونږ لکه چه ایمان راوړی دی ناپوهانو؟

تفسیر: دا خبری به ئی په خپلو زړونو کښی راګرځولی، یا به ئی یو له بل سره کولی یا به ئی له هغو ضعیفو مسلمانانو سره یادولی چه په کومه وجه له دوی سره په پتو خبرو کښی شریک وو، دا کسان چه د منافقانو په نظر «**سفهاء**» ورځی په حقیقت کښی داسی رښتینی مسلمانان دی چه د الله تعالیٰ په احکامو باندی خپل ځانونه جاروی (قربانوی) او د خلقو له مخالفت څخه هیڅ اندیښنه او پروا نه کوی او د زمانی د انقلاب له ضرره او د بدو پیښو له خرابو نتیجو څخه نه ویریږی او په عکس سره ئی منافقان وو چه هغوی به له مسلمانانو او کافرانو سره تل ظاهرداری کوله او خپلی شپی او ورځی به ئی په غولولو او تیرایستلو سره تیرولی او د نفسانی اغراضو له امله (وجی) به ئی د آخرت هیڅ فکر او اندیښنه نه کوله، دنیوی مصالحو ته کتلو او دورخی چلولو په دوی باندی دومره تاثیر او غلبه کری وه. چه ایمان او د شریعت احکامو ته غاړه ایښودل ورته یو زیاتی کار ښکاره کیده او احتیاج یی نه ورته حس (احساس) کاوه کله به چه مجبور شول نو یوازی په خوله به یی د مسلمانی دعوی کوله او د ځینو ضروری احکامو په ادا کولو به یی اکتفا کوله.

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَٰكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبردار اوسئ بیشکه دوی دی هم دوی ناپوهان نه پوهیږی دوی (په ناپوهی - خپله)

تفسیر: په حقیقت کښی هم دا منافقان ناپوهان دی چه د دنیوی بی ثباته او فنا کیدونکی اغراضو او گټو (فائدو) له امله (وجی) یی آخرت تر شاکړی او ورځخه بی پروا شوی دی د فانی شی غوره کول او د باقی شی پریښودل څومره حماقت دی؟ له هغه مخلوق څخه ویریدل چه له هغه څخه په هر ډول (طریقه) سری ځان ساتلی شی، او له هغه ﴿ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴾ څخه نه ویریدل چه هغه د ټول جهان څښتن (خاوند). په ښکاره او پټو شیانو عالم او په هیڅ چل او ول سره د د ه په مقابل کښی له حقیقت څخه کوم مخالف کار وړاندی نه شی تلی په څه اندازه جهالت دی؟ دا به څرنگه عمومی اصلاح وی چه په هغی کښی له ﴿ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴾ او د هغه له مقبولو بندگانو سره مخالفت کیږی؟ خو منافقان تر دی درجی پوری ناپوهان دی چه په دی ښکاره حقیقت هم نه پوهیږی.

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ
شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ﴿۱۴﴾

او کله چه ملاقات وکړی (منافقان) له هغو کسانو سره چه ایمان ئی راوړی دی نو وایی دوی ایمان مو راوړی دی او کله چه یوازی شی له شیطانانو (مشرانو) خپلو سره نو وایی دوی بیشکه مونږ له تاسو سره یو. بیشکه هم دا خبره ده چه مونږ مسخری کوونکی یو (په مؤمنانو پوری).

تفسیر: له شیاطینو (شریرانو) څخه یا هغه کفار مراد دی چه تولو خلقو ته به ئی خپل کفر ښکاراوه یا هغه منافقین مراد دی چه د منافقانو غټان او رئیسان گڼل کیدل، یعنی منافقانو به خپلو مشرانو ته ویل چه په کفر او نورو دینی معتقداتو کښی مؤنږ بیخی له تاسو سره یو او له تاسی څخه هیڅکله نه شو جلا (جدا) کیدی او زمونږ دغه ظاهری موافقت چه له مسلمانانو سره ئی کوو داسی ونه گڼئ چه گوندی مونږ په رښتیا له هغو سره موافق یو، مونږ خو پر دوی ملندی (خندا) وهو او مسخری پری کوو او د هغو ناپوهی نورو ته ورښکاره کوو سره له دی چه زمونږ ځینی افعال زمونږ له اقوالو څخه مخالف او جلا (جدا) دی خو دا ناپوهان پری نه پوهیږی او یواځی زمونږ پر خبرو باندی غولیږی او زمونږ د خولی په تشو ویناؤ سره مونږ مسلمانان گڼی، مال او اولاد ته مو لاس نه راغځوی، د غنیمت په مال کښی مو شریکوی، د خپلو اولادو نکاح راتړی او هم د هغوی په پټو خبرو ځانونه خبروو، کله چه د کار خبری اتری آورو نو په منده ئی

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دررسوو، حال دا چه دوی زمونږ په دی فریب کاری او چالاکی هیڅ نه پوهیږی.

اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿۱۵﴾

الله جزا ورکوی دوی ته د مسخرو د دوی او مهلت (ترقی) ورکوی دوی ته په سرکشی د دوی کښی حال دا چه دوی حیران دی (په خپل کارکښی)

تفسیر: څرنګه چه الله تعالیٰ مؤمنانو ته فرمایلی دی چه له منافقانو سره هم د مسلمانانو په شان معامله وکړئ! او د هغوی له مال او ځان سره څه غرض ونکرئ! نو ځکه منافقانو د خپلی ناپوهی له امله (وجی) داسی ګمان وکړ چه د ایمان له راوړلو څخه هغه فائدی چه مسلمانانو ته وررسیږی همغه ګردی (تولی) مونږ ته هم د خولی په تشو خبرو رارسیږی او د اسلام په ظاهری اظهار سره بیخی داده او هوسا (مطمئن) شوی یو حال دا چه دا کار په پای (آخر) کښی منافقین په یوه سخته بلا اخته کوی او د هغوی انجام ور خرابوی نو اوس انصاف وکړئ چه په حقیقت کښی دا تمسخر پر مسلمانانو دی که په منافقانو؟ یا د دی تمسخر مطلب دا دی چه الله تعالیٰ د تمسخر جزا هرومرو (خامخا) دوی ته ورکوی. او د الله تعالیٰ له خوا هغوی ته مهلت (ترقی) او تال ورکړی شوی دی، چه په خپلو بغاوتونو او سرکشیو کښی ښه ترقی وکړی او داسی وغولیږی، چه د خاتمی او انجام په فکر کښی هیڅ ونه لویږی او خوښ اوسی چه مونږ پر مسلمانانو توکی او مسخری کوو، حال دا چه معامله بیخی بالعکس ده.
تنبیه: په دی آیت کښی ﴿فِي طُغْيَانِهِمْ﴾ د ﴿وَيَمُدُّهُمْ﴾ له فعل سره متعلق دی، مګر په ځینو نویو دیلوی ترجمو کښی له ﴿يَعْمَهُونَ﴾ سره تړلی شوی دی چه له هغه څخه معنی خرابه او د معتزله ؤ له مسلک سره موافقه او د سنیانو له اصولو او د عربو له استعماله بیخی مخالفه او غلطه ده چه پوهان پری ښه پوهیږی.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿۱۶﴾

دا هغه کسان دی چه پیرودلی اخستلی غوره کړی ئی ده ګمراهی په هدایت سره نو هیڅ ګټه (فائده) ونه کړه سوداګری د دوی (بلکه زیان ئی وکړ) او نه وو دوی لارموندونکی(حق ته)

تفسیر: له تجارت څخه مراد همغه د هدایت په ځای د ګمراهی او ضلالت غوره کول دی چه

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس ئی ذکر وشو، یعنی منافقانو په ښکاره دول (طریقه) ایمان ومانه او په زړه کښې ئې کفر غوره کړ چه د هغه له امله (وجې) په آخرت کښې خوار او په دنیا کښې داسې بې اعتباره شول چه حق تعالیٰ په خپل کلام کښې د هغو له احوالو څخه تولو ته خبر ورکړ، که دوی په ایمان مشرف شوې وې نو په دواړو دارینو کښې به لوړ (وچت) شوې وو خو اوس دوی د خپل دغه تجارت څخه هیڅ یوه گټه (فائده) وانه خیسته، د دارینو په نقصان کښې اخته شول او په دې هیڅ ونه پوهیدل، چه د ژبې تش ایمان ئې کافي او نافع وگانه نو په دې خرابې او رسوایې کښې گرفتار شول، وروسته د دې حال په مناسبت دوه مثالونه بیان فرمایي

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا ۚ فَلَمَّآ اَضَآءَتْ مَا حَوْلَهٗ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُوْرِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِىْ ظُلُمٰتٍ لَّا يُبْصِرُوْنَ ﴿۱۷﴾

مثال د منافقانو (په نفاق کښې) په شان د مثال د هغه چا دی چه بل کړی ئې وی اور (په تپو (تورو) تیارو کښې) نو کله چه روښانه کړی دغه (اور) هغه ځایونه چه چاپیر د هغه دی نو مړه کړی الله د رڼا (رڼړا) (اور) د دوی او پریږدی دوی په تیارو کښې په دی حال کښې چه هیڅ نه وینی.

تفسیر: د منافقانو حال داسې دی. لکه چه څوک په یوه تپه (توره) تیاره شپه کښې د لارې موندلو او له ضررناکو شیانو څخه د ځان په امن کولو له امله (وجې)، اور بل کړی او په لوی بیابان کښې یوه نری لاره ځانته پیدا کړی، کله چه په رڼا (رڼړا) کښې لار ورښکاره شي، نو الله تعالیٰ هغه رڼا (رڼړا) تری مړه کړی او هغه په همغه توره تیاره شپه او داگ میدان کښې وچ کـلک ولاړ وی او هیڅ شی الله نه ورښکاروی، هم داسې منافقانو هم د مسلمانانو له ویرې د شهادت د کلمې له رڼا (رڼړا) ځنې غوښته چه کار واخلی، خو سم د لاسه ئی لږ څه فایده (لکه د ځان او مال ساتنه) تری واخیسته چه د شهادت د کلمې رڼا (رڼړا) او نور منافع گرد ورک شول، نو وروسته له مړکیدلو څخه په دردناک عذاب اخته شول.

صُمٌّۢ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُوْنَ ﴿۱۸﴾

(دوی) کانه دی گونگیان دی ړانده دی نو بیرته نه راگرځی دوی (له گمراهی نه)

تفسیر: یعنی کانه دی چه رښتیا او حقه خبره نه شي اوریدی، گونگیان دی د حق له اقراره او

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتیا ویلو، پرانده دی د حق له لیدلو او د خپلی گټی (فائدی) او تاوان له کتلو نه چه څوک کوڼ هم وی گونگی هم وی، نو هغه به په څه ډول (طریقه) په لار راشی؟ هو! که یواځی ړوند وی، نو یا به ئی چاته غږ کاوه یا به ئی د کوم سړی خبره اوریده، پس له دوی څخنی هیڅ هیله او توقع نه کیږی چه له گمراهی او بی لارتوب څخنی مخ واړوی او په سمه لاره راشی.

اَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمٰتٌ وَّرَعْدٌ وَّبَرْقٌ ۚ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ فِىٓ اٰذَانِهِمْ مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ ۗ وَاللّٰهُ مُحِيطٌۢ بِالْكٰفِرِينَ ﴿١٩﴾

یا (مثال د دوی) په شان د صاحبانو د زورور غټ څاڅکی باران دی (چه اوری) له طرفه د آسمانه چه وی په دی کښی تیاری او تندر او بریښنا نو ننه باسی دوی گوتی خپلی په غوږو خپلو کښی له امله (وجی) د سخت آواز د تندرونو له ویری د مرگه. او الله احاطه کوونکی دی په کافرانو (په علم او قدرت خپل)

تفسیر: دوهم مثال د دغو منافقانو په شان د هغو کسانو دی. چه پر دوی له آسمانه په ډیر شدت سره باران اوری او څو ډوله (قسمه) تیاری هم په هغه کښی وی.
مثلاً اوریدنه، لړ په لړ ډیری غلیظی او کثیفی وریځی هم وی او د باران څاڅکی هم په ډیر شدت او کثرت او هجوم سره اوری او شپه هم زښته توره تیاره وی او په دی سخته توره تیاره کښی یو ناڅاپه بریښنا او برق هم په ډیر شدت او سختی سره په دربی او کړنگهار شی او سخته تکه او تندر او تنهار (چړق) ولویږی او داسی یوه زیاته ویره او خوف پیدا شی چه ټول خلق د مرگ له خوفه پخپلو غوږو کښی خپلی گوتی ومندی او د هغه غږ له ویری د ډیرو خلقو سا وخیژی، هم داسی منافقان هم له یو لوری د خپلو دنیوی اغراضو او مصالحو له امله (وجی) په یوه عجیبه پریشانی، ویره او کشمکش کښی اخته دی او پخپلو چټی (بیکاره) تدبیرونو سره د خپلو ځانونو ژغورل (ساتل) غواړی مگر د الله تعالیٰ قدرت له هر لوری کافران چار چاپیر نیولی او احاطه کړی ئی دی او د هغه له نیولو او له عذابه په هیڅ ډول (طریقه) نشی خلاصیدی.

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ اَبْصَارَهُمْ ۖ كُلَّمَآ اَضَآءَ لَهُمْ مَّشَوْا فِيهِ ۙ وَاِذَآ اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ

Scanned by TapScanner

قَامُوا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

نژدی ده چه بریښنا په چابکی سره یوسی (نور) د سترګو د دوی کله چه رڼا (رڼرا) کړی (بریښنا) دوی ته لاره نو روان شی دوی پکښی او کله چه تیاره کړی په دوی نو ودریږی (ترهور) او که اراده کړی وی الله (د دوی د کنوالی او ړوندوالی) نو خامخا زائل کړی به ئی ؤ (ظاهری قوت) د اوریدلو د دوی او (ظاهری قوت) د لیدلو د دوی بیشکه الله پر هر شی (چه اراده وفرمایی) ښه قادر دی (چه ځینی ئی کنول او ړندول دی)

تفسیر: حاصل ئی دا چه منافقان پخپل ضلالت او ظلماتی خیالاتو کښی مبتلا دی، خو کله چه د اسلام د نور غلبی او د قوت ناکو معجزو ظهور ته ګوری او شرعی تهدید او تاکید آوری نو لږ څه متنبه او په ښکاره ډول (طریقه) د «**صراط مستقیم**» په لوری متوجه کیږی او هر کله چه څه دنیوی اذیت او مشقت په نظر ورشی نو په خپل کفر باندی تینګیږی، لکه چه د باران په شدت او په تپه (توره) تیاره کښی د بریښنا له بریښیدلو سره په تللو باندی شروع کوی او بیا بیرته وچ کلک دریږی، مګر څرنګه چه الله تعالیٰ په هر شی باندی پوه او علیم دی او هیڅ شی د هغه له قدرت څخه د باندی نه دی نو دوی ته له داسی هیلو (بهانو) او تدبیرونو ځنی هیڅ یوه ګټه (فائده) نه ور رسیږی.

(فائده): د دی سورت له شروع څخه تر دی ځایه پوری ئی د دریو ډلو ذکر وفرمایه اول د مؤمنانو دوهم د کافرانو چه د هغوی پر زړونو باندی داسی مهر لګول شوی دی چه هیڅکله به ایمان رانه وړی دریم د منافقانو چه په ظاهره لکه مسلمانان ښکاری مګر د هغوی زړونه په هیڅ یو لوری نه دی.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾
الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ
الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ ۖ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای خلقو! عبادت وکړئ د رب خپل هغه (رب چه) پیدا کړی ئی ئی تاسی او (پیدا کړی ئی دی) هغه کسان چه وو پخوا له تاسی څخه دپاره د دی چه تاسی ځان وساتی (له عذابه د الله) هغه (رب) چه ګرځولی ئی ده تاسو ته ځمکه فرش او (ګرځولی ئی دی) آسمان چت او نازلی کړی ئی دی له (طرفه) د آسمانه اوبه پس راویی ایستی په دی (اوبو) سره له هر ډول (قسم) میوو څخه روزی تاسی ته نو مه ګرځوی له الله تعالیٰ سره شریکان حال دا چه تاسی پوهیږی (چه الله شریک نه لری).

تفسیر: اوس خپلو بندګانو ته اعم له دی چه مؤمنان وی یا کافران یا منافقان خطاب فرمایی او د حضرت باری په توحید ئی پوهوی چه ایمان د اصولو اصل دی، خلاصه دا ده چه الله تعالیٰ تاسی او نور تول هغه خلق پیدا کړی دی چه له تاسی څخه پخوا وو او ستاسی تول ضروریات او ګردی (تولی) منافع ئی پیدا کړی دی نو له داسی الله تعالیٰ څنی مخ اړول او نور هسی شیان خپل معبودان ګرځول چه تاسو ته نه نفع رسولی شی او نه مو له ضرره ژغورلی (ساتلی) شی لکه بتان او نور څومره ناپوهی او جهالت دی؟ حال دا چه تاسی په دی خبری هم ښه پوهیږی چه هغه لوی ذات «**وحده لاشریک له**» یو، او بی ملګری دی.

وَإِن كُنتُمْ فِى رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا۟ بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِۦ

او که چیری ئی تاسی په شک کښی له هغه قرآنه چه توته توته نازل کړی دی مونږ په بنده خپل (محمد باندی) نو راوړئ تاسی یو سورت په شان د ده!

تفسیر: دا خبره پخوا تیره شوی ده چه د یوه کلام په نسبت شبهه یا له دی جهته کیدی شی چه څه شک خلل او ریب په کښی وی، نو د هغه دفعه ئی په ﴿ذَٰلِكَ ٱلْكِتَٰبُ لَا رَيْبَ فِيهِ﴾ سره وفرمایله، یا ئی دا صورت کیدی شی چه د چا په زړه کښی د پوهی له لږوالی یا د عناد د زیاتوالی له امله (وجی) څه شک او شبهه پیدا کیږی، نو څرنګه چه دا صورت ممکن بلکه موجود ؤ نو د دی د لری کولو عمده او آسان صورت ئی بیان وفرمایه چه که تاسی د دی کلام په نسبت داسی خیال لرئ چه د بشر کلام دی نو تاسی هم د دی پاک قرآن د یوه سورت د دری آیتونو په اندازه هم داسی فصیح او بلیغ یو سورت جوړ او ورسره ئی مقابل کړئ! کله چه تاسی سره له ډیر فصاحت او بلاغت، د پاک قرآن د یوه وړوکی صورت له مقابلی څخه عاجز یئ نو باور وکړئ چه دا د الله تعالیٰ کلام دی او د هیڅ کوم بنده خبره نه ده په دی آیت کښی د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم نبوت لا ښه څرګند او مدلل شو.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾

او را وبولئ (ای مشرکانو!) مددگاران خپل بې له الله څخه که یئ تاسی رښتیا ویونکی (په دی دعوی کښې چه دا د انسان کلام دی).

تفسیر: یعنی که تاسی په دی دعوی کښې رښتینی یئ چه دا د بنده خبره ده نو هومره پوهان، عالمان، شاعران، فصحاء او بلغاء چه موجود دی پرته (علاوه) له الله تعالیٰ له تولو ځنی مدد او کومک (امداد) وغواړئ! او معاونت تری واخلئ! او په دی سره ئی ولمسوی چه تول سره کینی او یو لنډ سورت د قرآن د څو آیتونو په شان جوړ کړئ! یا ئی دا مطلب چه له الله تعالیٰ نه په غیر ستاسی هومره معبودان چه دی له تولو ځنی په ډیره تضرع او زاری او په دعاګانو سره غوښتنه وکړئ! چه په دی مشکل کښې له تاسو سره مدد وکړی او څه آسانتیا دروروسوی!

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

پس که ونه کړی شو تاسو (دا کار) او له سره به یې ونه کړی شئ پس وساتئ تاسی (ځانونه) له هغه اوره چه خس (خشاک) د هغه بنیادمان او تیږی (ګتی) دی، چه تیار کړی شوی دی (دا اور) لپاره د کافرانو.

تفسیر: که بیا مو هم ونشو کړی چه داسی یو سورت جوړ کړئ او دا خبره یقینی ده چه له سره ئی نشئ جوړولی نو وویریږئ له هغه اور څخه چه له ګردو (تولو) اورو ځنی زیات تیز او سوځوونکی دی او نوم ئی دوزخ او خس (خشاک) ئی کافران او هغه تیږی (ګتی) دی چه تاسو ئی په عبادت کښې مشغول ئی. او دا اور خاص د هغو کافرانو لپاره تیار کړی شوی دی چه عظیم الشان قرآن نه منی او په حضرت محمد صلی الله علیه وسلم باندی ایمان نه راوړی او دروغجن ئی بولی د خلاصی او نجات هم دا یو صورت شته چه تاسی د حضرت باری جل جلاله په پاک کلام ایمان راوړئ.

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِّزْقًا ۙ قَالُوْا هٰذَا الَّذِیْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوْا بِهٖ مُتَشَابِهًا ؕ

او زیری ورکړه (ای محمده) هغو کسانو ته چه ایمان ئی راوړی دی (په تولو مؤمن به شیانو) او کړی ئی دی ښه (عملونه) په دی چه بیشکه دوی ته جنتونه دی چه بهیږی لاندی (تر مانیو او ونو) د هغو ویالی هرکله چه روزی ورکړه شی دغو (جنتیانو) ته له جنتو څخه څه میوه لپاره د خوړلو نو وایی دا (جنتیان) دا همغسی میوه ده چه راکړی شوی وه مونږ ته پخوا له دی نه او رابه وړه شی دوی ته میوه هم رنګه (او په خوند کښی سره بیله).

تفسیر: د جنت میوی به د دنیا له میوو سره مشابه وی چه په شکل او صورت کښی به عیناً بیخی همغسی ښکاری مګر په خوند، مزه، رائحه، خوږوالی، لطافت او نزاکت کښی به ډیر زیات فرق سره لری او د دی دواړو په مینځ کښی به د ځمکی او آسمان توپیر (فرق) وی نو کله چه جنتیان کومه یوه میوهووینی وایی به چه دا همغه ډوله (قسمه) میوه ده چه پخوا له دی نه مو خوړلی وه څه مهال (وخت) ئی چه وڅکی او ویی خوری نو ډیر خوند او لذت به تری مومی او داسی به وایی چه بیشکه د دی په شان می نه په دنیا او نه په جنت کښی پخوا تر دی څه میوه خوړلی ده.

وَلَهُمْ فِیْهَاۤ اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ ۙۗ وَّهُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۲۵﴾

او وی به دوی ته په دغو (جنتو) کښی ښځی ښی پاکی ستره او دوی به وی په دغو (جنتو) کښی همیشه.

تفسیر: د جنت ښځی به له ظاهری او باطنی نجاساتو (او رذیله ؤ اخلاقو) څخنی تولی پاکی، صافی وی.

(فائده): تر دی ځایه پوری ئی د دری شیانو ذکر وفرمایه چه په هغو پوهیدل ضروری وو!

اول: «مبدأ» یعنی چه مونږ له کومه راغلی یو؟ او تر دی پخوا څه شی وو؟

دوهم: «معیشت» چه څه خورو او چیری اوسو؟.

دریم: «معاد» چه زمونږ پای او انجام به څه کیږی؟.

اِنَّ اللّٰهَ لَا یَسْتَحْیٖۤ اَنْ یَّضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوْضَةً فَمَا فَوْقَهَا ؕ

بیشکه الله نه پریږدی (دا خبره) چه بیان کړی یو مثال (له مثالو څخه) په

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشی سره یا چه پورته وی تری

تفسیر: په دی آیت کښی د هغی معارضی ځواب ورکړی شوی دی چه د کفارو له لوری د رومبنی آیت په مقابل کښی شوی ده، خلاصه ئی دا ده کله چه د یو وړوکی سورت جوړول هم د دی پاک کلام په شان د دوی له لاسه ونه شو او ټول سره تری عاجزان شول نو کفارو وویل چه «مونږ په بل دلیل سره د دی خبری شهادت وړاندی کوو چه دا د الله کلام نه بلکه د بنده وینا ده، او هغه دا دی چه یو لوی عظیم الشان سری تل پخپلو خبرو او اترو کښی د ذلیلو او حقیرو شیانو له یادولو څخنی ځان ساتی او له سره ژبه نه پری خوځوی نو حق تعالیٰ چه له ټولو لویانو څخنی اعلیٰ، اعظم او اکبر دی څرنگه به خپل پاک کلام کښی د میاشی یا له هغه څخنی د کومی لویی خوځندی (حشرات الارض) لکه مچ او غنی (جولاگی) مثال بیانوی ځکه چه له «مثال» نه د «ممثل له» توضیح او تفصیل مطلوب وی او په هغه کښی د حقارت او عظمت څه خبره او مباحثه نه وی او دا مطلوب به هلته حاصلیږی چه د «مثال» او د «ممثل له» په مینځ کښی پوره مطابقت وی که «ممثل له» حقیر وی ښائی چه د هغه «مثال» هم حقیر وی که نه هغه «تمثیل» بیکاره گڼه کیږی. هو! که په تمثیل کښی دا خبره هم ضروری وی چه د مثال او مثال ورکوونکی په منځ کښی پوره موافقت وی نو د دی ناپوهانو دغه اعتراض به لږ څه د اوریدلو وړ (لائق) ؤ، مگر د دی خبری ویونکی به هیڅ احمق او ناپوه هم نه وی او په توریت، انجیل او د حکماؤ او سلاطینو په کلام کښی داسی ډیر مثالونه شته، د دی خبری اظهار هسی مخالفت او د کفارو د نادانی او ناپوهی او عناد نتیجه ده او بس، د ﴿فَمَا فَوْقَهَا﴾ معنی داسی هم کیدی شی چه له میاشی څخنی په حقارت او صغارت کښی زیات وی لکه چه په ځینو احادیثو کښی د دنیا تمثال د میاشی د وزرو سره کړی شوی دی.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۖ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ۘ يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا ۚ

پس هر څه هغه کسان چه مؤمنان دی پس پوهیږی (په یقین سره) چه بیشکه دا مثال حق دی له ربه د دوی څخه او هر څه هغه کسان چه کافران شوی دی نو وایی (له ډیری ناپوهی او عناد نه) چه د څه څیز اراده کړی ده الله په دی مثال سره (داسی اراده کړی ده الله چه) گمراه کوی په دی مثال سره ډیر خلق او سمه لاره ښیی (د حق) په دی سره ډیرو خلقو ته

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنی مؤمنان داسی مثالونه حق او مفید گڼی او کافران د حقارت په ډول (طریقه) وایی چه له داسی حقیرو او سپکو مثالو څخه الله تعالیٰ څه مطلب او اراده لری؟ ځواب ورکړی شوی دی چه دغه کلام له سره تر پایه پوری هدایت دی خو د ده نه اوریدلو څخه ډیر خلق د گمراهی په کنده کښی لویږی او ډیر خلق د هغه په مرسته (مدد) د هدایت په سمه لاره درومی، یعنی له دی څخه د حق د طرفدارانو او د باطل د هوا خواهانو پوره تمیز بیلوالی او جلا والی (جداوالی) مقصود دی چه هغه خورا (ډیر) مفید او ضروری شی دی.

وَمَا يُضِلُّ بِهٖٓ اِلَّا الْفٰسِقِيْنَ ﴿٢٦﴾ الَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مِيْثَاقِهٖ ۠ وَيَقْطَعُوْنَ مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ وَيُفْسِدُوْنَ فِي الْاَرْضِ ۭ اُولٰۗىِٕكَ ھُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿٢٧﴾

او نه گمراه کوی (الله) په دی مثال سره مگر فاسقان هغوی چه ماتوی دوی عهد د الله وروسته د محکموالی د هغه عهد او پری کوی هغه چه حکم کړی دی الله په هغه سره چه پیوند دی کړی شی او فساد کوی دوی په ځمکه کښی او دغه کسان هم دوی دی زیان کاران (په دنیا او عقبیٰ کښی).

تفسیر: د ﴿مَآ اَمَرَ اللّٰهُ﴾ قطع لکه قطع الرحم، له انبیاؤ، علماؤ، واعظانو، مؤمنانو لمونځونو او نورو خیریه ؤ امورو نه مخ اړول چه د الله تعالیٰ د مرضی په خلاف دی. له فساد نه مراد دا دی، چه خلق به ئی له ایمان څخنی زړه توری کول او د هغه نفرت او کرکه به ئی د هغوی په زړونو کښی وراچوله او د اسلام مخالفان به ئی په دی باندی تیزول چه له مسلمانانو سره مقاتله وکړی او د مؤمنانو مقاتلی ته ملا وتړی او د لویو اصحابو او د امت د صلحاؤ عیوب ولتوی یا ئی پری وتړی او بیا ئی مشهور کړی چه د حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم او د محمدی دین بی وقعتی او بی احترامی د خلقو په زړونو کښی کینی او راز راز (قسم قسم) رسوم او بدعتونه به ئی خپرول (خورؤل) او د اسلام په مخالفت کښی به ئی زیار (زور) لگاوه.
مطلب دا دی چه د دی نامناسبو حرکاتو له امله (وجی) خپلو ځانونو ته زیان رسوی چه له هغو څخنی نه د اسلام توهین او نه د امت د صلحاؤ څخه تحقیر کیدای شی.

كَيْفَ تَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَكُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ۚ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾

څرنګه کافران کیږی په الله باندی حال دا چه وی تاسی مړه بیا (الله) ژوندی کړی تاسی (د روح په درکولو سره) بیا به (الله) مړه کړی تاسی بیا به (الله) ژوندی کړی تاسی (په بعث سره) بیا به خاص هم ده ته وروستی شی. (د خپلو اعمالو د جزا لپاره).

تفسیر: یعنی په اوله کښی تاسی بی ځانه اجسام وی. چه حس او حرکت در کښی نه ؤ ړومبی عناصر وی وروسته د مور او پلار خواړه او غذا شوی، او بیا نطفه او وریسی کلکه وینه او بیا یوه توته غوښه شوی، له ړومبنیو حالاتو څخه وروسته په تاسی کښی روح (سا) پوکړه شوه، چه د هغی له امله (وجی) اول د مور په رحم او بیا په دنیا کښی ژوند کوی، کله چه په دنیا کښی د مرګ وخت راشی او مړه شئ بیا به په قیامت کښی ژوندی کیږی چه حساب ورکړی او خپلی عمل نامی واخلی یعنی له قبرونو څخه به ووځئ او د الله تعالیٰ په حضور کښی به د حساب او کتاب لپاره ودرولی شی، نو اوس تاسی په خپله انصاف وکړئ هر کله چه تاسی له اوله تر آخره پوری د الله تعالیٰ د احساناتو او فائدو ګرو ئی او په هر حالت او حاجت کښی ورته محتاج ئی او هم ده ته امید او هیله (طمعه) لری نو په سر د هغه کفر غوره کول او د پاک خدای جل جلاله نافرمانی ته ملا ترل څومره د تعجب، افسوس او حیرانی خبره ده.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

الله هغه ذات دی چه پیدا کړی ئی دی تاسی ته هغه شیان چه په ځمکه کښی دی ټول، بیا ئی قصد وکړ آسمان ته (د پیدا کولو) نو برابر ئی کړل دوی اووه آسمانونه او دی په هر څه باندی ښه عالم دی.

تفسیر: په دی آیت کښی ئی د بل نعمت بیان وفرمایه، یعنی الله تعالیٰ تاسی پیدا کړی یئ او ستاسی د بقاء او ګټی لپاره ئی په ځمکه کښی هر ډول (قسم) شیان خورا (ډیر) زیات پیدا کړل لکه د خوړلو، څکلو او آغوستلو شیان هو د هر شی لپاره ئی جلا جلا (جدا جدا) سامانونه او وسیلی، او وروسته له هغه ئی متعدد آسمانونه پیدا کړل چه په هغو کښی تاسی ته راز راز (قسم قسم) منافع او ګټی (نفعی) شته دی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّى جَاعِلٌ فِى ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً ۖ

او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه وویل پروردګار ستا پرښتو ته چه بیشکه زه ګرځوونکی یم په ځمکه کښی د یوه خلیفه

تفسیر: اوس د یوه لوی نعمت ذکر فرمایی چه پر ګردو (تولو) بنیادمانو ئی کړی دی او هغه د حضرت آدم علیٰ نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام د پیدایښت قصه ده چه په تفصیل سره بیان شوی ده او هغه ئی «خلیفة الله» مقرر کړی دی که له پخوانی آیت ﴿ خَلَقَ لَكُم مَّا فِى ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا ﴾ څخه څوک انکار وکړی نو د آدم علیه السلام له قصی نه د هغه ځواب هم په ښه دول (طریقه) سره ورکاوه شی.

قَالُوٓا۟ أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ ٱلدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ۖ

نو وویل پرښتو آیا ګرځوی ته په ځمکه کښی هغه څوک چه فساد به کوی په دی کښی او تویوی به (په ناحقه سره) وینی، حال دا چه مونږ تسبیح وایو سره د ثنا ستا او نسبت د پاکی کوو تاته

تفسیر: ملائکو ته دا تعجب، فکر او اندیښنه د دی له امله (وجی) پیدا شوه چه د داسی مخلوق د پیدایښت څه ضرورت دی چه په دوی کښی به مفسدین او وینی تویوونکی هم وی. حال دا چه مونږ د الله تعالیٰ دیر مطیع او فرمان وړونکی بندګان یو نو زمونږ له وجود سره به د دی خلیفه پیدا کولو ته څه اړه (احتیاج) او ضرورت وی؟ نو د تعجب او استفادی په طریقه نه د کوم اعتراض لپاره ئی دا پوښتنه وکړه پاتی شوه دا خبره چه پرښتو ته د بنیادمانو احوال څرنګه څرګند شوی وو؟ په دی کښی دیر احتمالات شته، یا به ئی په پیریانو باندی قیاس کړی وی یابه الله تعالیٰ پوهولی وی یا به ئی دا خبری په لوح محفوظ کښی لوستی وی یا به پوهیدلی وی چه خلیفه ته خو هلته ضرورت پیښیږی چه ظلم، فساد او تجاوز موجود وی یا به د حضرت آدم علیٰ نبینا وعلیه السلام د قیافی د لیدلو څخنی په دی خبره پوهیدلی وی لکه چه ابلیس د آدم علیه السلام د لیدلو په وخت کښی وویل چه «دا سړی به دیر غولیږی» لکه چه وروسته له هغه همغسی ولیدل شو.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قَالَ إِنِّيٓ أَعۡلَمُ مَا لَا تَعۡلَمُونَ ﴿٣٠﴾

وویل (الله) بیشکه زه پوهیږم په هغو اسرارو چه تاسی پری نه پوهیږئ.

تفسیر: پرښتو ته سمدلاسه په اجمالی طور داسی ځواب ورکړ شو چه مونږ په هغو حکمتونو او مصلحتونو ډیر ښه پوهیږو چه د ده په پیدا کولو کښی شته، څرنگه چه تاسو ته اوس هغه مصالح او حکمتونه نه دی ښکاره نو ځکه د هغه د خلافت او فضیلت په نسبت تعجب کوئ.

وَعَلَّمَ ءَادَمَ ٱلۡأَسۡمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمۡ عَلَى ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ فَقَالَ أَنۢبِـُٔونِي بِأَسۡمَآءِ هَٰٓؤُلَآءِ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ﴿٣١﴾ قَالُواْ سُبۡحَٰنَكَ لَا عِلۡمَ لَنَآ إِلَّا مَا عَلَّمۡتَنَآۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلۡعَلِيمُ ٱلۡحَكِيمُ ﴿٣٢﴾

او وښودل (الله) آدم ته نومونه ټول (د پاسنیو او ځمکنیو شیانو) بیا ئی وروړاندی کړل هغه ټول شیان پرښتو ته نو وویل خبر راکړئ تاسی ماته په نومونو د دی شیانو سره که یئ تاسی رښتیا ویونکی (پخپله دغه وینا کښی) وویل پرښتو نسبت د پاکی کوو تاته (له ټولو عیبونو او اعتراضونو) نشته هیڅ علم مونږ لره مگر په هغه شی چه ښودلی دی تا مونږ ته بیشکه ته هم دا ته ښه عالم او ښه د حکمت خاوند ئی.

تفسیر: لنده ئی دا چه حق تعالیٰ آدم علیه السلام ته د هر شی نوم او د هغه حقیقت او خاصیت، گټه (فائده) او تاوان وروښود او دا علم ئی بی د کلام له واسطی د القاء په توگه (طریقه) وریه زړه کړه ځکه چه بی له علمی کمال څخه خلافت او په دنیا باندی حکومت امکان نه درلود (لرلو). وروسته له دی، د دی لپاره چه د هغه خاص حکمت او اساسی مصلحت پرښتو ته څرگند شی د دغو پاسنیو یاد شوو شیانو پوښتنه ئی له پرښتو څخه وفرمایله چه «که تاسی په دی خبره کښی رښتینی یئ چه د خلافت د کار په پای (آخر) ته رسولو کښی وړ (لائق) ئی نو د دی شیانو خواص او نومونه راوښیئ!» مگر هغوی په ځواب کښی پخپل عجز او قصور اعتراف وکړ او ښی وپوهیدلی چه بی له دی عمومی معلوماتو څخه هیڅوک پر ځمکه خلافت نشی کولی که څه هم مونږ لږ څه عمومی معلومات لرو مگر دا زمونږ جزی معلومات د دی خبری وړ (لائق) نه دی چه د خلافت مدعیانی شو، د دی خبری له پوهیدلو څخه وروسته ټولو په یوه غږ وویل «**یااله العالمینه!** ستا علم او حکمت ته هیڅوک نشی رسیدی!»

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قَالَ يَـٰٓـَٔادَمُ أَنۢبِئۡهُم بِأَسۡمَآئِهِمۡۖ فَلَمَّآ أَنۢبَأَهُم بِأَسۡمَآئِهِمۡ قَالَ أَلَمۡ أَقُل لَّكُمۡ إِنِّيٓ أَعۡلَمُ غَيۡبَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَأَعۡلَمُ مَا تُبۡدُونَ وَمَا كُنتُمۡ تَكۡتُمُونَ ﴿٣٣﴾

وويل (الله) ای آدمه! خبر کړه دوی په نومونو د دی شیانو، نو کله چه آدم خبر ورکړ دوی ته په نومونو د هغو شیانو ووېل (الله) آیا نه ؤ ویلی ما تاسو ته چه بیشکه زه پوهیږم په پټو شیانو د آسمانونو او د ځمکی او پوهیږم پر هغو شیانو چه ښکاره کوئ ئی تاسی په (ژبه) او په هغو شیانو چه یئ تاسی چه پټوئ ئی (په زړونو کښی).

تفسیر: وروسته له دی د آدم علیه السلام څخه د عالم د تولو شیانو په نسبت سوال وشو «خلیفة الله» ژر تر ژره هغه تول ملائکو ته وربیان او تولی پرښتی ئی داسی متعجبی او حیرانی کړی چه د ده په علمی احاطه ئی تحسین او آفرین ووېل، نو دلته الله تعالیٰ ملائکو ته وفرمایل «آیا تاسو ته مو نه ؤ ویلی چه بیشکه زه ښه پوهیږم په پټو شیانو د آسمانونو او د ځمکی او ښه خبر یم په هغه شیانو چه ئی څرگندوئ، او پټ ئی ساتئ په خپلو زړونو کښی».

(فائده): له دی څخه پر عبادت باندی د علم فضیلت ثابت شو وگورئ چه په عبادت کښی پرښتی دی حد ته رسیدلی دی چه معصومی دی مگر څرنگه چه په علم کښی د انسان څخه کمی دی نو ځکه ئی د خلافت مرتبه انسان ته داسی ورکړه چه پرښتی هم ورته تسلیمی شوی او ښایی چه هم داسی هم کیده ځکه چه عبادت د مخلوقاتو خاصه ده او د پاک الله صفت نه دی، او علم د الله تعالیٰ له لویو صفاتو څخه دی نو د دی له امله (وجی) حضرت آدم علیه السلام د خلافت وړ (لائق) وگرځید او د علم لوی صفت ځکه وربه برخه شو چه په هر خلیفه کښی د خپل «مستخلف عنه» د کمال وجود یو ضروری امر دی.

وَإِذۡ قُلۡنَا لِلۡمَلَـٰٓئِكَةِ ٱسۡجُدُواْ لِأٓدَمَ فَسَجَدُوٓاْ إِلَّآ إِبۡلِيسَ ط

او (یاد کړه ای محمده!) کله چه ووېل مونږ پرښتو ته چه سجده وکړئ آدم ته (د تحیی) پس سجده وکړه دوی (تولو) مگر (سجده ونکړه) ابلیس

تفسیر: کله چه د آدم علیه السلام خلافت مسلم شو نو پرښتو او پیریانو ته امر وشو چه د آدم

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عليه السلام په لورى د تحيى (تعظيمى) سجده وكړئ او هغه د خپلى سجدى قبله وګرځوئ د دى امر د منلو له امله (وجى) تولى پرښتى په سجده ولويدى مګر يواځى (ابليس) له سجدى كولو څخه سر وغړاوه چه په اصل كښى له پيريانو څخه ؤ او پرښتو سره ګډ او خلط شوى ؤ، د دى غاړى غړولو او سركشى سبب دا ؤ چه پيريان څو زره كاله پر ځمكه متصرف وو او آسمانونو ته به هم ختل كله چه د هغوى عصيان او فساد ډير شو او په وينو تويولو كښى ئى ډير زيادت وكړ نو له دغو پيريانو څخه ځينى د پاک الله په امر د پرښتو له خوا ووژل شول او ځينى وتښتيدل په دښتو (بيابانونو) او ځنګلو او د غرونو په درو او جزيرو كښى پټ، تيت او پرک (خواه واره) شول (ابليس) چه د دى پيريانو يو لوى عالم او عابد ؤ د پيريانو په فساد كښى ئى خپل پرديتوب (بيګانتوب) او بى ګناهى ښكاره كړه او د پرښتو په سپارښتنه له هم دوى سره محفوظ پاتى شو او په دى هيله (اميد) او تمه چه وروسته له دى نه به د تولو شړل شوو پيريانو په ځاى زه د تولى ځمكى والى او متصرف وتاكل (مقرر) شم په عبادت او رياضت كښى ئى ډير زيار (كوشش) او زحمت ايست او پرله پسى به د ځمكى د خلافت په چرت (خيال) كښى ډوب تللى ؤ، كله چه د الله تعالىٰ اراده دآدم عليه السلام د خلافت په نسبت ظاهره شوه نو (ابليس) مايوس شو او د خپل ريائى عبادت په بى ځايه تللو له اندازى زيات خپه شو او د حسد او كينى په جوش كښى ئى هغه كارونه وكړل چه په توان كښى ئى وو او په نتيجه كښى ملعون شو.

أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾

منع ئى راوړه (له سجدى نه) او لوئى ئى وكړه او ؤ دى (لا له پخوا څخه په علم د الله كښى) له كافرانو څخه.

تفسير: يعنى د الله تعالىٰ په علم كښى له اوله دى كافر ؤ مګر نورو ته اوس د هغه عصيان او كفر ورښكاره شو، يا ئى داسى وبوله چه اوس كافر شو ځكه چه د پاک الله امر ئى د تكبر او لويى له امله (وجى) ونه مانه او د الله جل جلاله حكم ئى له مصلحت او حكمت څخه مخالف او د ننګ او عار موجب وګانه او يوازى له دى جهته كافر نه شو چه سجده ئى ونكړه.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾

او وويل مونږ اى آدمه! واوسيږه! ته او ښځه ستا په جنت كښى او خورئ! له ميوو د جنته (څه چه مو زړه غواړى) پريمانه هر چيرته مو چه خوښه وى او

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مه نژدې کیږئ دې ونې ته (د میوې خوړلو دپاره) (که نژدې شوئ) نو شئ به له ظالمانو څخه.

تفسیر: مشهوره ده چه هغه د غنمو ونه وه یا د ځینو په وینا د انګورو یا انځرو یا ترنجو یا د بل شي ونه وه والله اعلم.

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ۖ

پس وښویول دوی دواړو لره شیطان له جنته (د ونې د نژدیوالي په واسطه) نو ویې ایستل دواړه له هغه (عزت او راحت) څخه چه وو دوی په هغو کښې.

تفسیر: وایې چه آدم او حواء علیهما السلام په جنت کښې هستوګنه لرله شیطان چه خپل هغه د عزت ځای د آدم علیه السلام د مخالفت له امله (وجې) له لاسه ورکړی ؤ لا د حسد او رخې (کینې) د سیند په ګرداب کښې لاهو شو تر دې چه له مار او طاؤس سره یو ځای جنت ته ننوت او بي‌بي حواء ئې په یو ډول (قسم) سره وښویوله او له لارې ئې وویستله او له هغې ونې څخه ئې څه شی وخوړ او په آدم علیه السلام باندې ئې هم وخوړ او داسې اطمینان او ډاډګیرنه ئې ورکړه چه د دې ونې د میوې خوړلو ځنې سرې تل په جنت کښې پاتې او د الله تعالیٰ د نورو مهربانیو مورد هم ګرځي او لا ورته مقرب او نژدې کیږي او د الله تعالیٰ د هغه ممانعت توجیه ئې هم په خپل فکر سره بل ډول (قسم) ورجوړه کړه، وروسته دا قصه په مفصل ډول (طریقه) سره راځي.

وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ

او وویل مونږ چه کوز شئ (له جنته ځمکې ته) حال دا چه ځینې ستاسې به له ځینو نورو سره دښمنان وي.

تفسیر: د دې تیروتلو په سزا آدم او حواء علیهما السلام او د هغوی تولې اولادې ته هم دا امر صادر شو چه د جنت څخه راکوز شئ! او په ځمکه کښې هستوګنه وکړئ! تاسې به یو له بله سره دښمنې کوئ! چه د هغې له امله (وجې) به تاسې ته ډیر زیات تکلیفونه او ربړونه (تکلیفونو) درپیښیږي ځکه چه جنت د سرکشۍ او دښمنۍ ځای نه دی د دې کارونو لپاره دنیا ډیر مناسبت لري چه د بندګانو د امتحان لپاره جوړه شوې ده.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿۳۶﴾

او شته تاسی ته په ځمکه کښې ځای د هستوګنې او اسباب د ګټې (فائدې) اخستلو تر یوه وخته پورې (چه اجل یا قیامت دی).

تفسیر: یعنی په دنیا کښې به تل نه اوسیږئ! بلکه تر یوې تاکلې (مقررې) مودې پورې به هلته اوسیږئ! او د هغه ځای له شیانو څخه به ګټه (فائده) اخلئ! بیا به له ما سره مخامخ کیږئ! او هغه تاکلی (مقرر) وخت هر چا لره د مړینې وخت دی او تولو مخلوقاتو ته په مجموعی دول (طور) د قیامت ورځ ده.

فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِن رَّبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ ۚ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿۳۷﴾

پس زده کړې آدم له پروردګار خپل څخه څو کلمې پس رجوع وکړه (الله) په هغه باندې (په رحمت سره) بیشکه هم دی دی ښه توبه قبلوونکی ښه مهربانی کوونکی.

تفسیر: کله چه حضرت آدم علیه السلام د الله تعالیٰ دا عتاب واورید او له جنت نه ووت نو د ندامت او پشیمانی په حالت کښې په ژړا او واویلا او په زاری مشغول شو، په دې وخت کښې حق تعالیٰ په خپل فضل او مرحمت سره ده ته څو کلمې د القاء او الهام په توګه (طریقه) ور زده کړې چه د هغو په لوستلو د ده توبه قبوله شوه هغه کلمې دا دی

﴿ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾

(د «الأعراف» اوله رکوع)

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ

(بیا) وویل مونږ چه کوز شئ له جنته تول

تفسیر: مطلب دا دی چه حق تعالیٰ د آدم علیه السلام توبه قبوله کړه خو جنت ته ئې سمدلاسه د ورتګ امر ورنکړ بلکه امر ئې پرې وکړ چه په دنیا کښې هستوګنه وکړئ. ځکه چه د هغه د حکمت او مصلحت اقتضاء هم داسې وه. ښکاره خبره ده چه دی ئې د ځمکې لپاره «خلیفه» تاکلی (مقرر کړی) ؤ، نه د جنت لپاره او الله تعالیٰ هم داسې فرمایلې دی هر هغه چه زما تابع او منونکې وی نو هغه ته به د دنیا هستوګنه هیڅ ضرر نه رسوی بلکه ګته (فائده) ورته لرې.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو! نافرمانو خلقو ته دوزخ دی، د دغو دوه ؤ متضادو عنصرو د بیلوالی او امتحان لپاره هم دا دنیا مناسب ځای دی.

فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۳۸﴾

پس که راغی تاسی ته له ما څخه کوم هدایت پس هر څوک چه پیروی وکړی د هدایت زما پس نه به وی هیڅ قسم ویره پر دوی باندی او نه به وی دوی (هیڅیری) چه خپه کیږی (او جنت ته به ځی).

تفسیر: هغه صدمه او اندیښنه چه چاته د کوم مصیبت د وقوع نه پخوا پیښیږی هغې ته خوف وایی، هغه غم او خپګان چه انسان ته له مصیبته وروسته رسیږی، هغه ته حزن وایی مثلاً هغه کیفیت ته چه د یوه مریض د مړ کیدلو له تصور نه چاته وررسیږی خوف او هغه کیفیت ته چه د هغه له مړ کیدلو څخه وروسته پیدا کیږی حزن وایی مثلاً د هغه خوف او حزن نفی چه په دی آیت کښی شوی ده، که له هغه څخه دنیوی «خوف» او «حزن» مراد شی، نو د هغه معنی به داسی کیږی هغه کسان چه زما له هدایته سره سم تګ کوی نو دوی ته هیڅ د دی اندیښنی ځای نشته چه دا به حق هدایت نه وی، او د شیطان له لوری به فریب او مغالطه وی، او نه به دوی د دی له امله (وجی) غمجن وی چه اوس خو د دوی له پلار څخه جنت اخیستی شوی دی، ځکه د هدایت لار موندونکی ژر تر ژره جنت ته ور رسیږی، او که اخروی «خوف» او «حزن» مراد وی، نو به ئی مطلب داسی وی چه په قیامت کښی به د هدایت خاوندانو ته نه «خوف» وی او نه «حزن» مګر د «حزن» په نشتوالی کښی خو هیڅ د شک او شبهی ځای نشته، ځکه د «خوف» له نفی څخه دا اندیښنه په زړه کښی رالویږی چه د جزا په ورځ کښی تر انبیاؤ علیهم السلام پوری به هم په «خوف» او ویره کښی وی او هیڅ څوک به بی ویری نه وی، خبره دا ده چه «خوف» دوه دوله (قسمه) دی کله د خوف باعث او مرجع په ویریدونکی کښی لیدله کیږی لکه چه باچاهی مجرم له باچا څخنی ویریږی، نو د «خوف» موجب جرم دی چه نسبت ئی ورته کیږی او کله د خوف منشأ «مخوف منه» وی، یعنی لکه چه یو بی ګناه شخص چه د بادشاه یا د زمری له هیبت څخه ویریږی، نو د دی ویری سبب دا نه دی چه ګواکی دغه شخص د باچا یا د زمری په مقابل کښی کومه ګناه کری ده بلکه د باچا قهر او جلال، یا د زمری سبعیت، غضب او هیبت، د دغه خوف موجب ګرځیدلی دی چه منشأ ئی د پاچا جلال یا د زمری هیبت دی. نو په دی آیت کښی ئی اول قسم «خوف» نفی کړ نه دوهم قسم دا شبهه خو هلته واردیدله چه د ﴿فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ﴾ په ځای ئی (لاخوف فیهم) یا ﴿لَا يَخَافُونَ﴾ فرمایلی وی.

Scanned by TapScanner

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾
يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ
بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾

او هغه کسان چه کافران شوی دی او دروغ گڼي آیاتونه زمونږ هم دغه کسان صاحبان د اور (دوزخ) دی هم دوی به په هغه (اور د دوزخ) کښی همیشه وی. ای بنی اسرائیلو! (اولادی د یعقوبه!) یاد کړئ! نعمت زما هغه چه انعام می کړی دی پر تاسی او وفا وکړئ په عهد زما (په متابعت د نبی) چه زه هم وفا وکړم په عهد ستاسی (په دخول د جنت) او خاص له مانه پس وویرېږئ (له مناهیو ځان وساتئ او د دنیوی منافعو له لاس وتلو څخه مه ویرېږئ!)

تفسیر: اول ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا ﴾ عام خطاب ؤ، او په هغه کښی د هغو نعمتونو ذکر ؤ چه گردو بنیادمانو ته په عمومی ډول (طریقه) ورکړی شوی وو، مثلاً د ځمکی، آسمان او نورو گردو شیانو پیدایښت، بیا د آدم علیه السلام د پیدایښت، او د هغه د خلافت او جنت ته د ادخال او نورو یادونه وشوه. اوس له بنیادمانو څخه خاص بنی اسرائیلو ته خطاب کړی شوی دی، او هغه خاص نعمتونه ئی ورپه یاد کړی دی چه په وخت او پښت په پښت (پشت په پشت) ئی پر دوی انعام کړی دی، او هغه ناشکری چه دوی د نعمتونو په مقابل کښی کړی دی، د هغو گردو (تولو) یادونه په مفصل ډول (طریقه) سره کوله شی ځکه چه بنی اسرائیل د بنیادمانو په ټولو فرقو کښی ممتاز وو، د علم خاوندان د آسمانی کتابونو، انبیاؤ او د نبوت پیژندونکی او لرونکی وو ځکه چه د حضرت یعقوب علیه السلام له پیری څخه د حضرت عیسیٰ علیه السلام تر پیری پوری څلور زره انبیاء په دوی کښی مبعوث شوی دی او د گردو (ټولو) عربو سترگی دهغوی په لوری وی چه آیا بنی اسرائیل زمونږ د پیغمبر حضرت محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم د رسالت تصدیق کوی که نه؟ نو له دی امله (وجی) ئی د انعاماتو او خرابیو یادونه په تفصیل سره فرمایلی ده.

چه دوی ښه پری متأثر شی او د خجالتی په سبب ایمان راوړی او که نه نور خلق خو به په دی وسیله د دوی له دی حرکاتو څخه واقف شی او بیا به د هغوی په نورو خبرو باور نه کوی اسرائیل د یعقوب علیه السلام نوم دی چه معنی ئی بنده د الله یعنی عبدالله دی. ﴿ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ ﴾ الآیه ـ یاد کړئ ای بنی اسرائیلو نعمت زما هغه چه انعام می کړی دی پر تاسی) چه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

زرگونو انبياء ئې په دوى كښې مبعوث كړى دى (توريت) او نور كتابونه ئې پر دوى نازل فرمايلي دي، دوى ئې د فرعون له عذابه ژغورلي (ساتلي) دي، د دوى تصرف او تسلط ئې د شام پر هيواد (ملک) قايم كړى دى، پر دوى ئې د«من» او «سلوىٰ» خواړه نازل كړي دي له يوى تيږى (كټى) څخه ئې د اوبو دوولس چينې دوى ته بهولي دي او هسې نعمتونه او د عاداتو خوارق ئې وربه برخه كړي دي چه د نورو خلقو په برخه نه دي شوى ﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي ﴾ الآيه ـ او وفا وكړئ په عهد زما په متابعت د نبي چه زه هم وفا وكړم په عهد ستاسي په دخول د جنت په «توريت» كښې هسې امر شوى ؤ چه تاسي د «توريت» پر احكامو تينگ اوسئ! او پر هر نبي عليه السلام باندى چه در ويى ليږم ايمان راوړئ! او له هغه سره ملگرتيا وكړئ! چه د (شام) هيواد (ملک) ستاسو په قبضه كښې پاتي شي بني اسرائيلو دا گردى (تولى) خبرى منلى وى مگر بيا دوى په خپلو دغو وعدو ونه دريدل په بدنيتي ئې پيل (ابتدا) وكړ- په رشوتونو باندى ئې خبرى او مسئلې اړولى او غلطى ئې وربنوولي ـ او حق به ئې پټاوه ـ وروسته له دى چه خپل رياست ئې قائم كړ د انبياؤ له اطاعت څخه ئې سر وغړاوه، بلكه د ځينو په وژلو ئې هم لاس پورى كړ. د «توريت» په هر ځاى كښې چه د حضرت محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم صفتونه او ستاينې وى هغه ئې بدلى كړى نو د دى شيانو له امله (وجى) گمراهان شول.

وَءَامِنُوا۟ بِمَآ أَنزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوٓا۟ أَوَّلَ كَافِرٍۭ بِهِۦ ۖ وَلَا تَشْتَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِى ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّٰىَ فَٱتَّقُونِ ﴿٤١﴾ وَلَا تَلْبِسُوا۟ ٱلْحَقَّ بِٱلْبَٰطِلِ وَتَكْتُمُوا۟ ٱلْحَقَّ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾

او ايمان راوړئ! په هغه كتاب چه نازل كړى دى ما حال دا چه (تصديق كوونكي دى د هغه كتاب) چه تاسي سره دى او مه كيږئ! اول كافر (نه منونكي) په دى (قرآن) باندى او مه پيرئ (مه آخلي) په آيتونو زما قيمت لږ او خاص له مانه پس ووېرېږئ! (دا كار مه كوئ!) او مه گدوئ حق له باطل سره (خپل دروغ له رښتيا د (توريت سره) او (مه) پټوئ! حق حال دا چه تاسي پوهيږئ (په دى خلط او پټولو سره)

تفسير: په «توريت» كښې ليكل شوى ؤ هغه پيغمبر چه د «توريت» تصديق وكړى هغه صادق دى نو تاسي ئې ومنئ او كه توريت ونه منى دروغ وايي.

(تنبيه): قرآني احكام په اوامرو، نواهيو او د انبياؤ په عقايدو، سوانحو، اخبارو او د آخرت په احوالو، او نورو شيانو كښې له «توريت» او نورو پخوانيو كتابونو سره سم او موافق دى هو! د

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی ځینی اوامر او نواهي منسوخ شوی هم دی مگر هغه د تصدیق ځنی مخالف نه دی. د تصدیق مخالف تکذیب دی او د الله جل جلاله د کتابونو تکذیب بیخی کفر دی. ځینی قرآنی آیتونه هم منسوخ شوی دی مگر (نعوذبالله) هغه ته څوک تکذیب نه وایی ځکه چه نسخ په انشاء او تکذیب په اخبار کښی راځی.

﴿ وَلَا تَكُونُوٓا۟ أَوَّلَ كَافِرٍۭ بِهِۦ ﴾ الآیه ـ او مه کیږئ اول کافر نه منونکی په دی قرآن باندی). یعنی تاسی سره له پوهی ړومبنی تکذیب کوونکی مه شئ! چه تر قیامته پوری به د منکرانو گناه ستاسو په غاړه کښی لویږی، که د مکی مشرکان تکذیب او انکار کوی خو هغه د دوی له جهل او بی خبری ځنی دی او په قصد سره نه دی، نو سره له پوهی اول منکران تاسو یئ! او دا کفر له ړومبنی کفر څخه ډیر سخت دی.

که جاهل وکړی گناه، شي به معذوره ـ پوهنده عاصی به وی له عذره دوره
نابینا که شي اړتاو ملامت نه دی ـ که په غتو گوری وی خو په زړه کوره

وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرْكَعُوا۟ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾

او سم قائموئ (په ښه ترتیب سره ادا کوئ) لمونځ! او ورکوئ زکات! او رکوع وکړئ! سره له رکوع کوونکو (لمونځ کوونکو مسلمانانو).

تفسیر: یعنی په جماعت سره تل لمونځ وکړئ! له دی نه پخوا په هیڅ یوه دین کښی په جماعت سره لمونځ نه کیده او د یهودانو په لمانځه کښی رکوع نه وه نو د دی آیت خلاصه دا ده چه یوازی دا ذکر شوی شیان ستاسی د نجات دپاره کافی نه دی، بلکه په گردو (تولو) اصولو کښی د آخرالزمان نبی صلی الله علیه وسلم پیروی وکړئ! او لمونځ هم د هغه په طریقه اداء کړئ! چه په هغه کښی جماعت او رکوع دواړه شته!

أَتَأْمُرُونَ ٱلنَّاسَ بِٱلْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ ٱلْكِتَٰبَ ۚ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

آیا امر کوئ تاسی نورو خلقو ته په نیکی سره او هیروئ ځانونه خپل؟ حال دا چه تاسی لولئ کتاب (چه په کښی د قول او عمل په نه سمون (برابری) وعید دی) آیا نو تاسی نه پوهیږئ (د خپلو افعالو په بدی)

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: د یهودانو ځینو عالمانو به داسی کمال کاوه چه نورو خلقو ته به ئی ویل چه «د اسلام دین ښه دی او دوی به په خپله نه مسلمانیدل» دی یهودی پوهانو او نورو ظاهربینو خلقو ته به په دغسی مواردو کښی داسی شبهی پیدا کیدی «کله چه مونږ د شریعت د احکامو په تعلیم کښی قصور نه کوو او حقه خبره نه پټوو نو دی ته به څه ضرورت پاتی وی چه مونږ په خپله هم پری عمل وکړو، کله چه زمونږ له هدایت سره سم ډیر خلق شرعی احکام ادا کوی نو د **«الدال علی الخیر کفاعله»** په حکم سره د دوی عملونه زمونږ دی. نو په دی آیت کښی د دی دواړو مفکورو بطلان فرمایل شوی دی. د دی آیت مطلب دا دی چه واعظ ته ښایی چه په خپل وعظ باندی خامخا عمل وکړی او دا غرض نه دی چه فاسق دی چاته نصیحت نه کوی.

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَوٰةِ ۚ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَٰشِعِينَ ﴿٤٥﴾

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُم مُّلَٰقُوا رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ ﴿٤٦﴾

او مدد وغواړئ (په هره سختی کښی له الله) په صبر او لمانځه سره او په تحقیق دا لمونځ خامخا ډیر درووند دی مگر (نه دی درووند) په عاجزی کوونکو (خوند آخستونکو له طاعته) هغو کسان چه یقین کوی چه بیشکه دوی مخامخ کیدونکی دی له پروردگار خپل سره او په تحقیق دوی هم ده ته (په آخرت کښی) بیرته ورتلونکی دی

تفسیر: د اهل کتاب عالمانو چه د حقانیت له څرگندیدلو نه وروسته ئی هم په محمد صلی الله علیه وسلم ایمان نه راووړ د هغه لوی سبب د مال او جاه مینه او محبت ؤ چه الله تعالیٰ د دی دواړو علاج دلته ورښودلی دی، د صبر کولو په سبب د مال مینه او حرص له مینځه ځی او د لمونځ کولو په اثر عبودیت او تذلل پیدا کیږی او د لویوالی مینه کمیږی او په تحقیق لمونځ ډیر درووند دی مگر نه دی درووند په عاجزی کوونکو خوند اخستونکو له طاعته یعنی صبر او د زړه په حضور لمونځ کول ډیر درووند او سخت کار دی. مگر دا سخت کار یوازی په هغه چا آسان دی چه عاجزی کوی او له الله تعالیٰ نه ویریږی او د دوی خیال او فکر به هم دی لوری وی چه مونږ خامخا له الله تعالیٰ سره مخامخ او د هغه الله په لوری ورتلونکی یو یعنی په لمانځه کښی د الله تعالیٰ تقرب حاصلیږی. گواکی (گویاکی) له هغه سره کتنه ده. یا به په قیامت کښی د حساب او کتاب لپاره ور وړاندی کیدونکی یو.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يٰبَنِيْٓ اِسْرَاۗءِيْلَ اذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيْٓ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنِّىْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَي الْعٰلَمِيْنَ ﴿۴۷﴾

ای بنی اسرائیلو (د یعقوب اولادئ!) یاد کړئ نعمت زما هغه چه انعام می کړی دی په تاسی او (بل دا یاد کړئ! چه) بیشکه ما غوره کړی یئ تاسی (نیکونه ستاسی) په خلقو (د زمانی خپلی).

تفسیر: څرنګه چه د تقویٰ او کامل ایمان حاصلول د صبر، حضور او په عبادت کښی د غرق کیدلو په وسیله سخت وو نو آسانه لاره ئی ښیی چه هغه شکر دی، نو ځکه حق تعالیٰ خپل هغه انعامات او احسانات وربه یادوی چه وخت په وخت ئی په دوی باندی کړی دی او هم د دوی د ناوړو (ناراوؤ) کارونو ذکر کوی دا یوه فطری مسئله ده چه نه یوازی انسان بلکه حیوانات هم د خپل منعم سره مینه لری او د هغه پیروی کوی هم دغه مضمون په څو رکوع ګانو کښی په مفصل دول (طریقه) بیان شوی دی.

(فائده): په عالمیانو باندی د بنی اسرائیلو له فضیلت څخه مطلب دا دی چه دوی د پیدایښت له ابتدا څخه د دی خطاب تر نازلیدلو پوری په نورو ګردو (تولو) فرقو فضیلت درلود (لرلو) او هیڅوک د دوی ساری (سیال) نه ؤ کله چه هغوی د پاک قرآن او د آخری زمانی د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په مقابل کښی ودریدل نو د دوی فضیلت له منځه ولاړ او د ﴿الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ﴾ او ﴿الضَّآلِّيْنَ﴾ لقب وربه برخه شو او د حضرت محمد صلی الله علیه وعلی آله واصحابه وسلم پیروانو (تابعدارانو) ته د ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ﴾ خلعت ورکړ شو.

وَاتَّقُوْا يَوْمًا لَّا تَجْزِىْ نَفْسٌ عَنْ نَّفْسٍ شَيْـــًٔـا وَّلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّلَا هُمْ يُنْصَرُوْنَ ﴿۴۸﴾

او وویریږئ (له عذابه) د هغی ورځی چه لری کولی به نه شی هیڅ نفس له هیڅ (کافر) نفس څخه هیڅ شی (له عذابه) او نه به منل کیده شی له دغه نفس څخه شفاعت (سپارښت د هیچا) او وابه نه خیستی شی له دغه نفس څخه بدل (فدیه) او نه به له دوی سره مدد وکړی شی (په دفع د عذاب کښی).

تفسیر: کله چه څوک په کومه بلا اخته کیږی نو د هغه دوستان زیاتره له دی وسیلو څخه کار اخلی ړومبی د هغه د حق د ادا کولو له پاره زیار (محنت) کوی که په دی وسیله کار ونه شو

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو د سپارښت په وسیله زیار (محنت) کوی چه هغه له دی بلا نه وژغوری (وساتی)، که ئی په دی سره هم څه له لاسه ونشوه، نو خپل دوستان او مرستیالان سره تولوی څو د هغه د ژغورلو (ساتلو) لپاره څه تدبیر جوړ کړی که په دی توګه (طریقه) هم څه کار ونه شو نو بیا څه تاوان او فدیه ورووړاندی کوی چه خپل عزیز له هغی بلا نه خلاص کړی، که په دی څلورو طریقو هم څه ونه شي نو خپل مرستیالان (مدد ګاران) راتولوی څو چه د متو په زور او قوت سره هغه وژغوری (وساتی) حق تعالیٰ هم له پورتنی ترتیب سره سم دلته ارشاد فرمایی چه کوم سړی که په هره اندازه د الله تعالیٰ دښمنان دی له څلور ګونو صورتونو څخه په هیڅ یو صورت څه ګته (فائده) نشی رسولی بنی اسرائیلو به ویل که مونږ هر څومره زیاته ګناه هم وکړو الله تعالیٰ په مونږ عذاب نه نازلوی او نه له مونږ څخه پوښتنه کوی ځکه چه زمونږ پلرونه او نیکونه انبیاء تیر شوی دی هغوی له الله تعالیٰ څخه زمونږ مغفرت او برائت حاصلوی نو الله تعالیٰ فرمایی چه ستاسی دا خیال غلط دی د دی آیت په سبب له هغه شفاعت څخه انکار نه کیږی چه په هغه باندی مونږ «اهل السنت والجماعت» قائل یو لکه چه په نورو آیتونو کښی مذکور دی دغه آیت سره د ظاهری تعمیم او نور قرآنی آیتونه د ﴿ فَمَا لَنَا مِن شَافِعِينَ ﴾ په اساس یوازی په کفارو پوری تخصیص لری.

وَإِذْ نَجَّيْنَٰكُم مِّنْ ءَالِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ أَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ ۚ وَفِى ذَٰلِكُم بَلَآءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه نجات درکړی وو مونږ (نیکونو) د تاسی ته له عملی د فرعون څخه چه رساوه به ئی تاسی ته سخت عذاب چه ذبح کول به ئی ځامن د تاسی او ژوندی به ئی پریښودی (د خدمت دپاره) ښځی (لونی) د تاسی او په دی (حلالولو یا خلاصولو یا تولو کښی مصیبت یا نعمت یا ...) امتحان ؤ له (طرفه) د پروردګار د تاسی ډیر لوی.

تفسیر: فرعون خوب ولید او نجومیانو د هغه د خوب تعبیر داسی وکړ چه په بنی اسرائیلو کښی داسی یو سړی پیدا کیږی چه ستا دین او دا شهنشاهی به خرابوی، فرعون امر وکړ چه په بنی اسرائیلو کښی وروسته له دی نه هر هلک چه پیدا شی، هغه دی ووژل شی! او د هغو نجونی (جینکی) دی د خدمت لپاره ژوندی وساتلی شی خو سره له دی سخت امر او کلکی کتنی حق تعالیٰ موسیٰ علیه السلام پیدا او هغه ئی ژوندی وساته! ﴿بَلَآءٌ﴾ څو معنی ګانی لری، که د ﴿ذَٰلِكُم﴾ اشاره د ذبحی په لوری واخیسته شي نو معنی به ئی «مصیبت» وی، که نجات ته اشاره وی نو د ﴿بَلَآءٌ﴾ معنی به «نعمت» وی. او که د ذبحی او نجات د دواړو په لوری اشاره وی نو له ﴿بَلَآءٌ﴾ څخه به مطلب «امتحان» او ازموینه وی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنٰكُمْ وَأَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ﴿۵۰﴾

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه څیرې کړ مونږ د تاسې لپاره بحر نو نجات درکړ مونږ تاسې ته او غرق کړل مونږ عمله د فرعون (سره له فرعون) حال دا چه تاسې ورته کتل.

تفسير: یعنې ای بنی اسرائیلو یاد کړئ هغه لوی نعمت چه ستاسې پلرونه او نیکونه د فرعون له ویرې څخه وتښتیدل او داسې یو ځای ته ورسیدل چه وړاندې مخامخ دوی ته لوی دریاب او وروسته په دوی پسې د فرعون لوی لښکر راته چه هغوی راچاپیر او تول سره ګیر او په لوی عذاب او ویر کښې اخته کړې، نو مونږ تاسې ته نجات او خلاصې درکړه او د فرعون لښکر مو تول ډوب کړ. دا قصه وروسته په تفصیل سره راځي.

وَإِذْ وٰعَدْنَا مُوْسٰٓى أَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖ وَأَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿۵۱﴾

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه وعده کړې وه مونږ له موسیٰ سره څلویښت شپې بیا ونیوه تاسې خوسې (سخې) (معبود) پس له (تللو) د موسیٰ (طور ته) او وئ تاسې (په دې کار کښې په خپلو نفسونو) ظالمان.

تفسير: دا قصه او احسان هم د یادولو وړ (لائق) دی چه مونږ له موسیٰ علیه السلام سره د (توریت) د ورکولو وعده څلویښت شپې او ورځې کیښوده وروسته له دې چه موسیٰ د (طور) غره ته تشریف یووړ بنی اسرائیل د خوسې (سخې) په عبادت مشغول او لګیا شول، نو تاسې ډیر بې انصاف یئ چه خوسې (سخې) مو په خپلې خدایې وتاکه (ونیووه) دا قصه هم په تفصیل سره راځي.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿۵۲﴾

بیا عفوه وکړه مونږ له تاسې نه وروسته له دغه (د خوسې (سخې) د عبادت کولو نه) دپاره د دې چه تاسې شکرګذار شئ.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: مطلب دا چه مونږ ستاسی له دی ښکاره شرکه سره بیا هم ستاسی له دی گناه نه تیر شوو او ستاسی توبه مو ومنله او تاسی مو سمد لاسه لکه د فرعونیانو په شان ونه وژلئ که څه هم د هغوی گناه نسبت تاسو ته لږ هم وه خو هلاک مو کړل چه تاسی ئی شکر ادا کړئ او زما احسان ومنئ!.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه ورکړی وو مونږ موسیٰ ته کتاب (توریت) او بیلوونکی (د حق او باطل) دپاره د دی چه تاسی سمه لاره ومومئ (په توریت سره).

تفسیر: کتاب خو «توریت» دی. له (فرقان) نه هغه شرعیه احکام مراد دی چه د هغوی له مخی جائزی او ناجائزی مسئلی راڅرگندیږی، یا له (فرقان) نه مقصد د حضرت موسیٰ علیه السلام معجزی دی چه د هغوی له مخی به د رښتیا او دروغو او د مؤمن او کافر تمیز کیده. یا به (فرقان) د همغه کتاب (توریت) بدل وی چه په هغه سره هم حق او ناحق جلا (جدا) کیږی.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه وویل موسیٰ قوم خپل ته

تفسیر: له قوم نه خاص همغه خلق مراد دی چه هغوی خوسی (سخی) ته سجدی کولی.

يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنفُسَكُم بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا

إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنفُسَكُمْ ط

ای قومه زما! بیشکه تاسی (چه یئ) ظلم کړی دی تاسی پر ځانو خپلو په سبب د نیولو د تاسی خوسی (سخی) لره (په خدایی سره) پس توبه وباسئ (تول) خالق د تاسی ته نو ووژنئ ځانونه خپل؛

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنی هغه کسان چه خوسی (سخی) ته ئی سجده نه ده ایښی، هغوی دی هغه کسان ووژنی چه خوسی (سخی) ئی خدای گڼلی او سجده ئی ورته کړی وه، ځینی وایی چه بنی اسرائیل په دریو برخو ویشلی شوی وو

(۱) : هغه ډله چه هم ئی خوسی (سخی) ته سجده ونه کړه او هم ئی نورو ته وویل چه خوسی (سخی) ته سجده مه کوئ.

(۲) : هغه ډله چه په خپله دوی خوسی (سخی) ته سجده ونه کړه مگر نور ئی د خوسی (سخی) له سجدی نه منع نه کړل.

(۳) : هغه ډله چه په خپله دوی خوسی (سخی) ته سجده وکړه. په دریمه ډله امر وشو چه تول دی ووژل شی «دوهمی ډلی ته وویل شول» چه تاسی هغوی ووژنئ چه دا ستاسی د چوپ (چپ) پاتی کیدلو توبه شی او اولی ډلی په دی کښی له سره شرکت ونه کړ ځکه چه هغوی ته د دی توبی هیڅ ضرورت نه ؤ پاتی چه له سره گناه ئی نه وه کړی.

ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ ۗ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۗ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾

دغه (ځان وژل) ستاسی بهتر دی تاسی ته په نزد د خالق د تاسی پس قبوله ئی کړه توبه ستاسی! بیشکه الله هم دی ښه توبه قبلوونکی ښه مهربان دی (په توبه کوونکو).

تفسیر: عالمان په دی خبره کښی سره اختلاف لری چه آیا هم دا وژل کیدل توبه وه؟ اوکه د توبی تتمه وه؟ لکه چه زمونږ په «محمدی شریعت» کښی د عمد د قاتل د توبی د مقبولیت لپاره دا خبره هم ضروری ده چه قاتل دی د مقتول د ورثی په لاس کښی وسپارلی شی! د مقتول وارثان واک او اختیار لری چه هغه قاتل وژنی، که ئی بخښی.

وَإِذْ قُلْتُمْ يَٰمُوسَىٰ لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّٰعِقَةُ وَأَنتُمْ تَنظُرُونَ ﴿٥٥﴾ ثُمَّ بَعَثْنَٰكُم مِّنۢ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه وویل تاسی ای موسیٰ له سره به باور ونه کړو مونږ په خبره ستا تر هغه پوری چه په خپله وی‌ونو الله ښکاره پس ونیولئ تاسی تندر (اور) حال دا چه تاسی (ورته) کتل پس له هغه بیا ژوندی کړئ مونږ تاسی پس له مرګه د تاسی دپاره د دی چه تاسی شکرګذار شئ.

تفسیر: هغه وخت هم ضرور یاد کړئ! چه سره له دومره احسانونو او ښیګڼو (فائدو) تاسی موسیٰ علیه السلام ته وویل چه «مونږ ستا په دی خبره تر هغه پوری باور نشو کولی چه دا د پاک الله خبری دی، ترڅو مونږ پخپلو سترګو الله تعالیٰ ونه وینو» ستاسی د هم دی غوښتنی په سبب ؤ چه د بریښنا په وسیله ووژلی شوئ! بیا د موسیٰ علیه السلام په دعا سره بیرته ژوندی شوئ! دا د هغه وخت قصه ده چه موسیٰ علیه السلام اویا تنه غوره سړی له ځانه سره د (طور) غره ته بیولی وو چه د الله تعالیٰ کلام واوری. کله چه دوی په خپلو غوږونو د پاک الله خبری واوریدلی نو د بنی اسرائیلو هم دی اویا تنو منتخبو سړیو وویل چه مونږ په داسی خبرو باندی چه ویونکی ئی نه راښکاری او نه ئی وینو، باور نشو کولی مونږ ته الله تعالیٰ راوښیه! چه په خپلو سترګو ئی په عین المشاهده ووینو او په غوږو سره د هغه خبری واورو د دی غوښتنی له امله (وجی) ؤ چه ورباندی تکه (تندر) ولویده او د تندر له اثره تول سره مړه شول.

وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ ۖ كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۖ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٧﴾

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه سوری ګرځولی وه مونږ په تاسی وریځ (د تیه په میدان کښی) او نازل کړی وو مونږ په تاسی من (ترنجبین) او سلویٰ (مرغان) وخورئ! له پاکیزؤ د هغو شیانو نه چه روزی درکړی ده مونږ تاسی ته او ظلم نه ؤکړی دوی پر مونږ باندی (هیڅ په دغه عصیان سره) او لیکن وو دوی چه په ځانو خپلو به ئی ظلم کاوه (په کفران او عصیان سره).

تفسیر: کله چه فرعون دوب شو او بنی اسرائیل د الله تعالیٰ په امر سره له (مصر) نه د (شام) په لوری رهی (روان) شول په یوه سپیره داګ (صفا میدان) کښی د هغوی خیمی وشلیدی او دوی د لمر له تودوالی نه سخت په عذاب شول، دلته د الله تعالیٰ په فضل سره دوی باندی د وریځی سوری وشو، څرنګه چه دوی ته د خوړلو لپاره څه شی نه پیدا کیده د پاک الله له لوری د دوی د خوړلو لپاره «من» او «سلویٰ» ورنازل شول. «من» لکه نبات یو دیر خواږه خواږه وو، او دانی به ئی ترنجبین (د څوزو ګوړی) ته ورته وی، کله چه دوی د شپی له مخی ویده کیدل سحر

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

(گهیځ) به د دی لښکر په شاوخوا کښی د «من» انبارونه پراته وو چه هر چا به له هغه څخه له خپل حاجت سره سم اخیسته. «سلویٰ» یو مرغه دی چه مونږ ورته مرغ وایو چه هر ماښام به د دی مرغانو په زرهاؤ دانی سره تولیدلی چه د لږ څه تیاری څخه وروسته به هر سړی له هغو څنی له خپل ضرورت سره سم نیول، وریتول او خوړل به ئی، تر ډیری مودی پوری د دوی خواړه هم دا «من» او «سلویٰ» وه.

﴿كُلُوا۟ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقْنَٰكُمْ﴾ - خورئ تاسی له پاکیزه د هغو شیانو څخه چه روزی درکړی ده مونږ تاسی ته) یعنی په دی لطیفی او خوندوری غذا باندی اکتفاء وکړئ او په ډیره خوښی سره ئی وخورئ او د بلی ورځی لپاره ئی د ذخیری (زیرمی) په ډول (طریقه) مه ساتئ! او له نورو سره د هغه د مبادلی غوښتنه مه کوئ!.

﴿وَمَا ظَلَمُونَا﴾ الآیه ـ او ظلم نه ؤکړی دوی پر مونږ باندی هیڅ په دغه عصیان سره لیکن دوی په خپلو ځانو باندی ظلم کوی په کفران او عصیان سره اول ئی داسی ظلم وکړه چه د دی په زیرمه (ذخیره) کولو ئی پیل (شروع) وکړ چه هغه به ورستیده، تعفن (بدبوئی) (ددوزی) به ئی ختلی، دوهم ئی د هغی د مبادلی غوښتنه وکړه چه نسک، هوږه، پیاز او نوری غلی او ترکاری (ترکودی) راکړی شی، چه د دی له امله (وجی) په راز راز (قسم قسم) ربړونو (تکلیفونو) اخته شول.

وَإِذْ قُلْنَا ٱدْخُلُوا۟ هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةَ فَكُلُوا۟ مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَٱدْخُلُوا۟ ٱلْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا۟ حِطَّةٌ نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطَٰيَٰكُمْ ۚ وَسَنَزِيدُ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

او یاد کړئ!) هغه وخت چه وویل (مونږ بنی اسرائیلو ته د موسیٰ په ژبه) چه ننوځئ! دغی قریی (اریحا) ته پس خورئ! له (میوو) د ده څخه هر چیرته چه مو خوښه وی (څه چه مو زړه غواړی) پریمانه او ننوځئ! په دروازه (د دی ښار) کښی سجده کوونکی او ووائ! (ای ربه وبخښه زمونږ گناهونه!) چه وبخښو تاسی ته گناهونه د تاسی. او ژر ده چه زیات به کړو نیکانو ته (اجر).

تفسیر: کله چه بنی اسرائیل په دی پاس ډاگ کښی له ډیرو گرځیدلو څخه تنگ شول او د ډیر «من» او «سلویٰ» له خوړلو ستری شول، نو پر دوی امر وشو چه په هغه ښار کښی ننوځئ! چه نوم ئی (اریحا) ؤ، او په هغه کښی د «عمالقه» قوم چه د (عاد) له قومه څخه وو هستوگنه

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلوده (لرله)، ځینی وایی چه دا ښار بیت المقدس ؤ.

﴿ وَّادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا ﴾ او ننوځئ په دروازه د دی ښار کښی سجده کوونکی (یعنی) د دی ښار په دروازه کښی د شکر سجده وکړئ! او بیا پکښی ننوځئ! دا خو بدنی شکر شو. ځینی وایی چه د تواضع او عاجزی له امله (وجی) خپلی ملاوی لږ څه کږی کړئ!. او په ژبه سره د خپلو گناهونو بخښنه وغواړئ! دا خو لسانی شکر شو. هر هغه څوک چه دا دواړه کارونه کوی د هغه گردی (تولی) خطاوی بخښلی کیږی او د نیکو بندگانو ثوابونه ورزیاتوو.

فَبَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيْلَ لَهُمْ فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا رِجْزًا مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿۵۹﴾

پس بدله کړه هغو کسانو چه ظلم ئی کړی وو (په خپلو ځانو) خبره په بل شان له هغی خبری څخه چه ویلی شوی وه دوی ته پس نازل کړ مونږ پر هغو کسانو چه ظلم ئی کړی ؤ عذاب له (طرفه) دآسمانه په سبب د دی چه وو دوی چه سر به ئی غړاوه (د الله له فرمانه).

تفسیر: داسی تبدیلی ئی پکښی وکړه چه د «حطة» په ځای ئی د توکو او مسخرو په دول (طریقه) (حنطة) وویل(چه معنی ئی غنم دی) او د سجدی په ځای به په خپلو کوناتیو ښوئیدل، کله چه هغه ښار ته ورسیدل، نو په هغوی کښی طاعون ورگډ شو او په یوه ماسپښین کښی اویا زره یهودان مړه شول.

وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ؕ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ؕ

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه اوبه وغوښتی موسیٰ خپل قوم ته (په میدان د تیه) پس وویل مونږ (موسیٰ ته) چه ووهه په همسا خپلی سره تیږه (گټه) (نو چه ویی وهله تیږه) (گټه) پس وخوټیدلی (روانی شوی) له هغی تیږی (گټی) څخه دوولس چینی

تفسیر: دا قصه هم د هغه میدان ده، کله چه هغوی اوبه ونه میندلی، نو موسیٰ علیه السلام پر

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه تیره (گته) باندی خپله همسا ووهله، نو دوولس چینی وبهیدی، حال دا چه د بنی اسرائیلو قبیلی هم دوولس دی، د ځینو قبیلو سری زیات او د ځینو قبیلو سری لږ وو، د هر قوم په تناسب یوه چینه وه. او د پیژندګلوی نښه ئی هم دغه موافقت ؤ یا داسی تاکلی (مقرر) شوی وه چه د دی تیږی (ګتی) له فلانی خوا څخه چه په فلانی لوری کومی اوبه بهیږی، هغه به د فلانی قوم اوبه وی، هغه لنډ نظره چه له هسی معجزاتو ځنی انکار کوی نو (سری نه دی دوی دی چپ له سریتوبه) وګوریځ! چه «مقناطیس» په څه ډول (طریقه) سره اوسپنه خپل لوری ته کشوی (راکاږی) نو دی تیږی (ګتی) ته هم الله تعالیٰ هسی یو قوت وربښلی ؤ چه له هر لوری ځنی به ئی اوبه ځان ته کشولی (راښکلی) او بیا به ئی خپلو شاوخواوو ته بهولی.

قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ۖ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦٠﴾

په تحقیق سره وپیژانده هر قوم ځای د اوبو څښلو خپلو (وویل مونږ) خوریځ! او څښیځ! له (خاص) روزی د الله څخه (بی له واسطی د اسبابو) او مه تیریږیځ له حده په ځمکه کښی حال دا چه ورانی کوونکی اوسیځ تاسی (په خپلو فساد اچولو سره)

تفسیر: یعنی بیا الله تعالیٰ وفرمایل چه له «من» او «سلویٰ» ځنی خوریځ! او د دغو چینو له اوبو ځنی څښیځ! او په جهان کښی فساد مه اچویځ!

چه له غیبه نه دررسی خواږه ډیر ▪ هوښیار اوسه چه له میچه نه شی تیر

په ګناه سره بندیږی نعمتونه ▪ په ګناه سره زیاتیږی زحمتونه

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَن نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ مِن بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا ۖ

او (یادکړیځ!) هغه وخت چه وویل تاسی ای موسیٰ! هیڅکله صبر نشو کولی

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ پر طعام يو (قسم د من او سلوی) باندی پس وغواړه زموږ لپاره له خپل پروردگار نه چه راوباسی موږ ته له هغو شيانو څخه چه زرغونوی ئی ځمکه له سابو (ساگو) د دی او له بادرنگو (ترو) د دی او له هوړی (يا غنمو يا نخودو) د دی او له نسکو د دی او له پيازو د دی

تفسير: دا قصه هم د همغه ميدان ده، بنی اسرائيلو چه د هغو غيبی طعامو له خوړلو څخه ماړه شول نو ئی په داسی وينا سره شروع وکړه «موږ په يوه راز (قسم) خوړو صبر نشو کولی، موږ ته له ځمکی ځنی پيدا شوی شيان لکه غلی، دانی، ترکاری سابه او نور شيان په کار دی».

قَالَ اَتَسْتَبْدِلُوْنَ الَّذِىْ هُوَ اَدْنٰى بِالَّذِىْ هُوَ خَيْرٌ ؕ

نو وويل (موسیٰ) آيا بدلوئ! (آخلئ!) تاسی هغه شی چه هغه ناکاره دی په هغه شی چه هغه ډير غوره دی.

تفسير: يعنی هغه (من ـ ترنجبين) او (سلویٰ ـ مرغان) چه له هره حيثه تاسی ته ښه دی په هوړو پيازو او نورو سره ئی ولی بدلوئ؟

اِهْبِطُوْا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مَّا سَاَلْتُمْ ؕ

(کله چه مو داسی وکړل نو) کوز شئ (د شام له تيه نه) يوه ښار ته پس بيشکه تاسی ته دی هغه شی چه غواړئ ئی

تفسير: که ستاسی زړه هم داسی شيانو ته کيږی نو کوم ښار ته لاړ شئ چه ستاسی دا مطلوبه شيان ټول دروررسيږی لکه چه بيا هم داسی وشول.

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَآءُوْ بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ ؕ

او مقرر کړی شو پر دوی (د نعمت د کفران او په خپل قسمت د نارضايئ په سبب) ذلت او محتاجئ او اخته شول دوئ په غضب له (جانبه د) الله

تفسير: ذلت او خواری هم دا ده چه يهودان تل د مسلمانانو او نصاری ؤ رعيت او محکوم دی، که څه هم له دوی سره ډير مال وی، خو د پت او عزت خاوندان نه بلل کيږی نو دا مال د هغو

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوارۍ سبب او د دوی د ځان وبال ګرځی، یهودان له حکومت او خپلواکۍ ځنی چه د پت او عزت سبب دی بیخی بی برخی دی او په مالی حیثیت کښی هم دوی اول د مال په قلت کښی اخته دی، که یو نیم سړی ئی مال هم لری نو دی د نورو له ویری هغه نه شی څرګندولی او تل خپل ځان مفلس او حاجتمند ښکاره کوی، د ډیر حرص او بخل له امله (وجی) له محتاجانو څخه بدتر په نظر راځی، ځکه چه اصلی غنا د زړه غنا ده، کله چه الله تعالیٰ د زړه قناعت او غنا له دوی څخه اخیستی ده نو ځکه دوی خوار او محتاج ښکاری، ولی چه دوی له هغه عظمت او عزت څخه چه الله تعالیٰ دوی ته وربخښلی ؤ مخونه واړول او رجوع ئی تری وکړه، نو د الله تعالیٰ په دی قهر او غضب اخته شول.

چه د خدائ په نعمت څوک شی نارضا

ګنج به ئی درومی رنځ به مومی شی اخته په غم بلا

ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوا وَّكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

دا (خواری او عاجزی) په سبب د دی وه چه بیشکه دوی وو کافران (منکران) په آیتونو (احکامو) د الله او وژل به ئی انبیاء (لکه شعیب، زکریا او یحییٰ) په ناحقه سره دا (کفر او قتل) په دی سبب ؤ چه سرکشی ئی کوله (له احکامو د الله نه) او وو دوی چه له حدودو به تیریدل (د عصیان په سبب).

تفسیر: یعنی د دی ذلت او مسکنت او د الٰهی غضب باعث د دوی کفر او د انبیاؤ علیهم السلام وژل وو او د کفر او قتل باعث، الله تعالیٰ د احکامو مخالفت او نافرمانی او شریعت له حدودو څخه وتل وو.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیشکه هغه کسان چه ایمان ئی راوړی دی او هغه کسان چه یهودان شوی دی او نصرانیان او بی دینان هر هغه چا (له دوی څخنی) چه ایمان راوړی دی په الله او په ورځ د قیامت باندی او عمل ئی کړی دی د نیکو (سم له محمدی شریعت سره) نو وی به دوی ته ثواب د دوی په نزد د رب د دوی او نه به وی (هیڅ قسم) ویره په دوی باندی او نه به دوی هیڅیری خپه کیږی (په وخت د جزا کښی).

تفسیر: یعنی دا عنایت په کومی خاصی فرقی پوری موقوف نه دی، یقین راوړل شرط دی، نیک عمل چه د هر چا په برخه شو همغه ثواب به مومی، نو ځکه ئی وفرمایل چه بنی اسرائیل په دی خبره مغرور وو چه «مونږ د انبیاؤ اولاده یو مونږ له هره خوا الله تعالیٰ ته نژدی او ښه یو».
(فائده): د حضرت موسیٰ علیه السلام امت ته (جهود) یا (یهود) او د حضرت عیسیٰ علیه السلام امت ته (نصاریٰ) یا (ترسا) وایی. «صابئین» داسی یوه فرقه ده چه هغوی په خپل گمان سره ښه ښه شیان له هره دینه خپلو ځانو ته غوره کړی دی. لکه چه دوی حضرت ابراهیم علیه السلام منی، د پرښتو عبادت کوی، زبور لولی، د کعبی شریفی په لوری لمونځ کوی.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه واخیست مونږ محکم عهد ستاسی څخه او پورته کړ مونږ په سر ستاسی د طور (غر) واخلئ هغه څه (احکام) چه درکړی دی مونږ تاسی ته په ښه کوښښ سره او یاد کړئ هغه (احکام) چه په هغه کښی دی دپاره د دی چه تاسی ځانونه وساتئ (له گناهونو څخه).

تفسیر: وایی کله چه «توریت» نازل شو نو بنی اسرائیلو له شرارته وویل د «توریت» حکم درونند او مشکل دی، د هغه تعمیل زمونږ له لاسه نه دی پوره د دی وینا له امله (وجی) الله تعالیٰ یوه غره ته امر وکړ چه د دوی په سرونو باندی راتیت شی، نو په شاوخوا کښی ئی اورونه بل شول او دوی ته هیڅ یو داسی فرصت او موقع پاتی نه شوه چه د (توریت) له منلو نه سر وغړوی نو ئی مجبوراً د هغه احکامو ته غاړه کښیښوده، پاتی شوه دا شبهه چه د «توریت» په منلو کښی د هغوی په سر باندی د غره ځړیدل ښرگنده اکراه او اجبار دی چه د ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ له آیت څخه چپ او د تکلیف له قاعدی نه بیخی خلاف دی، ځکه چه د تکلیف بناء خو په

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختیار باندی ده او اکراه له اختیار سره مناقضه ده. نو د دی شبهی ځواب دا دی چه بنی اسرائیلو د موسٰی علیه السلام دین لا له پخوا څخه منلی ؤ او څو څو ځلی ئی له حضرت موسٰی علیه السلام ځنی غوښتنه کړی وه چه «کوم هسی آسمانی کتاب مونږ ته راوړئ چه مونږ د هغه په احکامو عمل وکړو!» او پر دی باندی ئی معاهده سره کړی وه، نو کله چه «توریت» راغی او هغوی ته ور وسپارل شو، عهد ماتولو ته ئی ملاوی وتړلی، دلته پر دوی باندی د غره تعلیق د وعده خلافی له امله (وجی) وشو نه د موسی علیه السلام د دین د نه منلو له سببه.

ثُمَّ تَوَلَّيْتُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۖ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ لَكُنتُم مِّنَ الْخَٰسِرِينَ ﴿٦٤﴾

بیا شا کړه تاسی (د الله له فرمانه وګرځیدئ) پس له دغه عهده نو که چیری نه وی فضل د الله پر تاسی او رحمت (مهربانی) د ده (د توبی په قبلولو او یا تاسی ته د محمد په درلیږلو) نو هرومرو (خامخا) به شوی وئ تاسی له زیانکارانو څخه.

تفسیر: یعنی وروسته له عهد او میثاقه بیا له خپلو خبرو نه واوښتئ، که د الله تعالیٰ فضل په تاسی باندی نه وی شوی نو بیخی به پنا کیدئ یعنی په همغه وخت کښی به هلاکیدئ یا دا چه سره له توبی او استغفاره او د آخرالزمان نبی صلی الله علیه وسلم له متابعته سره به مو هم هغه ګناهونه نه معافیدل.

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنكُمْ فِى السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَٰسِـِٔينَ ﴿٦٥﴾

او خامخا په تحقیق سره ښه پیژندلی دی تاسی هغه کسان چه تجاوز ئی کړی وو له تاسی څخه (د ماهیانو په ښکار) په (ورځی د) شنبی کښی نو وویل مونږ دوی ته چه شئ! بیزوګان ذلیلان (خوار شوی).

تفسیر: بنی اسرائیلو ته په «توریت» کښی حکم شوی ؤ چه «د شنبی ورځ عبادت ته مقرره ده، په دی ورځ کښی د ماهی (کب) ښکار مه کوئ،!» دی خلقو په چل او فریب سره د شنبی په

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ هم ښکار کاوه، نو الله تعالیٰ دوی مسخ کړل او د هغوی صورتونه ئی د بیزوګانو په شان واړول، په دوی کښی که څه هم انسانی پوهه او شعور ؤ او یوه به بل ته کتل، مگر خبری ئی نه شوی سره کولی او ژړل به ئی، له دری ورځو وروسته تول مره شول، دا واقعه د داؤد علیه السلام په زمانه کښی شوی وه، د دی پیښی تفصیل د «الأعراف» په سورت کښی راځی.

فَجَعَلْنٰهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِيْنَ ۝٦٦

نو وګرځاوه مونږ دا، (عقوبت او مسخه) عبرت پند دپاره د هغو خلقو چه حاضر وو (د دی عقوبت په زمانه کښی) او دپاره د هغو خلقو چه وروسته له دی (عقوبت څخه تر قیامته راځی) او پند دپاره د پرهیزګارانو.

تفسیر: یعنی دا واقعه او عقوبت مو د خوف، ویری او د عبرت باعث وګرځاوه چه تول وړاندنی او وروستنی خلق تری پند واخلی «یعنی هغه کسان چه دا واقعه ئی په خپله لیدلی ده، یا ئی وروسته آوری» یا دا عبرت د هغو خلقو له پاره دی چه ښار ته مخامخ یا ئی شاته پراته دی.

وَإِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖٓ إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوْا بَقَرَةً ؕ

او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه وویل موسیٰ قوم خپل ته چه بیشکه الله امر کوی تاسی ته چه حلاله کړئ یوه غوا (چه قاتل درمعلوم شی)

تفسیر: یعنی یاد کړئ هغه وخت چه په بنی اسرائیلو کښی یو سړی (عامیل) نومی ووژل شو او د هغه وژونکی نه ؤ معلوم او دوی هغه یو په بل باندی سره اړاوه نو له حضرت موسیٰ علیه السلام څخه ئی غوښتنه وکړه چه د ده قاتل رامعلوم کړه! نو حضرت موسیٰ علیه السلام وفرمایل «د الله تعالیٰ دا امر دی چه یوه غوا حلاله کړئ او د هغی یوه توته په هغه مړی ووهئ! نو دا مړی به ژوندی شی او خپل قاتل به په خپله دروښیی». الله تعالیٰ په هم دی دول (طریقه) هغه مړی ژوندی کړ او هغه خپل قاتل چه وارث ئی ؤ ورورښود چه د ده د مال په طمع ئی وژلی ؤ په نتیجه کښی قاتل په قصاص ورسید او ورثه ئی له میراثه محروم شول.

قَالُوْٓا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا ؕ

وویل (بنی اسرائیلو) آیا ګرځوی ته مونږ مسخره؟

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنی له مونږ سره مسخری کوی؟ ځکه چه په حلالولو د غوا کله قاتل معلومیږی او مونږ دا نه لیدلی دی او نه مو آوریدلی دی چه د غوا د غوښی د یوی توټی له وهلو څخه به مړی ژوندی کیږی.

قَالَ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ﴿۶۷﴾

وویل (موسیٰ) پنا غواړم په الله له دی نه چه شم له ناپوهانو (مسخره کوونکو څخه).

تفسیر: یعنی ټوکی او مسخری کول د ناپوهانو او جاهلانو کار دی په تیره بیا دا کار په شرعی احکامو کښی نشته او له (نبی) څخه هیڅکله کیدونکی نه وی.

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا هِيَ ؕ

وویل (بنی اسرائیلو) چه وغواړه دپاره زمونږ له پروردگار خپل چه بیان کړی مونږ ته چه څنګه ده هغه غوا

تفسیر: یعنی څرنګه ده هغه غوا چه مړی پری ژوندی کیږی، یعنی د هغی عمر څومره دی؟ او د هغی حالات څرنګه دی؟ زړه ده که وړه ده؟ او په څه ډول (طریقه) ئی ومومو؟

قَالَ اِنَّهٗ يَقُوْلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِضٌ وَّلَا بِكْرٌ ؕ
عَوَانٌۢ بَيْنَ ذٰلِكَ ؕ فَافْعَلُوْا مَا تُؤْمَرُوْنَ ﴿۶۸﴾ قَالُوا

وویل (موسیٰ) چه بیشکه الله وایی بیشکه هغه یوه غوا ده چه نه ډیره زړه ده او نه ډیره وړه ده میانه حالته ده په منځ د دغو (زوړوالی او وړوکوالی) کښی پس وکړئ هغه څه چه پری مامور شوی یئ! بیا وویل

تفسیر: یعنی هغه غوا حلاله کړئ.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَّنَا مَا لَوْنُهَا ۚ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ﴿٦٩﴾
قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا هِيَ

(بنی اسرائیلو) چه وغواړه (ای موسیٰ) دپاره زمونږ له پروردګار خپل چه بیان کړی مونږ ته چه څرنګه دی رنګ ئی وویل (موسیٰ) چه بیشکه الله وایی بیشکه هغه یوه غوا ده زیړه چه تک زیړ دی رنګ ئی چه خوشالوی (زړونه د لیدونکو وویل (بنی اسرائیلو) چه وغواړه دپاره زمونږ له پروردګار خپل چه بیان کړی مونږ ته چه څه قسم ده دغه غوا؟ (کارکوونکی ده که صحرایی ده؟)

تفسیر: یعنی په ښکاره ډول (طریقه) سره ئی راوښیی چه هغه غوا څه قسم ده او د څه کار دپاره ده.

إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالَ إِنَّهُ

بیشکه غوا شبهه اچولی پر مونږ (ځکه زیړی او ځوانی غواګانی ډیری دی) او بیشکه مونږ که اراده وکړی الله هرومرو (خامخا) لارموندونکی یو. وویل (موسیٰ) بیشکه الله

تفسیر: یعنی د دغی غوا یا قاتل موندونکی یو. په حدیث کښی راغلی دی چه که «انشاء الله» ئی نه وی ویلی، نو هیچیری به ئی دغه غوا نه وه موندلی.

که «استثنا» دوی نه وی کړی په دی وار ▪ همیشه به «تشابه» وه په دوی بار
ولیکن د «استثناء» په برکت ▪ لار موندونکی کړل مقصود ته کردګار

يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي بيشكه دا يوه غوا ده چه نه ربړ (تكليف) ايستونكى ده چه قلبه كوى ځمكه او نه اوبه كوى (په ارټ سره) كښت، (فصل) ساتلى شوى ده (له كارونو، عيبونو يا له نورو رنګونو) نشته هيڅ يو داغ په رنګ د دى كښې.

تفسير: يعنى په اعضاؤ كښې ئى هيڅ نقصان نشته او په رنګ كښې ئى د بل كوم رنګ هيڅ يو داغ او خال نشته، بلكه تكه زيړه ده.

قَالُوا الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ ۚ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾

وويل (بنى اسرائيلو موسٰى ته چه) اوس دى راووړه روښانه خبره نو حلاله كړه دوى هغه غوا او نه وو نژدى دوى (دى خبرى ته) چه دا كار به ئى كړى وى. (د قيمت له ډير والى يا د قاتل د پيدا كيدلو له شرمه).

تفسير: دا غوا د داسى يوه نيكبخت سړى وه چه د خپلى مور خدمت به ئى زيات كاوه خلقو هغه غوا له ده نه په دومره سرو زرو سره واخيسته چه د هغى غوا په پوستكى كښې ځائيدل او بيا ئى حلاله كړه، دوى داسى نه ګڼل چه دا غوا به په دومره ګران قيمت سره په لاس راځى او كه پوهيدلى وى نو نژدى وو چه لاس ئى ترينه اخيستى وى.

وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا ۖ وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾

(او ياد كړئ!) هغه وخت چه مړ كړ (پلرونو) ستاسى يو سړى نو په جګړه شوئ په هغه (مقتول) كښې او الله ښكاره كوونكى دى د هغه شى چه وئ تاسى چه پټاوه به مو هغه (قتل)

تفسير: يعنى ستاسى پلرونو (عاميل) وژلى ؤ، بيا ئى د هغه وژل يو په بل اړول او هغه شى چه تاسى پټاوه يعنى ايمانى ضعف يا د وژونكى احوال الله تعالىٰ درښكاره كړ.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا ۚ

نو وويل مونږ چه ووهئ دا مړى په يوى بوټى د غوا (بيا ژوندى شو هغه مقتول)

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنی کله چه ئې د هغې غوا یوه ټوټه غوښه په هغه مړی ووهله هغه مړی د پاک الله په حکم ژوندی شو او وینې د هغه له پرهارو څخه وبهیدی او د خپل وژونکی نوم ئې وروښود چه د هم دغه مقتول وریرونه وو، او د خپل تره د مال او میراث په تمه ئې په بیدیا (صحرا) کښې هغه وژلی وو وروسته له هغه چه ژوندی شو او خپل قاتلان ئې وښودل، بیرته ولوید او مړ شو.

كَذٰلِكَ يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى وَيُرِيْكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٧٣﴾

هم داسې (لکه چه عامیل ئې ژوندی کړ) ژوندی کوی الله مړی (په قیامت کښې) او درښیی تاسې ته آیتونه د (قدرت) خپل لپاره د دې چه تاسې غور وکړئ!

تفسیر: یعنی هم داسې چه هغه مقتول ئې ژوندی کړ، الله تعالیٰ په خپل کامل قدرت د قیامت په ورځ کښې ټول خلق هم ژوندی کوی او د خپل کامل قدرت آیتونه تاسې ته درښیی څو تاسې غور وکړئ او وپوهیږئ چه پاک الله مړی هم ژوندی کولی شي.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوْبُكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ ذٰلِكَ

بیا سخت شول زړونه ستاسې پس له دغه (ژوندی کولو د مړی)

تفسیر: یعنی «عامیل» له ژوندی پاڅیدلو نه وروسته، مطلب دا دی چه د قدرت د هسې آیاتو له لیدلو څخه وروسته هم ستاسې زړونه پاسته نشول.

فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ قَسْوَةً ۗ وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ
الْاَنْهٰرُ ۗ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَآءُ ۗ وَاِنَّ مِنْهَا
لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ ۗ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿٧٤﴾

نو دغه (زړونه) په مثل د تیږی (ګټی) دی (په سختوالی کښې) بلکه ډیر زیات دی په سختوالی کښې. او بیشکه چه له ځینو تیږو (ګټو) ځنې خامخا

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه دی چه خوتیږی (بهیږی) له هغو څخه لویی لویی ویالی او په تحقیق سره ځینی له دی تیږو (ګټو) څخه خامخا هغه دی چه چوی نو راوځی له هغو څخه اوبه او بیشکه ځینی له دی تیږو (ګټو) څخه خامخا هغه دی چه رارغړی (د غره له سره) له ویری د الله او نه دی الله بی خبر له هغه څه چه کوئ ئی تاسی (ای یهودانو!).

تفسیر: یعنی له ځینو تیږو (ګټو) څخه ډیری ګټی (فائدی) رسیږی چه ډیری اوبه او ویالی ور څخه وځی او له ځینو تیږو (ګټو) څخه لږ اوبه وځی او د هغه ړومبنی قسم په نسبت لږی فائده ورڅخه اخیسته کیږی که څه هم له ځینو تیږو (ګټو) څخه چاته څه فائده نه رسیږی خو په هغو کښی یو ځانته اثر او تأثر موجود وی، مګر د دوی زړونه له دی دری ډولو (قسمه) تیږو (ګټو) څخه سخت دی. نه په هغو کښی څه فائده او نه پکښی د خیر کومه خبره شته. ای یهودانو! الله تعالیٰ ستاسی له اعمالو څخه هیڅکله بی خبر نه دی.

أَفَتَطْمَعُونَ أَن يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِن بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

آیا نو تمه کوئ تاسی (ای مسلمانانو) چه ایمان به راوړی دوی (په وینا ستاسو او بیشکه چه وه یوه ډله (د پخوانیو) له دوی چه اوریده به ئی کلام د الله بیا به ئی اړوله هغه خبره وروسته له هغه چه پوه به شول په هغی حال دا چه دوی به پوهیدل (په دی تحریف او افتراء)

تفسیر: له فریق څخه هغه خلق مراد دی چه د طور غره ته له موسیٰ علیه السلام سره د الله تعالیٰ د خبرو د اوریدلو له پاره تللی و، هغوی د طور څخه د بیرته راتګ په وخت کښی له ځانه داسی خبری تحریف او جوړی کړی او وویل «څه چه مو له لاسه کیږی هغه وکړئ! او په څه چه مو وس نه رسیږی د هغه پریښودل ستاسی په اختیار کښی دی.» ځینی وایی چه د الله تعالیٰ د کلام څخه مراد «توریت» دی. او له تحریف څخه دا مراد دی چه د هغه په آیاتو کښی ئی لفظی او معنوی تحریفونه کول کله به ئی د رسول الله صلی الله علیه وسلم نعت بدلاوه کله به ئی د رجم او نور آیتونه له منځه ایستل.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُم
بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُم بِهِ عِندَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

او کله چه ملاقات وکړی (یهودان) له هغو کسانو سره چه مؤمنان دی وایی چه ایمان راوړی دی مونږ او کله چه یوازی شی ځینی د دوی له ځینو نورو سره نو وایی دوی آیا خبروئ تاسی (ای یهودانو) مؤمنان په هغه شی چه پرانستلی دی الله په تاسی (په توریت کښی) د دی لپاره چه جګړه وکړی له تاسی سره مؤمنان په هغه سره په نزد د پروردګار ستاسی آیا نو نه پوهیږی؟ (په دی چه دښمن ته حجت ورښیئ)

تفسیر: د یهودانو منافقانو به د خوشامند په توګه (طور) د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم هغه خبری چه د دوی په مذهبی کتاب کښی وی، مسلمانانو ته ویلی، نورو یهودانو به دوی ملامتول چه «د خپل کتاب سند ولی د نورو په لاسو کښی ورکوئ؟ آیا تاسی په دی نه پوهیږئ چه مسلمانان به ستاسی د پروردګار په مخ کښی په هم دی خبرو پر تاسی الزام اړوی چه یهودان سره له دی چه ګرد سره آخرالزمان رسول الله صلی الله علیه وسلم پیژنی، خو بیا هم ایمان نه راوړی، نو دلته تاسی بی ځوابه کیږئ.»

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾

آیا نه پوهیږی دغه (یهودان) چه بیشکه الله عالم دی په هغه څه (کفر او نفاق) چه پټوی ئی دوی او په هغه څه (ایمان) چه ښکاره کوی ئی.

تفسیر: یعنی الله تعالیٰ ته د دوی ټول ظاهری او باطنی احوال معلوم دی او د دوی د کتاب له ګردو حجتو څخه خبر ورکوی او وخت په وخت هغوی پری پوهوی، د رجم آیت اهل کتابو له مسلمانانو څخه پټ کړی ؤ خو الله تعالیٰ هغه مسلمانانو ته ورښکاره او دوی ئی رسوا کړل. دا د هغوی د پوهانو او عالمانو حال ؤ چه له تولو نه پوه او د کتاب د لوستلو مدعیان وو.

که څوک پټ کړی خپل عمل یایی ښکاره خدای خبر دی هم په پټ هم په ښکاره

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَ مِنْهُمْ اُمِّیُّوْنَ لَا یَعْلَمُوْنَ الْكِتٰبَ اِلَّاۤ اَمَانِیَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَظُنُّوْنَ ﴿۷۸﴾

او ځینی له دغو (یهودانو) څخه آمیان دی چه نه پوهیږی په کتاب (توریت) باندی مګر خو (پوهیږی) په هیلو (آرزوګانو) د خپلو نفسونو او نه دی دوی مګر خو بی دلیله ګمان کوی.

تفسیر: او هغه کسان چه جاهلان دی هغوی خو په هیڅ نه پوهیږی چه په «توریت» کښی څه شی لیکل شوی دی؟ مګر په هغو څو آرزوګانو خبر دی چه له خپلو پوهانو څخه ئی په دروغو اوریدلی ده لکه چه وایی جنت ته به بی له یهودانو بل څوک نه ورننوځی زمونږ پلرونه او نیکونه هرومرو (خامخا) زمونږ له پاره مغفرت غواړی. دا د هغوی هسی بی اصله خیالات دی چه هیڅ دلیل ورته نه لری.

فَوَیْلٌ لِّلَّذِیْنَ یَكْتُبُوْنَ الْكِتٰبَ بِاَیْدِیْهِمْ ثُمَّ یَقُوْلُوْنَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ لِیَشْتَرُوْا بِهٖ ثَمَنًا قَلِیْلًا ؕ فَوَیْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ اَیْدِیْهِمْ وَوَیْلٌ لَّهُمْ مِّمَّا یَكْسِبُوْنَ ﴿۷۹﴾

نو عذاب (هلاک او خرابی) دی له پاره د هغو کسانو چه لیکی کتاب (له خپله ځانه) په لاسو خپلو بیا وایی دغه (محرفین خلقو ته) چه دا (لیکل شوی) له نزده د الله دی له پاره د دی چه واخلی په دغه کتاب (اړولی) لیک قیمت لږ نو (عذاب هلاک او) خرابی ده دوی ته له سببه د هغه شی چه لیکلی دی لاسو د دوی او بیا خرابی ده دوی ته له سببه د هغه کار چه کوی ئی (چه رشوت اخیستل دی)

تفسیر: دا هغه کسان دی چه هغوی د عوامو جاهلانو په مذاق او خوښه سره سمی خبری له خپل لوری جوړی او لیکی ئی او الله تعالیٰ ته ئی نسبت کوی مثلاً په «توریت» کښی لیکلی ۇ چه آخرالزمان رسول صلی الله علیه وسلم ښکلی مخ، تکی توری ګڼی ولول تاو شوی ښنی، توری سترګی، میانه قد، غنم رنګ لری.» دوی هغه خبری واړولی او داسی ئی ولیکل چه «قد ئی اوږد، سترګی ئی شنی او ښنی ئی ساده، سمی او ځوړندی او زیږی دی» چه عوام الناس د دوی

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصدیق ونه کړی او د هغوی په دنیوی منافعو کښې څه نقصان پیدا نه شي.

وَقَالُوا لَن تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَةً

او وایی دوی (یعنی یهودان) هیڅیری به ونه رسیږی مونږ ته اور د (دوزخ) مګر څو ورځی شمیرلی شوی (لږی)

تفسیر: ځینی وایی اوه ورځی او ځینی څلویښت ورځی هومره ورځی چه دوی د خوسی (سخی) په عبادت کښې بوخت وو. او ځینی څلویښت کاله هومره وخت چه دوی د تیه په میدان کښې سرګردان وو ځینی وایی هر یوه ته دومره وخت اور رسیږی چه په دنیا کښې ئی ژوند کړی وی.

قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِندَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَن يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

ووایه ته (ای محمده! دوی ته) آیا اخیستی دی تاسی له نزد د الله عهد (چه عذاب به نه درکوی؟) نو له سره مخالفت نه کوی الله له عهد خپل یا وایئ (او جوړوئ) په الله هغه (دروغ) خبره چه نه پری پوهیږئ (بلکه داسی نه دی لکه چه تاسی وایئ)

تفسیر: یعنی دا خبره بیخی غلطه ده چه یهودان به تل په دوزخ کښې نه پاتی کیږی ځکه د «**خلودفی النار**» او د«**خلود فی الجنة**» هغه کلیه قاعده چه وروسته له دی څخه ئی بیان فرمایی له تولو سره به سم له هغی قاعدی سره معامله کیږی او یهودان له دغی عمومی قاعدی څخه نه شي وتلی.

بَلَىٰ مَن كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ

بلکه (رسیږی تاسی ته دائمی اور) هر چا چه کسب کړه بدی او چاپیره شوه پر ده ګناه د ده (چه تر مرګه پوری کفر دی)

تفسیر: د ګناه احاطه کول یا له چا ځنی چار چاپیر ګناه تاویدل دا معنی لری چه ګناه په هغه

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسی غلبه وکړی چه هیڅ خوا ئی داسی نه وی چه ګناه هلته انبار نه وی تر دی که یوازی د چا په زړه کښی د ایمان او تصدیق لږ اثر وی، هم ګناه په هغه احاطه نه کوی نو دا صورت یوازی په کافرانو صادق کیدی شی او بس.

فَأُولَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٨١﴾ وَٱلَّذِينَ
ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَنَّةِۖ هُمۡ
فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٨٢﴾ وَإِذۡ أَخَذۡنَا مِيثَٰقَ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ
لَا تَعۡبُدُونَ إِلَّا ٱللَّهَ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَانٗا وَذِي
ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَقُولُواْ لِلنَّاسِ
حُسۡنٗا وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ ثُمَّ
تَوَلَّيۡتُمۡ إِلَّا قَلِيلٗا مِّنكُمۡ وَأَنتُم مُّعۡرِضُونَ ﴿٨٣﴾

نو هم دغه کسان صاحبان د اور (د دوزخ) دی، دوی به په هغه اور (د دوزخ) کښی تل وی او هغه کسان چه مؤمنان دی او عملونه کړی دی دوی د نیکی هم دغه کسان صاحبان د جنت دی دوی به په هغه جنت کښی تل وی او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه واخیست مونږ عهد محکم له بنی اسرائیلو (اولاده د یعقوب او وویل مونږ دوی ته) چه عبادت مه کوئ! مګر یوازی د الله او (نیکی کوئ) سره له مور او پلار نیکی! او له خاوندانو د خپلوی سره! او له یتیمانو (پلار مړو) سره! او له مسکینانو سره! او وایی خلقو ته (ښی خبری) ښایسته خبری او سم قائموئ لمونځ! (ادا کوئ ئی د تولو مقرراتو له رعایت سره) او ورکوئ زکوة بیا وګرځیدئ تاسی (له دی عهده) مګر (ونه ګرځیدل) لږ له تاسی څخه حال دا چه هم دا تاسی مخ ګرځوونکی یئ (له الهی احکامو نه)

تفسیر: یعنی د الٰهی احکامو څخه اعراض او مخ اړول، ستاسی عادت بلکه په طبیعت کښی داخل شوی دی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ
أَنفُسَكُم مِّن دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿۸۴﴾

او (یاد کړئ ای بنی اسرائیلو) هغه وخت چه واخیست مونږ عهد محکم له (پلرونو) ستاسی (په توریت) چه مه تویوئ وینی تاسی او مه باسئ ځانونه خپل (یعنی یو بل په ظلم سره) له کورو ستاسی بیا عهد وکړ (پلرونو) ستاسی حال دا چه تاسی شاهدان یئ.
په خـپلو نفسونو په دی چه عهد تړلی ؤ پلرونو ستاسی او هم دا مو دین دی.

تفسیر: یعنی مه خپل قوم وژنئ او مه ئی له وطنه د باندی شړی.

ثُمَّ أَنتُمْ هَٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنكُم
مِّن دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ط

پس (له دی عهده) تاسی هغه کسان یئ چه وژنئ ځانونه خپل (یو بل سره یا وژنئ غریبان اقربا خپل) او باسئو تاسی یوه ډله خپله (چه مغلوبه شی) له کورو د دوی شخه مرسته (مدد) کوئ یو له بل سره پر دوی باندی په گناه او ظلم

تفسیر: په مدینه منوره کښی د یهودانو دوی فرقی وی اوله بنی قریظه دوهمه بنی نضیر دوی یو له بل سره جنگیدلی. د مشرکانو هم هلته دوی ډلی وی. اوله (اوس) دوهمه (خزرج) دی دواړو به هم په خپلو منځو کښی شخری (جگړی) کولی. د بنی قریظه ملگری د اوس تبر ؤ او د بنی نضیر ملگری د خزرج تبر ؤ. د جنگ او جگړی په وخت کښی هره یوه ډله د بلی موافقی ډلی مرستی (مدد) ته ورتله او د هغی اعانت او حمایت به ئی کاوه. کله به چه یوی ډلی پر بلی ډلی نصرت او بری وموند، نو هغه مغلوبه ډله به ئی له وطنه د باندی شړله او د هغو کورونه به ئی لوټل. که کوم سړی به دوی ته په دی جگړو کښی په لاس ورته او بندی کیده به، نو د هغه ملگرو به پیسی سره تولولی او بسپنه (فدیه) به ئی کوله او هغه به ئی له بنده خلاصاوه لکه چه د دی کیفیت او چاری په نسبت په لاندنی آیت کښی څه اشاره راځی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَرَىٰ تُفَٰدُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ ۚ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ۚ

او که راشي دوی تاسي ته بنديان نو فديه ورکوئ تاسي د دوی په ځای شان دا چه حرام کړی شوی دی پر تاسي ایستل د هغو ایا پس (منئ او) ایمان راوړئ تاسي پر ځينو (احکامو د) کتاب (چه فديه ده) او کافران کيږئ په ځينو نورو (احکامو د کتاب چه بی ګناه وژنئ په ګناه سره مرسته (مدد) کوئ د دوی مغلوبان له وطنه شړئ).

تفسير: یعنی که د بل تبر او قوم په لاس کښی بندی شئ نو د هغه په خلاصولو کښی په ډیره میرانه (بهادری) تول سره ولاړیږئ او ملاوی تړئ، مګر په خپله د هغه د وینی د ځبیښلو او مری غځولو لپاره شنه ناست یئ نو که غواړئ چه د الله تعالیٰ په احکامو باندی عمل او تګ وکړئ شایی چه په دواړو ځایو کښی له هغه سره معاونت او مرحمت وکړئ او د هغه له اعانت او حمایت څخه سر ونه غړوئ!.

فَمَا جَزَآءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَٰلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ۖ وَيَوْمَ الْقِيَٰمَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ ۗ وَمَا اللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾

پس نه ده سزا د هغه چا چه کوی دا (کارونه) له تاسي څخه مګر خو رسوایی ده په ژوند د دنیا کښی او په ورځ د قیامت کښی ګرځول کیږی دوی ډیر سخت عذاب د (دوزخ) ته او نه دی الله غافل له هغه څه چه کوئ ئی تاسي (ای یهودانو!).

تفسير: یعنی داسی کوئ چه ځینی احکام منئ او له ځینو څخه انکار کوئ نو د دی لپاره چه د ایمان تجزیه ممکنه نه ده نو ځکه د ځینو احکامو منکر هم مطلق کافر ګڼل کیږی شي او د ځینو احکامو په منلو باندی چاته هیڅ ایمان نه په برخه کیږی. له دی مبارک آیت څخه په ښکاره ډول (طریقه) معلومه شوه که کوم سری ځینی شرعی احکام منی او په متابعت کښی ئی بوخت وی مګر د ځینو هغو احکامو له منلو څخه چه د ده له طبیعت یا عادت یا مقاصدو څخه مخالف وی

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

انکار کوی نو د هغو ځینو احکامو متابعت ده ته څه فائده نه شي رسولی.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ ۖ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٨٦﴾

دا هغه کسان دی چه آخستی دی دوی ژوند د دنیا په (بی انتها نعمتو د) آخرت سپک به نه کړی شی له دوی څخه (دنیوی او اخروی) عذاب او نه به له دوی سره مرسته (مدد) وکړه شي (په دفع د عذاب کښی).

تفسیر: یعنی دنیوی ګټه (فائده) ئی د آخرت په مقابل کښی غوره کړه او هغه ئی په دغه بدله کړه، نو له کومو خلقو سره ئی چه تعهد کړی ؤ هغه ئی د دنیوی ګټی له پاره پای (آخر) ته ورساوه او د الله تعالیٰ د احکامو ئی څه پروا ونه کړه، نو د داسی کسانو حمایت او سپارښتنه به د الله تعالیٰ په دربار کښی څوک وکړی شي.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ ۖ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ۗ

او خامخا، بیشکه ورکړی وو مونږ موسیٰ ته کتاب (توریت) او پر له پسی استولی وو مونږ پس له موسیٰ نور رسولان (لکه یوشع، داؤد، سلیمان، یحییٰ او زکریا) او ورکړی وې مونږ عیسیٰ زوی د مریمی ته (معجزی) ښکاره او قوی کړی وو مونږ عیسیٰ په روح پاک سره (چه جبریل یا انجیل یا اسم اعظم یا عیسوی روح دی).

تفسیر: د مړی ژوندی کول ـ د اکمه او ابرص او د نورو رنځورانو روغول ـ او د پټو خبرو ښوول، د عیسیٰ علیه السلام له ښکاره ؤ معجزو څخه دی له «روح القدس» څخه به حضرت جبرئیل علیه السلام مراد وی چه تل به له مسیح علیه السلام سره ؤ یا به «اسم اعظم» وی چه د هغه په برکت به ئی مړی ژوندی کول.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

أَفَكُلَّمَا جَآءَكُمْ رَسُولٌۢ بِمَا لَا تَهْوَىٰٓ أَنفُسُكُمُ ٱسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ

آیا نو هر کله چه را به غی تاسی ته کوم رسول په هغو احکامو سره چه نه به خوښول نفسونو د تاسی نو تکبر (لوئی) کوله تاسی (له منلو د هغو احکامو) نو د انبیاؤ یوه ډله مو دروغجنه وبلله تاسی (لکه محمد، عیسیٰ او موسیٰ)

تفسیر: لکه چه دوی «حضرت محمد رسول الله ـ حضرت عیسیٰ روح الله او حضرت موسیٰ کلیم الله علیهم الصلوٰة والسلام دروغجن وبلل».

وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾

او بله ډله (د انبیاؤ) ووژله تاسی (لکه زکریا، یحییٰ او شعیب).

تفسیر: لکه چه دوی «حضرت زکریا، یحییٰ او شعیب علیهم السلام ووژل.»

وَقَالُوا۟ قُلُوبُنَا غُلْفٌۢ ۚ بَل لَّعَنَهُمُ ٱللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

او وایی (تمسخراً) زړونه مو په پردو کښی دی (وینا پری اثر نه کوی داسی نه ده) بلکه لعنت کړی دی پر دوی الله په سبب د کفر د دوی نو ډیر لږ (له دوی څخنی) ایمان راوړی.

تفسیر: یهودانو د خپلو نفسونو د ستایلو په وخت کښی داسی ویل چه زمونږ زړونه په غلافو او کڅوړو کښی ساتلی شوی دی او پرته (علاوه) زمونږ له خپل دین څخه بل کوم دین پکښی نشی ننوتلی او نه بله کومه خبره څه اثر ورباندی اچولی شی مونږ د بل چا په چاپلوسی، سحر بیانی او کرشمی نه غولیږو او نه ئی تابعداری کولی شو حق تعالیٰ فرمایی «دوی بیخی دروغ ویونکی دی» ځکه چه دوی د خپل کفر په سبب د الله تعالیٰ له خوا ملعون او د ده له رحمته شړلی شوی دی نو له دی امله (وجی) په هیڅ ډول (طریقه) د حق دین منونکی نه دی او له دوی څخه ډیر لږ کسان د ایمان په دولت مشرف کیږی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتٰبٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ ۙ وَكَانُوْا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُوْنَ عَلَى الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۚ فَلَمَّا جَآءَهُمْ مَّا عَرَفُوْا كَفَرُوْا بِهٖ ۡ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿۸۹﴾

او هر کله چه راغی دوی ته (اهل کتابو ته) کتاب (قرآن) له نزده د الله چه مصدق دی د هغه کتاب چه له دوی سره دی حال دا چه وو دوی پخوا له دی چه فتح به ئی غوښته (له الله په قرآن او محمد سره) په هغو کسانو چه کافران وو نو کله چه راغی دوی ته هغه رسول چه پیژندلی ؤ دوی (هغه رسول د توریت په ستایلو سره) کافران شول پری نو لعنت د الله دی په کافرانو (چه حق ئی پټ او باطل ئی ښکاره کړ).

تفسیر: هغه کتاب چه نازل شوی دی قرآن دی او هغه کتاب چه له دوی سره پخوا له دی نه موجود ؤ (توریت) دی د عظیم الشان قرآن له نزوله پخوا کله به چه یهودان د کافرانو په مقابل کښی مغلوبیدل نو دعا به ئی کوله او ویل به ئی ای خدایه! د آخرالزمان نبی صلی الله علیه وسلم او د هغه پاک قرآن په برکت چه پر ده به نازلیږی، مونږ ته په کافرانو بری او فتح راکړه، کله چه حضرت محمد صلی الله علیه وسلم مبعوث شو او د هغه د رسالت تولی نښی ئی ولیدلی نو تری منکر او ملعون شول.

بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٖٓ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَّكْفُرُوْا بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُّنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۚ

بد دی هغه څه چه پلورلی (خرڅ کړی) دی دوی په هغه سره ځانونه خپل (او هغه دا دی) چه کافران کیږی په هغه قرآن چه نازل کړی دی الله (دا کفر) په سبب د دی حسد او کینی دی چه (ولی) نازلوی الله له فضله خپله په هغه چا چه اراده وکړی له بندگانو خپلو

تفسیر: یعنی هغه شی چه دوی د هغه په بدل کښی خپل ځانونه پلوری (خرڅوی) هغه د سپیڅلی

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاک قرآن په مقابل کښې د کفر او انکار غوره کول دي حال دا چه د دوی دا کفر او انکار هم یوازې د دوی له ضد ـ کینې او حسد نه پیدا شوی دی.

فَبَآءُوْ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ ۭ

نو اخته شول په یوه غضب (چه کفر دی په محمد او قرآن) د پاسه د بل غضب (چه کفر دی په عیسیٰ او انجیل).

تفسیر: یعنی یو غضب دا چه نه یوازې په قرآن، بلکه په خپل کتاب هم سره کافران او منکران شول. او بل غضب دا چه یوازې د حسد او ضد له امله (وجی) ئې د هغه وخت له رسول سره مخالفت وکړ او ورځني وګرځیدل.

وَلِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ﴿۹۰﴾

او (مقرر) دی لپاره د کافرانو عذاب سپکوونکی.

تفسیر: له دی څخه معلومیږی چه هر عذاب د ذلت له پاره نه وی بلکه هغه عذاب چه مسلمانانو ته ورکول کیږی، هغه د دوی دګناهونو له امله (وجی) دی چه تری پاک شی، نه د سپکتیا او تذلیل له پاره یوازې هغه عذاب چه کفارو ته ورکول کیږی هغه د تذلیل عذاب دی.

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا نُؤْمِنُ بِمَآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُوْنَ بِمَا وَرَآءَهٗ ۗ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ ۭ

او کله چه وویل شی دوی ته چه ایمان راوړئ په هغو (کتابو) چه نازل کړی دی الله وایی دوی ایمان راوړو مونږ په هغه (کتاب) چه نازل کړی شوی دی پر مونږ (یعنی تورات) حال دا چه کافران کیږی په هغه کتاب چه بې له هغه دی یعنی (انجیل او قرآن) حال دا چه دا (نور کتابونه هم) حق دی مصدق دی د هغه کتاب چه له دوی سره دی (چه د الله تعالیٰ له خوا نازل شوی دی)

تفسیر: هغه کتاب چه بې له هغه دی یعنی «انجیل» او «قرآن» او هغه چه نازل شوی دی پر

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ يعنى «توريت» مطلب دا چه پرته (علاوه) له «توريت» څخه له نورو كتابو څخه په ښكاره ډول (طريقه) منكران دى «د قرآن» او «انجيل» منونكى نه دى. حال دا چه دا كتابونه هم رښتيا حق او د «توريت» تصديق كوونكى دى.

قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَآءَ اللهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿٩١﴾

ووايه (اى محمده! دغو يهودانو ته) نو ولى به وژل تاسى انبياء د الله (لكه شعيب زكريا او يحيىٰ) پخوا (له دى څخه) كه چيرى وئ تاسى ايمان راوړونكى (په توريت).

تفسير: يعنى يهودانو ته ووايه «كه تاسى په توريت ايمان لرونكى يئ نو بيا مو ولى انبياء ووژل؟ ځكه چه په «توريت» كښى داسى حكم شته ـ هر هغه نبى چه د «توريت» تصديق وكړى، تاسى له هغه سره مرسته (مدد) وكړئ او خامخا وربااندى ايمان راوړئ!» او هغه انبياء مو وژلى دى چه پخوا له دى څخه تير شوى دى لكه حضرت زكريا او حضرت يحيىٰ عليهما السلام چه د (توريت) په احكامو ئى عمل كاوه او د (توريت) د ترويج او تاكيد له پاره راليږل شوى وو. په دى خبره كښى هيڅ ناپوه ته كومه انديښنه او شك نه پيدا كيږى چه دى پيغمبرانو د توريت تصديق كاوه.

وَلَقَدْ جَآءَكُمْ مُّوْسٰى بِالْبَيِّنٰتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهٖ وَاَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿٩٢﴾

او خامخا په تحقيق سره راوړى وى تاسى ته موسىٰ ښكاره (معجزى) بيا ونيوه تاسى خوسى (سخى) (په خدايى سره) پس د تللو د موسىٰ (د طور غره ته) حال دا چه تاسى وئ ظالمان (پر ځانو خپلو په دى معبود نيولو د خوسى)

تفسير: يعنى په خپله حضرت موسىٰ عليه السلام چه تاسى د هغه په شريعت باندى قائم يئ او د هغه شريعت له امله (وجى) د نورو شرائعو او حقه ؤ اديانو څخه انكار كوئ تاسو ته ئى ډيرى ښكاره نښى او معجزى دروښودى لكه همساء، يدبيضاء، د سيند څيرول او نور مگر كله چه موسىٰ عليه السلام د څو ورځو له پاره د طور غره ته لاړ نو تاسى د هغه په غياب كښى خوسى (سخى) خپل معبود وتاكه (مقرر كه)، حال دا چه موسىٰ عليه السلام ژوندى او د نبوت خاوند ؤ، نو په هغه وخت كښى پر موسىٰ عليه السلام او د هغه په شريعت ستاسى ايمان چيرى ؤ چه نن

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د آخرالزمان رسول صلی الله علیه وسلم د بغض، حسد له امله (وجی) تاسی موسوی شریعت داسی تینګ نیولی دی چه د الله تعالیٰ احکامو ته هم غوږ نهږدی، بیشکه چه تاسی ظالمان یئ او ستاسی پلرونه او نیکه ګان هم ظالمان وو دا ؤ د بنی اسرائیلو احوال د حضرت موسیٰ علیه السلام سره وروسته له دی د (توریت) په نسبت د هغوی د ایمان حالت بیانوی

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ

او (یاد کړئ!) هغه وخت چه واخیست مونږ عهد محکم د تاسی (په منلو د توریت) او پورته کړ مونږ پاس په (سرو) د تاسی د طور (غر) واخلئ هغه (احکام) چه درکړی دی مونږ تاسی ته په ښه کوښښ او واورئ (په تدبر سره) وویل (یهودانو) اوریدلی ده مونږ (ستا خبره) او نه دی منلی مونږ (ستا حکم) او ورڅښلی (څکلی) شوی وه په زړونو د دوی کښی (مینه د) خوسی (سخی) په سبب د کفر د دوی

تفسیر: یعنی د توریت د احکامو په نسبت چه کوم احکام درکړی شوی دی هغه په پوره همت او استقلال سره تینګ ونیسئ! څرنګه چه غر مو په سر ځوړند ؤ، نو د خپل ځان له ویری خو مو تش په ژبه یا په هغه وخت کښی وویل ﴿سَمِعْنَا﴾ یعنی د (توریت) احکام مو واوریدل. او په زړه کښی یا وروسته له هغه مو ویل ﴿عَصَيْنَا﴾ یعنی هغه احکام مو ونه منل. د دی غاړه غړولو بله وجه دا وه چه د صورت خوښولو او ښکاره کتلو مینی د هغوی په زړونو کښی کلک ځای نیولی ؤ او د دوی د کفر له سببه هغه زنګ چه د هغوی په زړونو کښی ؤ، لا داسی تینګ شو چه بیرته کیدو ئی هیڅ امکان نه درلود (لرلو) بلکه ورځ په ورځ لا پسی زیاتیده.

قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۹۳﴾
قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿۹۴﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايه (اى محمده ! دوى ته) بد دى هغه شي چه امر كوى تاسى ته په هغه (چه كفر دى په محمد او قرآن) ايمان ستاسى كه چيرى يئ تاسى ايمان راوړونكي. ووايه (اى محمده ! دوى ته) كه چيرى وى تاسى ته دار آخرنى په نزد د الله په خلوص (او خصوص سره يوازى) بى له (نورو) خلقو نو هيله (تمنا) وكړئ د مرگ كه چيرى يئ تاسى صادقان (په دعوى د خالصوالى د جنت كښى خپلو ځانو ته).

تفسير: يهودانو به ويل «پرته (علاوه) له مونږ نه به په جنت كښى بل هيڅ څوک نه داخليږى او مونږ ته هيڅ يو ربړ (تكليف) او عذاب نشته» الله تعالىٰ فرمايى كه په رښتيا سره تاسى جنتيان يئ نو له مړينى څخه ولى ويريږى؟»

څوک چه شميرى ځان رښتيا اهل د جنت ـ خوښ به ئى نه وى دنيا يئ چرچى راحت
دا كسان چه په دنيا كښى بى پروا دى ـ دوى هرگوره په عقبى وينى زحمت

وَلَن يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَىٰ حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا ۚ يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَن يُعَمَّرَ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

او له سره به هيله (اميد) ونه كړى د مرگ هيڅ كله په سبب د هغو عملونو چه وړاندى ليږلى دى لاسونو د دوى (لكه د انبياؤ او نورو قتل او تكذيب) او الله ښه عالم دى په (احوالو) د ظالمانو او خامخا به مومى ته هرومرو (خامخا) دوى ډير حرصناک د خلقو نه په ژوندانه باندى او (ډير حارصان) له هغو كسانو ځنى (هم) چه مشركان دى، خوښوى هر يو د هغوى (يهودانو) كه عمر وركړ شى (او اوږد شى عمر ئى) زر كاله، او نه دى دا كس خلاصوونكى د ده له عذابه دا چه ډير عمر وركړ شى او الله ښه ليدونكى (عالم) دى په هر څه چه دوى (ئى) كوى.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنی یهودانو داسې خراب کارونه کړي دي چه له مرګه ډېر لرې تښتي او ویرېږي چه وروسته له مړینې مونږ ته هیڅ یوه ګټه (فائده) نه رسیږي تر دې حده پورې چه له مشرکانو څخه هم دوی ډیر په ژوندي پاتې کیدلو باندې حریصان دي. په دې سره د هغوی د دعوی تغلیط په ښه دول (طریقه) سره وشو.

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ
عَلَىٰ قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى
وَبُشْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾ مَن كَانَ عَدُوًّا لِّلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَ
رُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِّلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

ووایه (ای محمده ! دوی ته) هر څوک چه وي دښمن د جبریل (نو دوی مري له قهره !) ځکه بیشکه هغه (جبریل) نازل کړی دی قرآن په زړه ستا په اذن (او حکم) د الله حال دا چه مصدق دی (دا کتاب) د هغو کتابونو چه پخوا له ده دي (لکه توریت او انجیل) او لارښوونکي دي او زیري ورکوونکي دي مؤمنانو ته (په جنت او د الله په لقاء سره) هر څوک چه وي دښمن د الله او د ملائکو د ده او د رسولانو د ده او (خصوصاً) د جبریل او د میکائیل پس بیشکه الله دښمن دی له پاره د کافرانو.

تفسیر: یهودانو به ویل «هغه پرښته جبرئیل علیه السلام چه پر (حضرت محمد صلی الله علیه وسلم) باندې وحي راوړي له مونږ سره دښمني لري او زمونږ پلرونو ته د ده له لاسه لوی ربړونه (تکلیفونو) پېښ شوي دي که پرته (علاوه) له جبرئیل علیه السلام بلې کومې پرښتې دوی ته وحي راوړې وی، نو مونږ به په (محمد صلی الله علیه وسلم) ایمان راوړی وی» نو د دوی د دې وینا په نسبت الله تعالیٰ داسې فرمایي «ګردې پرښتې همغه شیان کوي چه د پاک الله له لوري دوی پرې ماموري شوي وي او له خپله ځانه هیڅ شی نه کوي نو هغه کسان چه له دوی سره دښمني کوي بیشکه چه الله تعالیٰ د هغوی دښمن دی».

وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ۖ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْفٰسِقُوْنَ ﴿۹۹﴾ اَوَكُلَّمَا عٰهَدُوْا عَهْدًا نَّبَذَهٗ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ ؕ
بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۱۰۰﴾

او هرومرو (خامخا) په تحقیق نازل کړی دی مونږ تاته آیتونه روښانه او نه کافران کیږی په دی باندی مګر فاسقان (چه د الله له فرمانه وتونکی دی).
آیا هر کله چه وبه کاوه دوی یو عهد نو غورځاوه (هیراوه او ماتوه) دا عهد یوی ډلی له دوی څخه بلکه اکثره د دوی ایمان نه راوړی (په مؤمن به شیانو).

تفسیر: یعنی دا د هغوی پخوانی عادت دی کله چه دوی له الله تعالیٰ یا رسول الله صلی الله علیه وسلم یا له بل چا سره عهد او پیمان وتړی، نو بیا یوه ډله له دوی څخه له هغه عهد نه سترګی پټوی او تر شایی غورځوی بلکه ډیر داسی یهودان هم شته چه په «توریت» باندی ئی هم لا ایمان نه دی راوړی نو داسی کسانو ته عهد ماتول او په خپلو خبرو باندی نه دریدل، کومه سخته خبره نه ده.

وَلَمَّا جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيْقٌ مِّنَ
الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ ۙ كِتٰبَ اللّٰهِ وَرَآءَ ظُهُوْرِهِمْ كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿۱۰۱﴾

او هر کله چه راغی دوی ته رسول (محمد) له طرفه د الله چه مصدق دی د هغه کتاب (توریت) چه له دوی سره دی نو وغورځاوه یوی ډلی له هغو کسانو چه ورکړی شوی دی دوی ته کتاب، کتاب د الله لره وروسته د شاوو د دوی (او هیڅ عمل ئی پری ونه کړ) لکه چه دوی نه پوهیږی (چه دغه کتاب او رسول له جانبه د الله راغلی دی یا په هغه کښی څه صفت دی د محمد).

تفسیر: له «رسول» څخه حضرت محمد صلی الله علیه وسلم مراد دی او له «مامعهم» ځنی مطلب «توریت» او له «کتاب الله» نه مقصد هم دا «توریت» دی، یعنی کله چه رسول الله صلی الله علیه وعلی اله واصحابه وسلم تشریف راوړ، نو دوی د«توریت» او نورو آسمانی کتابونو تصدیق کوونکی ؤ. نو د یهودانو یوی ډلی په خپله «توریت» خپلو شاوو ته داسی وغورځاوه لکه چه

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیخی ئی نه وی لیدلی او هیڅ ورنه خبر نه وی چه آیا هغه هم کوم کتاب دی که نه؟ او څه اوامر او نواهی هم پکښی شته که نه؟ کله چه دوی په خپل کتاب عقیده او ایمان نه لری، نو له هغوی څخنی د نورو الٰهی احکامو په نسبت څه امید کول په کار دی؟

وَاتَّبَعُوْا مَا تَتْلُوا الشَّيٰطِيْنُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ ۚ وَمَا
كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيٰطِيْنَ كَفَرُوْا يُعَلِّمُوْنَ النَّاسَ
السِّحْرَ ۗ وَمَآ اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوْتَ وَمَارُوْتَ ؕ
وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُوْلَآ اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا
تَكْفُرْ ؕ فَيَتَعَلَّمُوْنَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُوْنَ بِهٖ بَيْنَ الْمَرْءِ وَ
زَوْجِهٖ ؕ وَمَا هُمْ بِضَآرِّيْنَ بِهٖ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ؕ
وَيَتَعَلَّمُوْنَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ ؕ وَلَقَدْ عَلِمُوْا
لَمَنِ اشْتَرٰىهُ مَا لَهٗ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ۛ وَلَبِئْسَ
مَا شَرَوْا بِهٖۤ اَنْفُسَهُمْ ؕ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ
اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَمَثُوْبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ ؕ لَوْ كَانُوْا
يَعْلَمُوْنَ ﴿١٠٣﴾ ع

او متابعت وکړ یهودانو د هغه څه چه لوست به شیطانانو (پیریانو) په (زمانه د) باچاهی د سلیمان کښی (چه دی احمقانو کتاب الله تر شا وغورځاوه او سحر ئی زده او په متابعت ئی لګیا شول) او نه ؤ کافر شوی سلیمان (د سحر د عمل په تحلیل سره) ولیکن شیطانان کافران شوی وو حال دا چه ښود به ئی خلقو ته سحر او (متابعت به ئی کاوه) د هغه شی چه نازل کړی شوی ؤ په دوو پرښتو په (ښار د) بابل کښی (چه نوم د یوی) هاروت او (د بلی) ماروت (دی)؛ او نه به کوله ښودنه دوی دواړو هیڅچا ته تر هغه پوری چه وبه ویل دواړو بیشکه هم دا خبره ده چه مونږ آزموینه (ازمیښت) یو (له جانبه د الله) نو مه کافر کیږه (په زده کولو د سحر چه د عمل پر جواز ئی معتقد

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسی) نو زده کاوه به هغوی له دوی دواړو نه هغه شی چه بیلتون به ئی کاوه په هغه سره په منځ د میړه (خاوند) او ښځی د هغه کښی؛ او نه وو دوی ضرر رسوونکی په دغه سحر سره هیڅوا ته مگر په اذن (حکم) د الله سره؛ او زده کوی دوی (یعني یهودان) هغه څه چه ضرر رسوی دوی ته او نفع نه رسوی دوی ته؛ او هرومرو (خامخا) په تحقیق پوهیدل دوی چه خامخا هغه څوک چه پیری (اخلی) (زده کوی په اعتقاد د جواز) سحر نشته ده لره په آخرت کښی هیڅ برخه (د نیکی)؛ او هرومرو (خامخا) ډیر بد دی هغه شی چه پلورلی (اخستی) دی دوی په هغه شی سره (حصه د) ځانو خپلو که چیری وی دوی چه پوهیدلی (په بد انجام د سحر نو نه به ئی زده کاوه). او که په تحقیق دوی ایمان راوړی وی او پرهیز ئی کړی وی (له سحره او له یهودیته) نو هرومرو (خامخا) ثواب له طرفه د الله څخه ډیر غوره دی (له دی سحر او رشوت د توریت په تحریف)
که وی دوی چه پوهیدلی (په بهتری د«توریت» نو سحر به ئی نه زده کاوه او له پاک الله څخی به ویریدل او له مناهیو به لری گرځیدل).

تفسیر: لنده ئی دا چه یهودانو دین او کتاب پریښود او د سحر ـ جادو او کوډو تابع شول. او جادو له دوو خواؤ په خلقو کښی خپور (خور) شو.

(۱): د حضرت سلیمان علیه السلام په زمانه کښی په دی سبب چه پیریانو او انسانانو ناسته او ولاړه سره درلوده، (لرله) نو بنیادمانو له شیطانانو څخی کوډی زده کولی او دا به ئی حضرت سلیمان علیه السلام ته منسوبولی چه دا کوډی مونږ ته له ده څخی رارسیدلی دی او ده د هم دی کوډو په زور پر خلقو حکمونه چلول. نو ځکه الله تعالیٰ فرمایی چه «دا کار کفر دی او د سلیمان نه دی».

(۲): د (هاروت) او (ماروت) له پلوه (طرفه) ئی تعمیم وموند چه دا دوی پرښتی د (بابل) په ښار کښی د بنیادمانو په صورت اوسیدلی او دوی ته د سحر او جادو علم ښه معلوم ؤ. د سحر هر طالب به چه دوی ته ورته، نو دوی به هغه ته نصیحت کاوه چه «سحر مه زده کوه! چه د سحر د جائز گڼلو له امله (وجی) سړی کافر او ایمان ته ئی زوال وررسیږی» که سره له دغه نصیحته به دا د سحر طالب د سحر له زده کولو څخه لاس نه آخیست، نو ئی ورښود. پاک الله د هاروت او ماروت) په ذریعه د خپلو بندگانو آزموینه کوله. نو ځکه فرمایی چه له هسی علومو څخی آخرت ته هیڅ یوه گټه (فائده) نه رسیږی، بلکه ډیر نقصان رسوونکی دی او په دنیا او آخرت کښی پرته (علاوه) له نقصانه بل څه گټه (فائده) په لاس نه تری راځی او بی د الله تعالیٰ له حکم او ارادی هیڅ اثر نه پری مرتبیږی که دوی د دین علم او د کتاب علم زده کاوه، نو د دواړو دارینو اجر او ثواب به ئی په برخه کیده کله چه دین او کتاب ئی پریښود ﴿خَيرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول.

چه په سود او په خپل زیان څوک نه پوهیږي ▪ هغه کله خپل مقصود وته رسیږي

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَقُولُواْ رَٰعِنَا وَقُولُواْ ٱنظُرۡنَا وَٱسۡمَعُواْۗ وَلِلۡكَٰفِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٞ ﴿١٠٤﴾

ای هغو کسانو چه ایمان ئی راوړی دی (یعني ای مؤمنانو) مه وایئ تاسی (لفظ د) راعنا (رسول الله ته) او ووایئ (په ځای د راعنا لفظ د) انظرنا او واورئ تاسی (حق د زړه په غوږو). او شته دی لپاره د کافرانو عذاب دردناک (د دوزخ).

تفسیر: یهودان به د رسول الله مبارک په مجلس کښی کیناستل او د دوی خبری به ئی اوریدلی، په ځینو خبرو به چه ښه نه پوهیدل، یا به ئی نه اوریدلی؛ د هغو تحقیق به ئی بیا په تکرار سره کاوه او ویل به ئی «راعنا» یعنی زمونږ په لوری توجه وفرمایئ! او رعایت مو وکړئ! د دی کلمی د اوریدلو په اثر به کله کله مسلمانانو هم داسی ویل. نو پاک الله منع کوی چه داسی مه وایئ! اوکه وایئ هم نو ﴿انظُرۡنَا﴾ ووایئ! چه د هغه معنی هم همغه ده او د خبرو د شروع څخه پوره متوجه اوسئ! چه بیا پوښتنی ته اړ (محتاج) نه شئ! یهودانو دا خبره د فریب او بدنیتی له امله (وجی) ویله او دا کلمه به ئی په داسی ژوولی ژبه ادا کوله چه د «**راعینا**» توری به هم تری خوت چه معنی ئی ای زمونږ شپونه! ده برسیره په دی د یهودانو په نزد ﴿رَٰعِنَا﴾ د احمق او ناپوه معنی هم ورکوی.

مَّا يَوَدُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَلَا ٱلۡمُشۡرِكِينَ أَن يُنَزَّلَ عَلَيۡكُم مِّنۡ خَيۡرٖ مِّن رَّبِّكُمۡۚ وَٱللَّهُ يَخۡتَصُّ بِرَحۡمَتِهِۦ مَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلۡفَضۡلِ ٱلۡعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

نه خوښوی (دوست نه گڼی) هغه کسان چه کافران شوی دی له اهل کتابو څخه او (نه) له مشرکانو څخه دا (خبره) چه نازله کړه شی پر تاسی کومه ښه خبره (لکه وحی، نصرت) له ربه ستاسی (د حسد او رخی (کینی) له

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې) او الله خاصوي په رحمت خپل سره هغه څوک چه اراده (ئې) وکړي (د تخصيص په رحمت سره) او الله څښتن (خاوند) د فضل ډير لوی دی.

تفسير: يعنې کفار يهودان دي که د مکې مشرکان په دې نه دي خوشال چه پاک قرآن په تاسې باندې نازل شوی دی. بلکه يهودانو داسې غوښتل او هيله (اميد) ئې درلوده (لرلو) چه وروستی نبي صلی الله عليه وسلم په (بنی اسرائيلو) کښې مبعوث شي. او د مکې د مشرکانو خوښه دا وه چه د دوی له تبره دې وي. مګر دا خو د الله تعالیٰ لوی فضل او مرحمت دی چه وروستی نبي صلی الله عليه وسلم ئې د تاسې د اميانو په تبر کښې پيدا کړ.

مَا نَنۡسَخۡ مِنۡ اٰيَةٍ اَوۡ نُنۡسِهَا نَاۡتِ بِخَيۡرٍ مِّنۡهَآ اَوۡ مِثۡلِهَا ؕ اَلَمۡ تَعۡلَمۡ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىۡءٍ قَدِيۡرٌ ﴿۱۰۶﴾

هغه چه منسوخ کوو مونږ له کوم آيته يا هيروو ئې (له زړونو) د مؤمنانو څخه نو راليږو بهتر له هغه (پخوانی څخه په سهولت او کثرت د اجر کښې) يا په مثل د هغه (په تکليف او ثواب کښې)؛ آيا نه پوهيږې ته چه بيشکه الله په هر څه ښه قادر دی (نو راليږي بهتر له منسوخه يا د هغه په مثل).

تفسير: دا هم د يهودانو پيغور دی کله چه ستاسې په کتاب کښې ځينې آيتونه منسوخ کيږي نو وايي که دا کتاب په رښتيا د پاک الله له لوري وی، نو کله چه الله تعالیٰ د هغې نسخې له سببه چه مونږ او تاسې اوس پرې خبريږو لا له پخوا څخه خبر ؤ نو ولې به ئې يو داسې آيت ليږه؟ نو الله تعالیٰ فرمايي چه نه په لمړني خبره کښې څه عيب ؤ او نه په وروستی خبره کښې کوم عيب شته، خو ﴿ اَحۡكَمُ الۡحٰكِمِيۡنَ ﴾ د وخت په تناسب اول هغه حکم مناسب وګانه. او بيا ئې دغه حکم لازم وباله (وګڼه).

اَلَمۡ تَعۡلَمۡ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلۡكُ السَّمٰوٰتِ وَالۡاَرۡضِ ؕ وَمَا لَكُمۡ مِّنۡ دُوۡنِ اللّٰهِ مِنۡ وَّلِىٍّ وَّلَا نَصِيۡرٍ ﴿۱۰۷﴾

آيا نه پوهيږې ته چه بيشکه الله (چه دی) هم ده لره دی سلطنت (او باچاهي) د آسمانو او د ځمکې (سره له آسمانو او ځمکې او مافيهما ملکاً

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلقاً وعبيداً) او نشته تاسی ته غیر له الله نه هیڅ دوست (چه ومو ساتی له بلیاتو) او نه مددګار (چه له نازله عذاب مو خلاص کړی)

تفسیر: یعنی دلته خو د الله تعالیٰ قدرت او ملکیت په ګردو (تولو) باندی شامل دی او هلته په خپلو بندګانو اعلیٰ درجه عنایت او مرحمت لری، نو اوس د بندګانو په منافعو او مصالحو باندی غیر د ده له ذاته بل څوک پوهیدی شی او څوک د ده په اندازه بندګانو ته منافع او ښیګنی (نفعی) رسولی شی؟

أَمْ تُرِيدُونَ أَن تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِن قَبْلُ ۗ وَمَن يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٠٨﴾

آیا اراده لرئ تاسی چه سوال وکړئ له رسول خپله (محمد څخنی) لکه چه سوال کړی شوی ؤ له موسیٰ څخه پخوا له دی (په راز راز (قسم قسم) نامناسبو طریقو) او هر څوک چه بدلوی (او غوره کوی) کفر په ایمان (چه ایمان ورکوی او کفر آخلی) نو په تحقیق ورکه ئی کړه سمه لار (او له حقی لاری څخه چپ او بی لاری شو).

تفسیر: یعنی د یهودانو په خبره باندی له سره باور او اعتماد مه کوی؟ هر چا ته چه د یهودانو د شبهي او تردد اچولو له امله (وجی) څه شک او شبهه پیدا شوی وی. هغه کافر دی له دی کار څخنی خپل ځانونه وژغورئ! (وساتی) او د یهودانو په وینا تاسی د خپل نبی په نسبت هیڅ شک او شبهه مه کوئ! لکه چه دوی به د خپلو انبیاؤ په نسبت هسی شبهی کولی.

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنفُسِهِم مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۖ

خوښوی (او دوست ګنی) ډیر له اهل د کتاب څخه (دا) چه وګرځوی دوی تاسی پس له ایمان راوړلو ستاسی کافران د حسد (له سببه) چه له (خبیثو) نفسونو د دوی (پیدا شوی) دی (نه له بل سببه) وروسته له هغه چه ښکاره شو دوی ته حق (چه رسول قرآن او د اسلام دین دی).

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعنی ډیر یهودان دا هیله (امید) او آرزو لری څو په هر ډول (هر قسم) چه وکولی شی تاسی له مسلمانی څخنی واړوی او په کفر او نفاق کښی مو داخل کړی. حال دا چه دوی ته دا خبره ښه ښکاره ده چه د مسلمانانو دین، قرآن او وروستی نبی صلی الله علیه وسلم تول حق او رښتیا دی.

فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِأَمْرِهٖ ط

نو عفو وکړئ! (دوی ته او جهاد مه کوئ) او مخ تری وګرځوئ! (او جزا مه ورکوئ!) تر هغه پوری چه راولیږی الله امر خپل (په جهاد د دوی یا په جزیه اخیستلو له دوی نه)؛

تفسیر: یعنی تر هغه پوری تاسو د یهودانو دی خبری ته غوږ کیږدئ! او صبر او تحمل وکړئ! چه زمونږ له لوری تاسو ته کوم حکم راشی، لکه چه په پائ (آخر) کښی محمد صلی الله علیه وسلم ته داسی حکم راغی چه تول یهودان د مدینی منوری له چار چاپیر څخنی وشړئ.

اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۱۰۹﴾

بیشکه چه الله په هر شی ښه قادر دی (نو هرومرو (خامخا) له دوی نه انتقام آخلی).

تفسیر: یعنی د خپل ضعف له امله (وجی) اندیښنه او تردد مه کوئ! څکه چه پاک الله په خپل قدرت سره تاسی غالب او عزیز او یهودان مغلوب او ذلیل کوی. یا دا چه ډیل او تعطیل د عجز له امله (وجی) نه دی.

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ط وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ ط اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿۱۱۰﴾

او سم دروئ (ادا کوئ له تولو حقوقو سره) لمونځ او ورکوئ زکوة؛ او هغه شی چه مخ کښی لیږئ لپاره د څانو خپلو له نیکی (لکه صله او صدقه) ویه

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مومئ (ثواب د) هغه په نزد د الله؛ بیشکه چه الله په هغه شی چه کوئ ئی تاسی ښه لیدونکی دی (نو نه ضایع کیږی اعمال ستاسی او جزا ئی درکوی)

تفسیر: یعنی د هغوی په ضرر او ایذاء باندی صبر وکړئ او په عباداتو کښی بوخت (مشغول) او لګیا اوسئ! ځکه چه الله تعالیٰ ستاسی له کارونو څخه هیڅکله غافل او بی خبر نه دی ستاسی هیڅ یو ښه کار نه شی ضایع کیدی.

وَقَالُوا لَن يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَن كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ ۗ

او وایی (اهل کتاب) له سره به نه ننوځی جنت ته مګر هغه څوک (به ننوځی) چه وی یهود یا نصرانی؛

تفسیر: یعنی یهودان خو وایی چه پرته (علاوه) له موږ بل هیڅوک جنت ته نشی ننوتلی او نصرانیان وایی چه پرته (علاوه) له موږ بل هیڅوک جنت ته نشی ننوتلی.

تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ ۗ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنتُمْ
صَادِقِينَ ﴿١١١﴾ بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ
أَجْرُهُ عِندَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾

دا نفسانی غوښتنی د دوی دی، ووایه (ای محمده! دوی ته) راوړئ دلیل خپل (پر دی خبره) که چیری یئ صادقان (په دی وینا کښی نه ده داسی) بلکه (غیر له دوی هم داخلیږی) هر څوک چه وسپاری ځان خپل الله ته حال دا چه دی نیکوکار وی نو دی ده لره اجر د ده په نزد د رب د ده ـ او نه به وی هیڅ (قسم) ویره په دوی باندی او نه به دوی (هیچیری) خفه کیږی (د جزا په وخت کښی).

تفسیر: یعنی چا چه د الله تعالیٰ احکام ومنل او د هغو متابعت ئی وکړ، که څه هم دا احکام د هر نبی له لوری ورته رسیدلی وی او پخپل قومیت او اصولو باندی ئی د یهودانو په شان تعصب ونکړ نو هغوی لره ښه اجر دی او نه په هغوی کښی داسی کومه خبره شته چه د هغی له امله (وجی) به دوی په ویره کښی وی او نه به دوی غمجن وی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ

او وایی یهودان چه نه دی نصرانیان په هیڅ شی (له حق دین څخه) او وایی نصرانیان چه نه دی یهودان په هیڅ شی (له حق دین څخه) حال دا چه دغه (یهودان او نصرانیان) لولی دوی کتاب (د الله)؛

تفسیر: یعنی کله چه یهودانو په (توریت) کښی ولوستل چه نصرانیان، عیسیٰ علیه السلام د خدای جل جلاله زوی بولی نو په دی مسئله ښه پوه شول چه دوی بیشکه کافران دی. او نصرانیان د (انجیل) له لوستلو ځنی په دی ښه وپوهیدل چه یهودان د عیسیٰ علیه السلام د نبوت د نه منلو له امله (وجی) کافران شول.

كَذَٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ ۚ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾

هم دا رنگه ویل هغو کسانو چه نه پوهیدل (لکه مجوسیان او مشرکان) په شان د ویلو د دغو (کتابیانو) نو الله به حکم وکړی په منځ د دوی کښی په ورځ د قیامت په هغه شی کښی چه وو دوی چه په هغه کښی به ئی اختلاف (او جګړی) کولی.

تفسیر: له دی جاهلانو څخه د عربو مشرکین او بت پرستان مراد دی؛ یعنی همغسی چه یهود او نصاریٰ یو بل کافر او ګمراه ګڼی، هم داسی بت پرستان هم پرته (علاوه) له خپلو ځانو نور ټول ګمراهان او بی دینان بولی نو دوی دی په دنیا کښی هسی خبری کوی. په قیامت کښی به د هغو په نسبت فیصله وشی.

(فائده): دلته داسی یوه شبهه پیدا کیږی کله چه ئی ﴿كَذَٰلِكَ﴾ وفرمایل نو بیا د ﴿مِثْلَ قَوْلِهِمْ﴾ فرمایلو ته څه حاجت ؤ؟ ځینی وایی مفسران هسی ځواب وایی چه ﴿مِثْلَ قَوْلِهِمْ﴾ د ﴿كَذَٰلِكَ﴾ توضیح او تاکید دی. او ځینی وایی چه دلته جلا جلا (جدا جدا) دوی تشبیه ګانی دی نو ځکه ئی دوه لفظونه وفرمایل له یوی تشبیه څخه دا غرض دی چه د دوی او د دوی د وینا په منځ کښی مشابهت سره شته یعنی څرنګه چه دوی نورو ته ګمراه وایی دوی په خپله هم

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

گمراهان دی. او له بلی تشبیه څنی دا غرض دی لکه چه کتابیانو دا بی دلیله دعوی د خپلو نفسانی اغراضو او عداوتونو له امله (وجی) کوله هم داسی بت پرستان هم بی دلیله یوازی د نفسانی غوښتنو له امله (وجی) داسی دعوی کوی.

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسٰجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ وَسَعٰى فِىْ خَرَابِهَا ط

او څوک دی لوی ظالم (بلکه نشته) له هغه چا څخه چه بندوی مسجدونه د الله له دی چه یادکړی شی په هغو کښی نوم د الله او کوښښ کوی په ورانولو (او شاړولو) د هغو کښی؛

تفسیر: که څه هم د دی آیت د نزول سبب نصاریٰ دی چه دوی له یهودانو سره مقاتله وکړه، (توریت) ئی وسوځاوه او بیت المقدس ئی خراب کړ. یا د مکی مشرکان دی چه هغوی د بغض، عناد او تعصب له کبله (وجی) مسلمانان په (حدیبیه) کښی ستانه (صفت) کړل او د بیت الله له زیارت نه ئی محروم وګرځول. مګر هغه کسان چه کوم مسجد ورانوی نو هغوی هم په دی حکم کښی داخل دی.

اُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَّدْخُلُوْهَآ اِلَّا خَآئِفِيْنَ ط

دغه کسان نه دی لائق دوی ته دا چه ننوځی دغو مسجدونو ته مګر ویریدونکی (له مؤمنانو څخه)؛

تفسیر: یعنی له دی کفارو سره خو لائق داسی وو چه د الله تعالیٰ مساجدو ته سره له ویری او تواضع، ادب او تعظیم ورننوتلی، نو دا خو ښکاره ظلم دی، چه کفارو هلته بی حرمتی وکړه یا ئی مطلب دا دی چه په عزت او حکومت سره دوی په دی ملک کښی د اوسیدلو وړ (لائق) نه دی. لکه چه هم داسی هم وشول چه د الله تعالیٰ له لوری مکه معظمه او (شام) مسلمانانو ته ورکړل شول.

لَهُمْ فِى الدُّنْيَا خِزْىٌ

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی ته په دنیا کښې ذلت دی.

تفسير: يعني په دنيا کښې مغلوب شول او په قيد کښې ولويدل او مسلمانانو ته به ئې جزيه ورکوله.

وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿۱۱۴﴾ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۚ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللَّهِ ۚ

او (شته) دوی ته په آخرت کښې عذاب ډير لوی (په سبب د کفر او ظلم د دوی). او خاص الله لره دی مشرق او مغرب نو هر لوری ته چه مخ وګرځوئ (په لمانځه کښې) نو هم دغه لوری د طاعت د الله دی.

تفسير: دا هم د يهودانو او نصرانيانو جګړی وی چه له دوی څخه هر يوه خپله قبله ښه بلله الله تعالیٰ فرمايی چه الله تعالیٰ په کوم مخصوص ډول (طريقه) سره په هيڅ لوری کښې نشته، بلکه له تولو امکنه ؤ او جهاتو څخنی منزه دی او له يوی څندی څخه تر بلی څندی پوری تول ځمکه ده لره ده البته د هغه له حکم سره سم هر لوری ته چه تاسی مخ کوی الله تعالیٰ مو وينی او ستاسی عبادت قبلوی ځينی وايی چه په سفر کښې په سورلو باندی د نوافلو د ادا کولو په نسبت، يا کله چه په سفر کښې قبله مشتبه شوی وه دا آيت نازل شوی ؤ.

إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۱۵﴾

بيشکه چه الله پراخ دی (رحمت د ده) ښه عالم دی.

تفسير: يعني د هغه رحمت هر چيری عام دی، تر يوه ځای پوری څه اختصاص نه لری. د دوی له نيتونو، مصالحو او اعمالو څخنی په ښه ډول (طريقه) خبر دی او ښه پوهيږی چه د بندګانو په حق کښې کوم شی مفيد او کوم شی مضر دی؟ او سم له هغو سره حکم صادروی. هر څوک چه سم له هغه سره عمل کوی هغه ته ښه جزاء او هر څوک چه له هغه څخنی مخالف تګ کوی هغه ته بده سزا ورکوی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا ۙ سُبۡحٰنَهٗ ؕ بَلۡ لَّهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ
وَالۡاَرۡضِ ؕ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوۡنَ ﴿۱۱۶﴾ بَدِيۡعُ السَّمٰوٰتِ وَالۡاَرۡضِ ؕ
وَ اِذَا قَضٰۤى اَمۡرًا فَاِنَّمَا يَقُوۡلُ لَهٗ كُنۡ فَيَكُوۡنُ ﴿۱۱۷﴾

او وائی (کفار ـ یهودان او نصرانیان داسی چه) نیولی دی الله زوی پاکی ده ده لره (له زوی څخه)؛ بلکه دی ده لره هر هغه شیونه چه په آسمانو او ځمکی کښی دی (سره له آسمانو او ځمکی ملکاً ، خلقاً وعبیداً)؛ تول ده لره حکم منونکی (او مغلوب) دی. نوی (بی له نمونی) پیداکوونکی د آسمانو او د ځمکی دی؛ او هر کله چه اراده وکړی د یوه کار نو بیشکه هم دغه خبره ده چه وایی هغه کار ته چه وشه! نو هغه وشی.

تفسیر: یهودانو حضرت عزیر علیه السلام ته او نصرانیانو حضرت عیسیٰ علیه السلام ته د الله تعالیٰ زوی ویل. الله تعالیٰ فرمایی چه د ده ذات له تولو هسی خبرو څخنی پاک او منزه دی. بلکه تول موجودات بیخی د ده مملوک او مخلوق او مطیع دی.

وَقَالَ الَّذِيۡنَ لَا يَعۡلَمُوۡنَ لَوۡلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوۡ تَاۡتِيۡنَاۤ اٰيَةٌ ؕ

او وایی هغه کسان چه دوی نه پوهیږی (یا ځان نه پوهوی) ولی خبری نه کوی له مونږ سره الله (پخپله) یا ولی نه راځی مونږ ته یو آیت (د قدرت په صدق ستا)

تفسیر: یعنی هغه جاهلان یا متجاهلان چه په کتابیانو او بت پرستانو کښی دی هغوی تول سره وایی چه الله تعالیٰ ولی بی له وسیلی له مونږ سره خبری نه کوی؟ یا کومه یوه داسی نښه نه راښیی چه مونږ د هغی له اوریدلو یا لیدلو څخنی ستا د رسالت تصدیق وکړو.

كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيۡنَ مِنۡ قَبۡلِهِمۡ مِّثۡلَ قَوۡلِهِمۡ ؕ
تَشَابَهَتۡ قُلُوۡبُهُمۡ ؕ قَدۡ بَيَّنَّا الۡاٰيٰتِ لِقَوۡمٍ يُّوۡقِنُوۡنَ ﴿۱۱۸﴾

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم دا رنگه به ویل هغو کسانو (چه وو) پخوا له دوی څخنی په شان د خبری د دوی؛ یو رنگ شوی دی زړونه د دوی؛ په تحقیق بیانی کړی دی مونږ معجزی (نښې د وحدت او نبوت) هغو خلقو ته چه دوی یقین کوی (او هیڅ شبهه او عناد په دوی کښی نشته)

تفسیر: الله تعالیٰ فرمایی چه پخوانیو خلقو هم داسی د جهالت خبری کولی دا کومی نوی خبری نه دی او هغو کسانو ته چه یقین او باور کوونکی دی مونږ د برحقه نبی نښی بیان فرمایلی دی او هغه کسان چه په خپل ضد او عداوت باندی تینګ ولاړ دی او انکار کوی نو دا یوازی حسد او عناد دی.

إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ بَشِيرٗا وَنَذِيرٗاۖ وَلَا تُسۡـَٔلُ عَنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلۡجَحِيمِ ١١٩

بیشکه مونږ لیږلی ئی ته (ای محمده!) په حقه سره زیری ورکوونکی (په نعیم) او ویروونکی (له جحیم). او ته به نه پوښتیدل کیږی له صاحبانو د دوزخ څخه.

تفسیر: یعنی پر تاسی باندی د دی خبری هیڅ اَلزام نشته چه هغوی مو ولی په اسلام سره نه دی مشرف کړی.

وَلَن تَرۡضَىٰ عَنكَ ٱلۡيَهُودُ وَلَا ٱلنَّصَٰرَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمۡۗ

او هیڅ کله به راضی نه شی له تانه (ای محمده!) یهودان او نه نصرانیان تر هغه پوری چه متابعت وکړی ته د دین د دوی؛

تفسیر: یعنی یهودان او نصرانیان د حق خبری له منلو سره هیڅ یوه علاقه او کار نه لری دوی په خپل ضد باندی کلک ولاړ دی او له سره ستاسی دین نه منی، که بالفرض تاسی د هغوی تابع شئ نو خوښیږی او دا ممکنه او کیدونکی خبره نه ده نو اوس دی د هغوی د موافقت امیدونه کړی شی.

قُلۡ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلۡهُدَىٰۗ

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووایه (ای محمده! دوی ته چه) بیشکه هدایت د الله (اسلام) هم دغه هدایت دی (او بس)؛

تفسیر: یعني په هره زمانه کښې همغه دین معتبر او هدایت ؤ چه د هغه وخت نبي به د هغه هدایت کاوه او اوس هغه دین، د اسلام پاکه طریقه ده، نه د یهودانو او نصرانیانو دود (رواج) او دستور.

وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿۱۲۰﴾

او قسم دی که چیری پیروی وکړی ته د آرزوګانو د دوی وروسته له هغه چه راغلی دی تاته له علمه نو نه به وی تا لره له (عذابه د) الله هیڅ دوست (ساتونکی له بلیاتو) او مددګار (خلاصوونکی له نازله ؤ عذابو).

تفسیر: دا یوه فرضي خبره ده یعني که بالفرض تاسي داسي وکړئ نو له الهٰی قهره هیڅوک خپل ځان نه شي ژغورلی (بچ کولی) یا ئی منظور د امت تنبیه ده چه که کوم سړی مسلمان شي او په قرآني احکامو پوهیږي او بیا له اسلامه مخ واړوی نو هیڅوک دی له عذابه نشي ژغورلی (ساتلی).

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ
بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿۱۲۱﴾

هغه کسان چه ورکړی دی مونږ دوی ته کتاب لولي (دغه د اهل کتاب مؤمنان) دا کتاب د حق په لوستلو د هغه سره؛ هم دغه کسان ایمان راوړی په دغه (کتاب پرته (علاوه) له محرفینو)؛ او هغه څوک چه کافر شي په ده نو دغه کسان هم دوی دی زیانکاران (چه ایمان په کفر بدلوی).

تفسیر: په یهودانو کښې لږ کسان منصفان هم ؤ چه خپل کتابونه ئی داسي لوستلی او پری پوهیدلی وو چه په الفاظو کښې ئی تحریف نه کاوه په معنی د هغه کښې ئی فکر چلاوه او په

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقتضاء ئی عمل کاوه او په پاک قرآن ئی ایمان راوړی ؤ لکه حضرت عبدالله بن سلام رضی الله تعالیٰ عنه او د هغه ملگری یا د(جعفر طیار رضی الله تعالیٰ عنه هغه ملگری چه ورسره له حبشی راغلی وو) دا آیت د هغو په باره کښی دی یعنی دوی «توریت» په غور سره لوست او هم دوی ته ایمان په برخه شو او هغه کسان چه له خپل کتاب څخنی ئی انکار وکړ او په هغو کښی ئی گوتی ووهلی او سره وایی ړاوه او تحریف ئی وکړ، نو دوی زیانکاران ـ خائنان او خاسران شول.

يَٰبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٱذۡكُرُواْ نِعۡمَتِيَ ٱلَّتِيٓ أَنۡعَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ وَأَنِّي فَضَّلۡتُكُمۡ عَلَى ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿١٢٢﴾ وَٱتَّقُواْ يَوۡمٗا لَّا تَجۡزِي نَفۡسٌ عَن نَّفۡسٖ شَيۡـٔٗا وَلَا يُقۡبَلُ مِنۡهَا عَدۡلٞ وَلَا تَنفَعُهَا شَفَٰعَةٞ وَلَا هُمۡ يُنصَرُونَ ﴿١٢٣﴾

ای بنی اسرائیلو (اولاده د یعقوبه!) یاد کړئ نعمت زما هغه چه انعام کړی دی ما پر تاسی (او بل دا یاد کړئ چه) بیشکه ما غوره کړی یئ تاسی (یعنی نیکونه ستاسی) پر خلقو (د زمانی ستاسی) او وویریږی، له (عذابه د) هغی ورځی چه لری کولی به نه شی هیڅ نفس له هیڅ (کافر) نفس څخه هیڅ شی (له عذابه) او نه به شی قبلولی له دغه نفس څخه بدل (فدیه) او نه به نفع رسوی ده ته شفاعت (سپارښت د هیچا) او نه به له دوی سره مدد وکړی شی (په دفع د عذاب کښی).

تفسیر: د هغو خبرو یادونه چه په شروع کښی بنی اسرائیلو ته شوی وه، اوس بیا د هغو تولو حالاتو د یادولو څخنی وروسته بیا هم د همغو یادونه د تاکید او تنبیه او ویښولو له امله (وجی) کړی شوی ده چه ښه ئی په زړه شی او د هدایت په لوری واوړی او لا ښه څرگنده شی چه له دی قصی څخه اصلی مقصد هم دا دی.

وَإِذِ ٱبۡتَلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ رَبُّهُۥ بِكَلِمَٰتٖ فَأَتَمَّهُنَّۖ

او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه وازمایه ابراهیم لره پروردگار د ده په څو خبرو نو ده پوره کړی هغه (خبری).

تفسیر: لکه اوامر ـ نواهی او سنن ـ د حج افعال ـ ختنه ـ سر بیلول (د سر لار ایستل) مسواک او نور چه حضرت ابراهیم علیه السلام د الله تعالیٰ د احکامو سره سم هغه تول په ډیر اخلاص

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره په ځای راوړی دی او ټول ئې په ډیر ښه ډول (طریقه) سره ادا او پای (انتها) ته رسولی دی او له هم دی امله (وجې) د خلقو امام او پیشوا ګرځول شوی دی.

قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۖ

وویل (الله) چه بیشکه زه ګرځوونکی د تا یم لپاره د خلقو مقتدا (په دین کښی)

تفسیر: یعنی ټول (راتلونکی) انبیاء به ستاسی په متابعت باندی تګ وکړی.

قَالَ وَمِن ذُرِّيَّتِي ۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ﴿١٢٤﴾

وویل (ابراهیم) او له اولادی می هم (مقتدایان وګرځوه) نو وفرمایل (الله) نه رسیږی عهد (امانت زما) کافرانو ته.

تفسیر: «بنی اسرائیل» په دی ډیر مغرور وو چه مونږ د حضرت ابراهیم علیه السلام اولاد یو او الله تعالیٰ له حضرت ابراهیم علیه السلام سره وعده فرمایلی ده چه نبوت او لویی به ستا په اولاده او ځوځات (نسل) کښی پاتی وی او مونږ د «حضرت ابراهیم» په دین باندی یو او ګرد د هغه دین منو. اوس پاک الله دوی پوهوی چه د الله تعالیٰ هغه وعده له هغو کسانو سره وه چه د نیکی پر لار ئې تګ کاوه. حضرت ابراهیم علیه السلام دوه زامن درلودل (لرلو). تر یوی مودی پوری د حضرت اسحاق علیه السلام په اولاده کښی لویی او نبوت ؤ، اوس د حضرت اسمٰعیل علیه السلام خیلخانی او اولادی ته رسیدلی دی ځکه چه ده د خپلو دواړو زامنو په نسبت دعا کړی ده او فرمایلی ئې دی چه د اسلام دین تل یو دی، ښایی چه ټول رسولان او امتیان په همغی یوی لاری لاړ شی او هغه دا ده کوم حکم چه پاک الله د رسولانو په وسیله رالیږی، ومانه شی چه اوس په دغه دین باندی یوازی مسلمانان تګ کوی او تاسی له دی طریقی ځنی مخ اړولی دی. په ړومبنیو آیاتو کښی ئې خپلی ښیګڼی (فائدو) او انعامات راوښوول ـ اوس د هغوی هغه شبهه لری او دفع کوی چه بنی اسرائیل خپل ځانونه د ټول عالم امام او متبوع او له ټولو ځنی ښه او افضل ګڼل، نو ځکه د بل هیچا متابعت ئې نه کاوه.

(فائده): د بنی اسرائیلو په واقعاتو کښی ئې د حضرت ابراهیم علیه السلام ذکر او منقبت وفرمایل، اوس د هغه په ضمن کښی د بیت الله د حالاتو او فضائلو ذکر فرمایی او د دی تذکر په منځ کښی په یهودانو او نصرانیانو باندی الزامات هم شته. لکه چه مفسران ئې ذکر کوی.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا ط

او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه وګرځوله مونږ کعبه ځای د ثواب (او اجتماع) خلقو ته او ځای د امن

تفسیر: یعنی هرکال د حج له پاره خلق هلته سره راټولیږی او هلته د حج ارکان ادا کوی ـ نو دا خلق د دوزخ له عذابه ساتلی او مأمون کیږی. یا هلته په بل هیڅ ځه تجاوز او تیری نه کیږی.

وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى ط

او ونیسئ (ای مؤمنانو!) له ځای د (دریدلو د) ابراهیم ځنی ځای د لمانځه (طواف او دعا).

تفسیر: مقام ابراهیم علیه السلام هغه تیږه (ګټه) ده چه حضرت ابراهیم علیه السلام د کعبی شریفی د ودانولو په وخت کښی پری دریده. په دی تیږی (ګټی) باندی د حضرت ابراهیم علیه السلام د پښو نښی دی او دی په هم دی تیږی (ګټی) باندی د حج د دعوت له پاره دریدلی ؤ او دا تیږه (ګټه) هم لکه (حجرالاسود) له جنت ځنی راوړی شوی ده، اوس حکم دی چه له دی تیږی (ګټی) سره دی نژدی لمونځ وکړ شی او دا حکم استحبابی دی.

وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿۱۲۵﴾

او حکم کړی وو مونږ ابراهیم ته او اسمٰعیل ته (دوی دواړو پلار او زوی ته) چه پاک کړئ! (او پاک وساتئ! تاسی دواړه پلار او زوی) کور (د عبادت) زما لپاره د طواف کوونکو او معتکفینو (یا د مسافرانو او مقیمانو) او (له پاره د) رکوع کوونکو سجده کوونکو (لمونځ کونکو).

تفسیر: یعنی دلته دی خلق خراب کارونه ونه کړی! او د هغه په چپ چاپیر (چار چاپیره) کښی دی ناولی ونه ګرځی او طواف دی په طهارت سره وکړی! او له تولو چتلیو (ګندګو) ځنی دی بیت الله شریف پاک، صفا وساتل شی!.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَإِذْ قَالَ إِبْرٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا

او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه وویل ابراهیم ای ربه زما وګرځوه دا ښار (چه کعبه مي په کښې ودانه کړی ده) ځای د امن.

تفسیر: د کعبې شریفې د ودانولو په وخت کښې حضرت ابراهیم علیه السلام داسې دعا کړی وه چه دا میدان دی ودان او مأمون ښار وی! لکه چه هم داسې هم وشول.

وَّارْزُقْ أَهْلَهٗ مِنَ الثَّمَرٰتِ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ

او روزی ورکړه اوسیدونکو ته ئی له هر راز (قسم) میوو نه هر هغه چا لره چه ایمان ئی راوړی دی له دوی ځنی په الله او په ورځ آخره باندی (چه د قیامت ورځ ده).

تفسیر: یعنی د دی ځای هغو اوسیدونکو ته چه مسلمانان وی، رزق او روزی ور ورسوه! او میوی ور ډیری کړه! او کافرانو ته ئی دعا ونه فرمایله چه هغه پاک ځائ د کفارو له لوث (پلیتۍ) او ګندګۍ څخه پاک او صاف پاتی وی.

قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهٗ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهٗ إِلٰى عَذَابِ النَّارِ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿۱۲۶﴾

وفرمایل (الله) او هر څوک چه کافر شو نو فائده به ورکړم هغه ته لږه بیا به په زور (او خواری) بوځم دی عذاب د اور (د دوزخ) ته، او بد ځای د ورتلو دی (هغه اور).

تفسیر: حق تعالیٰ فرمایي چه په دنیا کښې کفارو ته هم رزق ورکاوه شي او د رزق حال لکه «امامت» داسې نه دی چه هغه ماسواء له ایمان لرونکی بل چاته نه وررسیږی.

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرٰهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمٰعِيلُ ۖ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا ۖ

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾

او (یاد کړه ای محمده!) هغه وخت چه پورته کړل ابراهیم تادوونه (بنیادونه) د کعبې او اسمٰعیل (هم او دواړو به ویل) ای ربه زمونږ ته قبول کړه (دا کار) له مونږ څخه، بیشکه ته چه ئی هم دا ته ښه اوریدونکی ښه پوهیدونکی ئی.

تفسیر: یعنی دا کار مو ته په خپل دربار کښې قبول کړه! (چه د کعبې ودانول دی) ته د تولو دعاوی آوری! او د دوی په نیتونو باندی پوهیږی!.

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا ۖ إِنَّكَ أَنتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

ای ربه زمونږه او وګرځوه مونږه حکم منونکی ستا او (وګرځوه) له اولادی زمونږ یوه ډله حکم منونکی ستا او وښیه مونږ ته احکام د حج زمونږ او قبوله کړه توبه زمونږ، بیشکه ته هم دا ته چه ئی ښه توبه قبلوونکی ښه مهربان ئی. ای ربه زمونږ! پیدا کړه (ولیږه) په دوی کښې یو رسول له دوی ځنې چه دی لولی پر دوی باندی آیتونه ستا (چه د وحدت او نبوت دلایل دی). او ښیی دوی ته کتاب (یعنی قرآن) او حکمت (شرعی احکام) او پاک کړی دوی (له ګناهونو)، بیشکه ته هم دا ته ئی ښه غالب د حکمت خاوند (په خپل کار کښې).

تفسیر: دا دعا حضرت ابرهیم او د ده زوی حضرت اسمٰعیل علیهما السلام دواړو کړی ده چه زمونږ په ځوځاتو (نسل) کښې یوه حکم منونکی ډله پیدا کړه! او یو داسی رسول په دوی کښې ولیږه! چه هغو ته کتاب او حکمت وښیی! نو داسی یو نبی چه د دوی دواړو له اولاد څخه دی پرته (علاوه) د حضرت ختم المرسلین محمد صلی الله علیه وسلم څخه بل څوک نه دی، نو د دی

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

له امله (وحی) د یهودانو د پخوانیو خیالاتو پوره تردید وشو له «علم الکتاب» ځنی هغه ضروری مطالب او معانی مراد دی چه له عبارت څخه واضح او ښکاره کیږی او له «حکمت» څخه مخفیه اسرار او لطیفه رموز مراد دی.

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ إِبْرٰهٖمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهٗ ۚ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنٰهُ فِي الدُّنْيَا ۚ
وَإِنَّهٗ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿۱۳۰﴾ إِذْ قَالَ لَهٗ رَبُّهٗٓ أَسْلِمْ ۙ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ
الْعٰلَمِيْنَ ﴿۱۳۱﴾ وَوَصّٰى بِهَآ إِبْرٰهٖمُ بَنِيْهِ وَيَعْقُوْبُ ۭ يٰبَنِيَّ إِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ
الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿۱۳۲﴾

او څوک دی چه مخ گرځوی له دینه د ابراهیم څخه (هیڅوک ئی نه گرځوی) مگر هغه څوک چه احمق گرځولی وی ده ځان خپل، او البته په تحقیق غوره کړی ؤ مونږ ابراهیم په دنیا کښی (په نبوت او خلت او د بیت الله په تعمیر سره)؛ او بیشکه دی په آخرت کښی له (خاصو) نیکانو څخه دی. او (یاد کړه) کله چه وویل ابراهیم ته رب د ده چه غاړه کیږده (زما احکامو ته) نو وویل (ابرهیم) غاړه می ایښی ده رب د عالمیانو ته او وصیت کړی ؤ په دین خپل سره ابراهیم زامنو خپلو ته او یعقوب (هم)، چه ای زامنو زما بیشکه چه الله غوره کړی دی تاسی ته دین (د اسلام) نو له سره مه مرئ تاسی مگر په هغه حال کښی چه تاسی مسلمانان یئ (چه پر اسلام تر نزعی ثابت اوسئ!)؛

تفسیر: د هغه ملت او مذهب چه شرف مذکور شو، د هم دی ملت وصیت حضرت ابراهیم او حضرت یعقوب علیهما السلام خپلو اولادو ته فرمایلی ؤ. نو هر هغه څوک چه دا وصیت ونه منی، نو دی د هغو له ویناؤ ځنی هم سر غړوی. یهودان وایی چه حضرت یعقوب خپلو اولادو ته د «یهودیت» وصیت فرمایلی دی، دا وینا بالکل دروغ ده. لکه چه په وروستنی آیت کښی راځی. له دی آیت څخه مقصد نهی ده له ترکه د اسلامه، نه، له مرگه. لکه چه ویلی شی چه **«لاتصل الا وانت خاشع»** یعنی لمونځ مه کوه! ای لمونځ کوونکیه! مگر په هغه حال کښی چه ئی ته

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویریدونکی له الله څخه.

اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوْبَ الْمَوْتُ ۙ اِذْ قَالَ لِبَنِيْهِ مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْۢ بَعْدِيْ ؕ قَالُوْا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَآئِكَ اِبْرٰهٖمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ اِلٰهًا وَّاحِدًا ۚۖ وَّنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿۱۳۳﴾

آیا وئ تاسی حاضران په هغه وخت کښی چه راغی یعقوب ته (اسباب د) مرګ کله چه وویل (یعقوب) زامنو خپلو ته چه د څه شی عبادت به کوئ پس له (مرګه) زما؛ نو وویل دوی چه عبادت به کوو د معبود ستا او د معبود د پلرونو ستا چه ابراهیم او اسمٰعیل او اسحاق دی هغه الله ته چه یو دی (شریک نه لری) او مونږ تول هغه ته غاړه ایښودونکی یو.

تفسیر: یعنی تاسی د حضرت یعقوب علیه السلام د وصیت په وخت کښی له سره موجود نه وئ. دوی خو د همغو ستایل شویو انبیاؤ ملت ته ارشاد فرمایلی وو او تاسی داسی وکړل چه یهودانو وویل چه پرته (علاوه) له مونږ او نصرانیانو وویل چه پرته (علاوه) له مونږ، نور تول بی دینان دی او له اسلام څخه چه حق مذهب دی دواړه مخالف شول. او په دغه عمل ئی چه بیخی دروغ او افترا ده د وصیت نوم کیښود.

تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ ۚ وَلَا تُسْـَٔلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۳۴﴾

دغه یو تولی وه چه په تحقیق تیر شوی دی، هغوی ته ده (جزا د) هغه څه چه کړی ئی وی او تاسی ته ده (جزا د) هغه څه چه کړی دی تاسی او نه به پوښتیدل کیږئ له هغه څه چه وو دوی چه کاوه به ئی (هغه).

تفسیر: یعنی یهودانو او نصرانیانو یقین درلود (لرلو) چه د مور او پلار په ګناهونو به زامن نیول کیږی او د هغوی په ثوابو کښی به هم برخه آخلی. دا وینا بیخی غلطه او چتی (بیکاره) ده. بلکه د هر چا عمل د ده د لاری مل، او چاره ئی تر غاړه ده، څه ئی چه کړلی وی هغه به

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربیی او هر څه ئې چه کړی وی هغه به ئې په مخ کښې راځی، ښه وی که بد.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ تَهْتَدُوا ۗ

او وایی دوی (کتابیان مسلمانانو ته) چه شئ! یهودان یا (شئ) نصرانیان چه سمه لاره ومومئ.

تفسیر: مطلب دا دی چه یهودان مسلمانانو ته وایی چه یهودان شئ! او نصرانیان دوی ته وایی چه نصرانیان شئ چه هدایت مو په برخه شی.

قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾

ووایه (ای محمده دوی ته چه مونږ داسی نه کوؤ) بلکه (متابعت کوو) د دین د ابراهیم چه په یوه لوری (یعنی له هر باطله حق ته مائل) ؤ او نه ؤ دی له مشرکانو څخه.

تفسیر: یعنی ای محمده! صلی الله علیه وسلم دوی ته ووایه چه ستاسی دا وینا هیڅ د منلو وړ (لائق) نه ده، بلکه مونږ د ابراهیم علیه السلام له هغه ملت سره بالکل سم او موافق یو چه له ګردو خرابو مذاهبو څخنی بیل دی. په دی خبره کښې چه نه ؤ دی له شرک کوونکو څخنی دی خبری ته اشاره ده چه تاسی دواړه فرقی په شرک کښې اخته یئ، بلکه د عربو نور مشرکان هم چه د ابراهیمی مذهب مدعیان وو د شرک او کفر په سیند کښې لاهو وو. له دی آیته په هغو هم تردید وشو. د انصاف له مخی اوس له دی دوو فرقو څخه هیڅ یوه هم په ابراهیمی مذهب باندی نه ده او یوازی مونږ مسلمانان په ابراهیمی مذهب پاتی یو.

(فائده): په هر شریعت کښې دری خبری وی

(اول): عقاید لکه توحید ـ نبوت او نور مؤمن به شیان نو په دی کښې تول آسمانی دین لرونکی شامل او شریک او موافق دی او اختلاف له سره په کښې ممکن نه دی.

(دوهم): د شریعت کلیه قواعد چه له هغو څخنی جزئیات او فرعی مسائل حاصلیږی، او په تولو جزئیاتو کښې تل همغه کلیات ملحوظ او تر کتنی لاندی وی او فی‌الحقیقت ملت د هم دی اصولو او کلیاتو نوم دی. او د محمد صلی الله علیه وسلم د ملت (دین) او د ابراهیمی ملت توافق او اتحاد هم په هم دغو کلیاتو کښې دی.

(دریم): د ګردو کلیاتو او تولو اصولو او فروعو مجموعه چه هغه ته شریعت وایی. چه د دی خلاصه داسی شوه چه د حضرت محمد رسول الله او حضرت ابراهیم خلیل الله علیهما الصلوٰة

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

والسلام ملت سره یو دی ـ او د دوی شریعتونه سره بیل بیل دی.

قُولُوٓا۟ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَـٰعِيلَ وَإِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ وَٱلْأَسْبَاطِ وَمَآ أُوتِىَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِىَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُۥ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

ووایئ (ای مؤمنانو!) چه ایمان راوړی دی مونږ په الله او په هغه (قرآن) چه نازل کړی شوی دی په مونږ او په هغو (لسو صحیفو) چه نازل کړی شوی دی ابراهیم ته او اسمٰعیل او اسحاق او یعقوب او اولادی (د دوی) ته او په هغو (کتابونو او معجزاتو) چه ورکړی شوی موسٰی ته او (ورکړی شوی دی) عیسیٰ ته او (پر) هغو (کتابونو) چه ورکړی شوی دی (نورو) انبیاؤ ته له ربه د دوی نه حال دا چه نه کوو فرق په منځ د یوه تن له دوی ځنی (په نبوت او نه نبوت سره) او مونږ الله ته غاړه ایښودونکی یو.

تفسیر: یعنی مونږ په ټولو انبیاؤ او کتابونو ایمان راوړو. او ټول حق ګڼو او هر یو له دوی ځنی په خپله زمانه کښی واجب الاتباع بولو. مونږ د الله تعالیٰ حکم منونکی یو او وایو چه په هره زمانه کښی هر نبی علیه السلام چه هر الٰهی حکم له ځانه سره راوړی دی د هغو منل او اتباع ضروری دی. پرته (علاوه) له کتابیانو ځنی چه له خپل دین شخه په غیر، د نورو ټولو ادیانو تکذیب کوی. اګر که د دوی دین منسوخ شوی هم وی او د انبیاؤ هغه احکام دروغ ګڼی چه د الله تعالیٰ احکام دی.

فَإِنْ ءَامَنُوا۟ بِمِثْلِ مَآ ءَامَنتُم بِهِۦ فَقَدِ ٱهْتَدَوا۟ ۖ وَّإِن تَوَلَّوْا۟ فَإِنَّمَا هُمْ فِى شِقَاقٍ ۖ فَسَيَكْفِيكَهُمُ ٱللَّهُ ۚ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾

نو که ایمان راوړی دا (یهود او نصاریٰ) لکه چه تاسی ایمان راوړی دی په هغه (مؤمن به شیانو بی له فرقه) نو په تحقیق ئی وموندہ سمه لاره، او که

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئی مخ وګرځاوه (له ایمانه) نو بیشکه هم دا خبره ده چه دوی (له تاسی سره) په مخالفت کښی دی، نو ژر ده چه کافی به شی په (دفع د شر) د دوی کښی تا لره الله، او هم دی دی ښه اوریدونکی (د اقوالو) ښه عالم (په احوالو).

تفسیر: یعنی د دی له دښمنی او ضد څخه مه ویریږئ! پاک الله د هغوی له شر او ضرر څخه ستاسی ساتونکی دی. هغوی تاسی ته هیڅ ورانی نشی رسولی. الله تعالیٰ د تولو خبری آوری او په تولو احوالو او نیتونو خبر او پوه دی.

صِبْغَةَ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً ۫ وَّنَحْنُ لَهٗ عٰبِدُوْنَ ﴿۱۳۸﴾

(او وائی ای مؤمنانو! چه مونږ الله رنګ کړی یو) په رنګ د الله او څوک ښه دی له الله څخنی له جهته د رنګه (د دین) او مونږ خاص ده لره عبادت کوونکی یو.

تفسیر: یهودان له دی آیتونو څخنی واوښتل او اسلام ئی ونه مانه. او نصرانیانو هم انکار وکړ او د لاقو او باتو په ضمن کښی به ئی ویل چه له مونږ سره داسی یو رنګ شته چه له مسلمانانو سره نشته.

د نصرانیانو دا دود (رواج) وه چه یو ډول (قسم) زیړ رنګ ئی جوړ کړی ؤ او کله به چه په دوی کښی کوم وړوکی پیدا کیده، یا به کوم سړی د دوی په دین کښی داخلیده، نو دوی به په هغه رنګ رنګاوه او په هغه کښی به ئی غوټه کاوه چه سوچه او ستره نصرانی شی. نو پاک الله فرمایی چه «ای مسلمانانو! ووایی چه مونږ د الله تعالیٰ په رنګ سره رنګ شوی یو چه ایمان دی. حق دین مو منلی دی چه د دی حق دین له منلو او ننوتلو څخه وروسته تولی ناپاکی او ناولتیاوی او نور کثافات (خیری) بیخی لری کیږی او هر مسلمان پکښی پاک، صاف کیږی.»

قُلْ اَتُحَآجُّوْنَنَا فِی اللّٰهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ۚ وَلَنَآ اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ ۚ وَنَحْنُ لَهٗ مُخْلِصُوْنَ ﴿۱۳۹﴾

ووایه (ای محمده! دوی ته) ایا جګړه کوئ تاسی له مونږه سره په (دین) د الله کښی حال دا چه هغه دی رب زمونږ او رب ستاسی، او مونږ لره دی عملونه زمونږ او تاسی لره دی عملونه ستاسی، او مونږ خاص الله لره په

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلاص (عبادت کوونکی) یو.

تفسیر: یعنی د الله تعالیٰ په نسبت ستاسی داسی نزاع او جگړی کول او داسی گڼل چه د الله تعالیٰ د رحمت او عنایت لایق (وړ) او مستحق پرته (علاوه) له مونږ څخه بل هیڅوک نشته، خوشی بیکاره خبره ده. او هغه پاک ذات همغسی چه ستاسی رب دی، زمونږ رب هم دی. او مونږ څه عملونه چه کوو، خالص الله تعالیٰ لره ئی کوو مونږ تاسی غوندی یوازی په خپلو پلرونو او نیکونو افتخار نه کوو. او په تعصب، نفسانیت، او حسد کښی اخته نه یو. نو بیا څله زمونږ عملونه د پاک رب په دربار کښی نه منل کیږی؟

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ وَٱلْأَسْبَاطَ كَانُوا۟
هُودًا أَوْ نَصَٰرَىٰ ۗ قُلْ ءَأَنتُمْ أَعْلَمُ أَمِ ٱللَّهُ ۗ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَتَمَ
شَهَٰدَةً عِندَهُۥ مِنَ ٱللَّهِ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

آیا وایئ تاسی (ای کتابیانو!) چه بیشکه ابراهیم او (د ده زامن او لمسی) اسمٰعیل او اسحاق او یعقوب او اولاد (د دوی) وو دوی (تول) یهودیان یا نصرانیان؛ ووایه (ای محمده! دوی ته) ایا تاسی ښه پوهیږی، که الله؛ او څوک دی زیات ظالم له هغه چانه چه پټوی له خلقو (ثابته) شاهدی په نزد د ده له طرفه د الله؛ او نه دی الله بی خبره له هغه څه چه تاسی ئی کوئ.

تفسیر: د حضرت ابراهیم او حضرت اسمٰعیل او نورو انبیاؤ علیهم السلام په نسبت چه کتابیانو داسی دعوه کوله چه دوی یهودان یا نصرانیان وو، ښکاره او صریحه دروغ ده. برسیره پر دی حق تعالیٰ فرمایی ﴿مَا كَانَ إِبْرَٰهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا﴾ نو اوس راوښییٔ! چه ستاسی پوهه او علم زیات دی که د هغه (علام الغیوب الله تعالیٰ)؟.

Scanned by TapScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ
وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

دغه یوه ډله وه چه په تحقیق تیره شوی وه، هغوی لره ده (جزا) د هغه څه چه کړی ئی وی، او تاسی لره ده (جزا) د هغه څه چه کړی دی تاسی، او نه به پوښتیدلی کیږئ، له هغه څه چه وو دوی چه کول به ئی.

تفسیر: هم دا آیت وړاندی تیر شوی دی، هرکله چه د دی کتابیانو په زړونو کښی تکبر او غرور ځای نیولی ؤ او داسی ئی ګڼل چه زمونږ اعمال هرڅومره چه خراب وی، بیا به هم زمونږ پلرونه شفاعت کوی او بښنه به راته غواړی، نو ځکه د داسی چټی (بیکاره) خیالاتو د لا ښه تردید کیدلو لپاره ئی هغه آیت بیا مکرر بیان وفرمایه داسی وپوهیږئ چه په پخوانی آیت کښی کتابیانو ته خطاب ؤ. او په دی آیت کښی له (محمدی) امت سره مخاطبه ده چه په دی چټی (بیکاره) خیال کښی د هغوی متابعت او پیروی مه کوئ! ځکه چه دا راز (قسم) هیلی (امید) او توقعات هر سړی د خپلو مشرانو او مړو ځنی په خپل زړه کښی کولی شی چه داسی تخیلات او توقعات بیخی غلط او چټی (بیکاره) دی. اوس وروسته له دی نه د یهودانو او نورو مشرکانو د یوی بلی ناپوهئ او حماقت څخه اطلاع ورکوله کیږی چه د قبلی د تحویل په نسبت عنقریب راتلونکی دی.

Scanned by TapScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library